

En hållbar och jämlik region

Budget för Region Stockholm 2025

Vänsterpartiet Region Stockholm

Innehåll

1. En jämlik, rättvis och hållbar region	2
1.1 Stockholm behöver mer vänsterpolitik	2
1.2 Stockholm förtjänar en rättvis sjukvård	2
1.3 En kollektivtrafik att lita på	4
1.4 Röd politik för en grön framtid.....	5
1.5 Ekonomisk återhämtning med rättvis fördelning	5
1.6 Feminism, antirasism och ickediskriminering	6
2. Vår budget jämfört med Mittenkoalitionens	8
3. Kompetensförsörjning och personalens arbetsvillkor	11
3.1 En arbetsgivare dit personalen söker sig	11
3.2 Schyssta villkor i alla verksamheter som finansieras av regionen	12
3.3 Vårdpersonal	12
3.4 Mer personal i kollektivtrafiken.....	15
4. Regionstyrelsen	18
4.1 Demokratisk styrning	18
4.2 Ta tillbaka det privatiserade.....	18
4.3 Regional utveckling för en region som håller ihop.....	19
4.4 Anpassning till ett förändrat klimat	20
4.5 Region Stockholms interna hållbarhetsarbete ska möta klimatkrisen	20
4.6 Social hållbarhet	23
4.7 En effektiv organisation.....	23
5. Hälso- och sjukvårds-, akutsjukhus- och primärvårdsnämnderna	26
5.1 Vård efter behov	26
5.2 Vårdcentralen – en plats för den nära vården	27
5.3 En sjukvård med marginaler	32
5.4 Sjukvård för barn och unga.....	35
5.5 Kvinnors hälsa.....	37
5.6 Vuxenpsykiatri och beroendevård	38
5.7 Cancervård.....	40
5.8 Sjukvård för äldre	42

5.9 Funktionsrätt.....	43
5.10 Tandvård	44
6. Trafiknämnden	49
6.1 En effektiv kollektivtrafik.....	49
6.2 Tillgänglighet.....	52
6.3 Trygg och välkomnande kollektivtrafik.....	53
6.4 Taxor.....	53
6.5 Skärgårds- och pendelbåtstrafiken	54
6.6 Färdtjänst	55
6.7 Egen regi.....	56
6.8 Elektrifiering.....	57
7. Klimat- och regionutvecklingsnämnden	60
7.1 Utlys klimatnödläge nu	60
7.2 Regional utveckling för minskade klyftor och minskade utsläpp	60
7.3 Skydda vatten, skog och biologisk mångfald.....	61
7.4 Politiken har ansvar för bostadsförsörjning.....	61
7.5 Folkhälsa, utbildning och arbete ska inte vara en klassfråga.....	62
7.6 Levande landsbygd och skärgård	63
8. Kulturnämnden.....	65
8.1 Kultur för alla.....	65
8.2 Folkbildning är en grundsten i samhällsbygget	67
9. Fastighets- och servicenämnden samt Locum	69
10. Regionens bolag	70
11. Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje	72
12. Revisionen samt övriga nämnder, kommunalförbund och stiftelser	74
13. Investeringar	74
14. Taxor och avgifter.....	75
Tabellverk	76

Läsanvisning

Texterna beskriver inriktningen på Vänsterpartiets politik. Där beskriver vi utvecklingsmöjligheter, problem och vad vi kan göra åt det. I kapitel 1 ger vi en övergripande bild av Vänsterpartiets *inriktning* på politiken. I kapitel 2 redogör vi för vad som skiljer vår budget jämfört med mittenkoalitionens.

Vad vi vill i olika *sakfrågor* beskrivs under respektive nämnd under kap 3–12. Där anges också uppdrag och våra reformer. *Uppdragen* fokuserar på de viktigaste sakerna vi vill ska hända inom regionen. Uppdragen styr regionens förvaltning att arbeta i den riktning som Vänsterpartiet föreslår. *Våra siffrersatta reformer* återfinns i tabeller under respektive nämnd. Reformerna är sådant som vi satsar på utöver mittenkoalitionens budgetförslag.

Finansiering och budgetens helhet med resultat- och balansräkning samt övrigt tabellverk redovisas sist i kapitel 15.

1. En jämlik, rättvis och hållbar region

1.1 Stockholm behöver mer vänsterpolitik

Vänsterpartiets politik handlar om människovärde och människosyn, om rättvisa och jämlika villkor. Det ska inte spela någon roll vem du är eller hur mycket pengar du har, du ska ha rätt till samma hjälp från samhället när du behöver den. Vi har ett socialistiskt, feministiskt, antirasistiskt och ekologiskt perspektiv när vi omfördelar resurser så att fattiga och rika, kvinnor och män, ges likvärdiga möjligheter att påverka samhället och sina liv.

Sedan valet 2022 samarbetar Vänsterpartiet med den styrande mittenkoalitionen i Region Stockholm, bestående av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet. Tack vare vårt inflytande som samarbetsparti har den förda politiken i regionen gått i en mer vänsterpräglad riktning under mandatperiodens första två år. Regionskatten har höjts för att undvika omfattande varsel och nedskärningar i sjukvården i en tid av stora ekonomiska utmaningar. Flera av det tidigare Moderatledda styrets sämst fungerande privatiseringsexperiment har setts över och rullats tillbaka. Viktiga verksamheter som ambulansen och sjukvårdsrådgivningen har tagits tillbaka i egen regi. Sommarlovskortet för barn och ungdomar har utökats till samtliga skollov.

Utvecklingen går för första gången på länge åt rätt håll. Men vi är inte nöjda, det finns mycket kvar att göra. Stockholm behöver helt enkelt mer vänsterpolitik. Med den här budgeten vill vi visa hur Stockholm kan fortsätta ta kliv mot att bli en mer jämlik och hållbar region, där alla invånare får samma möjligheter. Det tjänar vi alla på.

1.2 Stockholm förtjänar en rättvis sjukvård

Vänsterpartiet vill ha en jämlik hälso- och sjukvård. Du ska ha rätt till samma vård, oavsett om du bor i centrala Stockholm eller Norra Botkyrka, Järva eller Södertälje. För att lyckas med det behöver vi ta tillbaka kontrollen över vården, så att vi demokratiskt kan styra både vilken vård som ska erbjudas och var i regionen den ska finnas. När marknaden får styra fritt gynnas de rikaste med goda levnadsvillkor på bekostnad av grupper med större behov. Så kan vi inte ha det.

Målet är att hälso- och sjukvårdslagstiftningens portalparagraf ska bli verklighet:

Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har störst behov ska ges företräde till vården.

Navet i en fungerande sjukvård är vårdcentralerna och sjukhusen. Kärnverksamheterna på vårdcentraler och sjukhus ska fortsatt stärkas för att ge förutsättningar att klara sina uppdrag i tid på ett patientsäkert sätt. Vårdcentralen ska ha tillräckliga resurser för att kunna vara den första och kontinuerliga kontakten med vården. Sjukhusen har fått väsentlig resursförstärkning under nuvarande mandatperiod efter att tidigare ha levt på svältbudgetar, med personalflykt och vårdplatsbrist som resultat. Vårdpersonalen är verksamheternas viktigaste resurs och satsningar måste göras för att minska personalomsättningen.

Arbetstiden ska kortas då vårdpersonal till skillnad från många andra yrkesgrupper inte har samma möjlighet att styra sin veckoarbetstid. En utredning om lönetrappor ska påbörjas med syftet att bygga en struktur som gör att det lönar sig att stanna kvar som anställd i sjukvården.

Sjukvårdspersonal har vittnat om en utbredd tystnadskultur där medarbetare blir tillrättavisade och får repressalier när de uttalar sig om sin arbetsmiljö och bristande patientsäkerhet. Regionen måste ta krafttag för att motverka tystnadskultur och skapa en arbetsmiljö där medarbetare kan kritisera, komma med förbättringsförslag och bli hörda.

Den tidigare borgerliga majoriteten bär ett stort ansvar för den ohållbara situation som vårdpersonal larmat om under flera år. Region Stockholm har sedan länge den dyraste sjukvården per skattebetalare av alla regioner utan att det återspeglas i bästa kvalitet. Det splittrade sjukvårdssystemet har inneburit att patienter bollats runt mellan aktörer i ett tvingande vårdvals system där patienterna inte har insyn i vad de olika valen står för. ”För att orka vara sjuk måste du vara frisk” är något som många som försökt navigera sig fram i Stockholms sjukvård känner igen sig i. Otydliga vägar för patienter genom systemet gör dessutom vården ineffektiv. Sjukvården fungerar bra om du blir akut sjuk med ett tydligt problem, men mindre bra om du har kroniska sjukdomar och bestående ohälsa. Vänsterpartiet vill se ett sjukvårdssystem som bygger på kontinuitet, erbjuder vård till dem med störst behov först, och där det finns luft i systemet.

Privatiseringar och vårdval (Upphandling enligt Lagen om Valfrihetssystem, LOV) driver på byråkratin. Patienten har blivit en vara och vården kallas för produktion. Att ta emot många patienter med förkylningar i välbärgade områden ger snabba inkomster, medan vård till multisjuka äldre eller folkhälsoarbete i eftersatta områden anses för olönsamt. Dessutom släpper LOV-avtal, med en helt okontrollerad etableringsrätt, in oseriösa vårdbolag och därtill yrkeskriminella att ta del av stora summor skattepengar. Ett kansli som jobbar med välfärdsbrott är inrättat på hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Region Stockholm men så länge fri etableringsrätt råder kommer oseriösa vårdföretagare ta sig igenom säkerhetsnätet.

I och med beslutet om omställningsplanen för vårdval kan spiralen av skenande kostnader och ojämlig vård brytas, för att ställa om mot en riktning där invånarnas behov, inte deras adress eller plånbok, styr vilken vård de har tillgång till. De första stegen har tagits för att ta tillbaka kontrollen över sjukvården från marknaden, men det är en lång väg kvar. Vänsterpartiet vill minska mängden vårdval och arbetar konsekvent för att hälso- och sjukvården ska vara gemensamt ägd och demokratiskt styrd, och att samtliga akutsjukhus på sikt ska drivas i egen regi. Som första åtgärd har mittenkoalitionen och Vänsterpartiet beslutat om att avbolagisera de sjukhus som i dag är aktiebolag, för att i stället bli förvaltningar under en ny nämnd – akutsjukhusnämnden. Även AISAB (Ambulansen i Storstockholm AB) avbolagiseras och får en egen nämnd. Under 2025 ska 24/7-avtal gälla även för AISAB:s anställda för att säkra goda arbetsvillkor i samband med övertag till egen regi. Syftet med en ambulanssjukvårdsnämnd är att öka transparensen kring styrningen, samt förenkla samordning och administration. Förändringen träder i kraft år 2026.

I regionens verksamheter ligger det yttersta ansvaret hos folkvalda politiker. Nuvarande beställar-utförarmodell innebär ett demokratiskt problem då insynen begränsas och ansvarsutkrävandet försvåras. Den parlamentariska styretredning som gjordes tillsammans med verksamheter och fackliga organisationer förra året visade att flera av regionens egna sjukhus ställer sig kritiska till beställar-utförarmodellen som upplevs försvaga samverkan sjukhusen emellan. Dessutom har en oberoende utvärdering av modellen visat att kopplingen till invånarna och deras intressen ofta är svag.

Framtidens ersättningssystem ska inte vara marknadsorienterat utan ersättning ska utgå från patientens behov och den medicinska kvaliteten. Vårdpersonalens professionella bedömningar ska styra prioriteringar och vårdinsatser inom givna budgetramar utan att synpunkter om olika patientgruppers "lönsamhet" ska spela in. Vårdens demokratiska förankring ska stärkas med aktiv medverkan och inflytande från patienter och anhöriga.

Möjligheten att köpa sig före i vårdkön har ingen plats i Region Stockholm. Därför ska regionen förbjuda privata bolag från att erbjuda både skattefinansierad och försäkringsbolagsfinansierad vård i samma verksamhet. Förbudet syftar till att hindra strukturen som finns i dag i många delar av den privata vården med två olika köer; en för grupper som kan betala och en för grupper som inte kan. De etiska principer som riksdagen fastställt, människovärdes- respektive behovsprincipen, ska få en så tydligt legal förankring att de inte kan åsidosättas utan rättsliga konsekvenser för ansvariga vårdgivare och/eller politiker.

1.3 En kollektivtrafik att lita på

Möjligheten att nyttja regionens utbud av bostäder, arbetstillfällen, service, kultur och natur är ojämnt fördelad, till fördel för den som har egen bil. Låt oss ändra på det och skapa ett samhälle som ger alla samma möjligheter. Kollektivtrafik, cykel och gång ska prioriteras och ge alla tillgång till allt regionen har att erbjuda. Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna måste öka kraftigt. Det är feministiskt, jämlikt samt miljö- och klimatsmart. För detta krävs att kollektivtrafiken är trygg, billig, fungerande, välskött och går i tid.

I Stockholm står utsläppen från transportsektorn för cirka hälften av de totala utsläppen. För att minska utsläppen måste kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna öka. Utvecklingen har sedan 2015 tillåtits gå åt fel håll och andelen resande i regionens kollektivtrafik har minskat. Under pandemin rasade kollektivtrafikandelen ytterligare, och har ännu inte återhämtat sig fullt ut. För att komma till rätta med utsläppen och trafikmängden är vårt mål att öka kollektivtrafikens andel drastiskt genom en omställning från bilism till kollektivtrafik och cykel. Det gör transportsystemet jämlikt, bekvämt, tillgängligt och miljövänligt. Utöver att bygga nya spår och tvärförbindelser måste vi öka kapaciteten och bekvämligheten genom bättre framkomlighet för busstrafiken, täta turer samt smidigare övergångar mellan olika trafikslag. Vi måste också hålla nere kostnaden för att åka kollektivt för att inte utestänga någon. Genom successiva sänkningar av biljettpriserna är vårt mål på sikt att införa avgiftsfri kollektivtrafik för alla. I tider av inflation och pressade ekonomiska villkor för hushållen är det extra viktigt att inte höja biljettpriserna.

Grundläggande för en väl fungerande kollektivtrafik är att det finns personal som ser till att fordonen rullar säkert och enligt tidtabell. Tyvärr råder det allvarlig brist på bussförare, tågförare, verkstadspersonal och andra personalkategorier inom kollektivtrafiken. För att säkra kompetensförsörjning vill vi förbättra arbetsvillkoren och sluta med upphandlingar som för med sig osäkra och ständigt försämrade villkor. Under 2023 blev det tydligt hur försämrade arbetsvillkor ledde till akut förarbrist i pendeltågstrafiken och reducerad trafik. För en välfungerande kollektivtrafik med en stolt personal vill vi bedriva den i offentlig, egen regi utan vinstintressen.

1.4 Röd politik för en grön framtid

Stockholmsregionen är Sveriges rikaste region. Här finns globala storföretag, innovativa kluster och ett rikt kulturliv. Men klimatavtrycket är för stort och välståndet fördelas inte jämnt eller rättvist. Regionen kännetecknas av ökande klyftor mellan rika och fattiga och mellan välbeställda och eftersatta områden.

Jorden är i ett klimatnödläge där utvecklingen måste vändas mycket snabbt. Vänsterpartiet vill utlysa klimatnödläge. Det innebär att alla beslut ska bedömas utifrån vilka effekter det får för klimatet. Klimatfrämjande insatser ska prioriteras och tidigare klimatskadliga beslut – framför allt inom infrastrukturområdet – ska omprövas.

Region Stockholm måste motverka ojämlikheten, växla upp klimatarbetet och gå från ord till handling. Klimatperspektivet måste integreras i hela Region Stockholms verksamhet och arbetet med klimatfrågor måste omfatta alla de utsläpp som orsakas av hur vi lever och arbetar i regionen. En hållbar värld är mer jämlik. Det är de rikaste i samhället som bidrar mest till klimatkrisen genom sina resvanor och sin konsumtion. Samtidigt är det de mest utsatta som drabbas först och hårdast av klimatkrisens effekter.

Vi i Vänsterpartiet vet att människor drivs av omtanke om kommande generationer och solidaritet med utsatta människor i Sverige och världen. Vi vill förstås ha det bra, men inte på bekostnad av andra. Vårt klimat och vår miljö, ytterst vår framtid, är inte till salu. I vår vision om en hållbar Stockholmsregion ska de totala utsläppen orsakade av vår samlade konsumtion vara i linje med Parisavtalet och vara mindre än ett ton per person 2040. Vårt ekologiska fotavtryck ska inte vara större än vad ett jordklot kan bära, därför lägger vi en budget för klimatomställning på riktigt. I detta arbete är kollektivtrafiken en nyckelfråga.

1.5 Ekonomisk återhämtning med rättvis fördelning

Region Stockholm har, liksom alla regioner i Sverige, haft mycket tuffa ekonomiska utmaningar de senaste åren. En mycket hög inflation har lett till bland annat höjda räntenivåer, ökade verksamhetskostnader och även kraftigt ökade pensionskostnader. Inflationen har under det senaste året dämpats, men vi ser fortsatt relativt höga räntenivåer. Verksamhetskostnaderna ligger kvar på höga nivåer, pensionskostnaderna återgår, i takt med en lägre inflation till mer normala nivåer och räntan förväntas sjunka under det närmaste året. Riksbanken har i september 2024 en prognostiserad räntebana för styrräntan som, från toppnoteringen 4 procent beräknas hamna på 2,75 procent innan årsskiftet och därefter fortsätta sänkas till 2,25 procent i slutet av 2025.

Samtidigt har vi en borgerlig regering som, med stöd av Sverigedemokraterna, satsar stora delar av sin budget på skattesänkningar för de rikaste. De expansiva reformer som planeras av regeringen under 2025 riktar sig nästan uteslutande till höginkomsttagare i form av sänkt skatt på ISK-konton, införandet av ett nionde jobbskatteavdrag och slopad avtrappning av jobbskatteavdraget för höginkomsttagare. Dessutom planerar den blåbruna majoriteten för en mycket kostsam utbyggnad av kärnkraft, där landets skattebetalare kommer få stå för notan och privata företag ges förutsättningar till goda vinster under lång tid framöver.

Sveriges kommuner och regioner behöver nu återhämta sig ekonomiskt efter 2024 års stora underskott. Region Stockholm är en av många regioner i landet som förväntas gå med kraftiga minusresultat för 2024 till följd av den höga inflationen och regeringens avsaknad av handlingskraft och vilja att stötta i svåra ekonomiska tider. I regeringens budgetproposition för 2025 avsätts endast 4,5 miljarder kronor till reformer inom hälso- och sjukvården. Dessa ska fördelas över följande områden: sektorsbidrag till sjukvården, fler vårdplatser, särskild satsning på precisionshälsa och förstärkt satsning på psykiatri.

Regeringens satsningar är inte på långa vägar tillräckliga. Därför kommer Vänsterpartiets budget för Region Stockholm för 2025 fortsatt handla om att fördela rättvist i en tid av ekonomisk återhämtning.

Trots det trängda ekonomiska läget lägger Vänsterpartiet en budget som prioriterar sjukhus, vårdcentraler, vårdpersonal och kollektivtrafikresenärer. Vi gör det dels genom att resurser flyttas från felsatsningar, vårdvalsmarknader, byråkrati och konsultanvändande till patienter med stora behov, bättre arbetsvillkor för vårdpersonal och personal inom kollektivtrafiken, dels genom en skattejustering. Vänsterpartiet vill satsa på kärnverksamhet och bättre villkor – inte medverka till nedskärningar.

Vi ökar utrymmet för förstärkt primärvård, fler vårdplatser och billigare kollektivtrafik, med 1200 miljoner kronor mer än mittenkoalitionen för 2025. Detta möjliggörs genom att höja regionskatten med 15 öre.

1.6 Feminism, antirasism och ickediskriminering

Vår feministiska och antirasistiska grundsyn är vägledande när vi tar ställning i alla frågor i regionen. Det handlar om att bryta maktordningar och arbeta med ickediskriminering. Alla människor ska få lika möjligheter och ska bemötas utifrån sina individuella förutsättningar. Diskrimineringslagen ska användas för att undanröja alla diskrimineringsgrunder – kön, ålder, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, könsidentitet och/eller -uttryck och sexuell läggning.

Det är också en viktig del av regionens kvalitetsarbete att belysa och åtgärda de normer och fördomar som präglar exempelvis forskning och bemötande i vården. Att en stor del av den medicinska forskningen fortfarande görs med den manliga, vita kroppen som norm är ett exempel på strukturer som måste förändras för att bidra till en jämlik och representativ forskningskultur. Det är inte acceptabelt att vi både har en direkt och en strukturell rasism som sorterar människor efter hudfärg och härkomst. Direkt rasism resulterar exempelvis i dåligt och fördomsfullt bemötande. Ett exempel på strukturell rasism är att primärvården är olika tillgänglig i hela länet och att det ofta har ett samband med socioekonomiska och etniska faktorer. Ett annat exempel på strukturell rasism är det faktum att kvinnor från utomeuropeiska länder visats ha sämre förlossningsutfall än svenskfödda.

Verktyget för förändring är ett systematiskt arbete med social hållbarhet. Det ska nog följaktligen antagen policy och riktlinjer för hållbarhet ska bli levande verktyg i all verksamhet. I begreppet social hållbarhet inkluderas mänskliga rättigheter och samtliga diskrimineringsgrunder vilket inkluderar arbete för jämlikhet, jämställdhet, hbtqia+, barnrätt, funktionshinderfrågor och nationella minoriteter. Social hållbarhet inkluderar även trygghet, folkhälsa, arbetsmiljö, antikorruption och socialt ansvar i leverantörskedjor.

Det behövs förstärkta systematiska insatser kring social hållbarhet både genom fortbildning och verksamhetsutveckling. Vi vill med juridiska medel stärka den sociala hållbarheten när exempelvis regionen upphandlar tjänster och varor. Region Stockholm bör även ta ansvar vid upphandlingar genom att inte sluta avtal med företag och institutioner som har ägarkopplingar till ockupationsmakter.

2. Vår budget jämfört med mittenkoalitionen

Vänsterpartiet är ett konstruktivt oppositionsparti i regionen. Vi har ett organiserat samarbete med mittenkoalitionen utan att sitta med som styrande part. Grunden för samarbetet är ett politiskt avtal i 44 punkter. Dessa 44 punkter ska genomföras av mittenkoalitionen under mandatperioden som en del av deras budget.

Mittenkoalitionen budgetförslag för 2025–27 fredar kärnverksamheterna från nedskärningar och ger arbetsro. Vänsterpartiet har drivit igenom konkreta steg mot arbetstidsförkortning för personal i 24/7-verksamheterna genom ett tvåårigt pilotprojekt. Vi delar värderingar och huvudinriktning i mittenkoalitionen budget. Men Vänsterpartiet vill mer och har förslagen på hur det ska gå till. Vi är inte nöjda med ramar som nått och jämnt räcker till och som inte kan möta ökade behov. De konkreta satsningarna på personalen för att säkra kompetensförsörjning är magra. Kollektivtrafiken bedrivs fortfarande efter en marknadsmodell som försvårar nödvändiga satsningar för att öka framkomlighet och möta klimatnödläget.

Vänsterpartiet lägger därför här en egen budget som visar att det finns politiska alternativ till vänster. Vi utgår från medborgarnas behov av jämlik vård fördelad efter behov och att det ska finnas en väl fungerande kollektivtrafik. Vi är välgrundade, konkreta och utformar våra förslag i dialog med medborgare, fackförbund och medarbetare i regionen. Vi föreslår omfördelning av ekonomiska resurser och strukturella förändringar som finansierar och möjliggör vår politik. Det ekonomiska ramverket i vår budget bygger på mittenkoalitionen förslag. I tabell 2.1 visar vi vad som skiljer vårt förslag från mittenkoalitionen.

Tabell 2.1

Vänsterpartiets förslag budget Region Stockholm 2025-27 Förändringar jämfört med mittenkoalitionen förslag

	V tillägg 2025	2025	2026	2027
Hälso- sjukvårdsnämnden, MK förslag		70 669,0	73 336,4	76 400,6
Högekostnadsskydd tekniska hjälpmedel	5,0	5,0	5,0	5,0
Geriatrisk SÖS	30,0	30,0	30,0	30,0
Personalsatsningar inom 24/7 verksamhet,	80,0	80,0	80,0	80,0
Dubbelt natt-OB för undersköterskor	0,0	0,0	178,0	178,0
Förstärkt finansiering KSON-modellen	50,0	50,0	50,0	50,0
Borttagande avgift för akutbesök för barn och unga	8,0	8,0	8,0	8,0
Kostnadsreducerande faktor även St Görans sjukhus	-64,0	-64,0	-64,0	-64,0
Summa V	109,0	70 778,0	73 623,4	76 687,6

	V tillägg 2025	2025	2026	2027
Primärvårdsnämnden. MK förslag		15 273,4	16 066,0	16 874,9
Ytterligare uppräknig til Vårdcentraler	260,0	260,0	260,0	260,0
Anslag intressepolitiska org sjukvård/ funkträtt (PVN)	5,0	5,0	5,0	5,0
Utveckling av Folktandvårdens uppsökande uppdrag i socioekonomiskt eftersatta områden	10,0	10,0	10,0	10,0
Förmånlig tandvård för personer med psykisk ohälsa och beroende	10,0	10,0	10,0	10,0
Mottagning för våldsutsatta	10,0	10,0	10,0	10,0
Summa V	295,0	15 568,4	16 361,0	17 169,9
Trafiknämnden. MK förslag		14 858,4	15 340,8	15 841,4
Taxereform Barn och unga	200,0	200,0	200,0	200,0
Fryst SL-Taxa månadskort	250,0	250,0	250,0	250,0
Ökad ram för dämpade trafikanpassningar		0,0	600,0	600,0
Färdplan Egen regi			70,0	70,0
Egen regi, bygg upp förmåga på trafikförvaltningen, Ytterligare utöver beslutade 15 mkr i budget 2025	5,0	5,0	5,0	15,0
Strategiska framkomlighetsåtgärder	50,0	50,0	50,0	50,0
Tågvärdar på pendeltåg återinförs (exklusive de 75 som finns i budget 2025)	75,0	75,0	75,0	75,0
Avgiftsfritt resande för personal i kollektivtrafiken under och i anslutning till arbetstid			10,0	10,0
Behåll ombordpersonal Roslagsbanan	20,0	20,0	20,0	20,0
Behåll konduktörer på Spårväg city, Lidingöbanan, Saltsjöbanan	38,0	38,0	38,0	38,0
Färre ordningsvakter	-30,0	-30,0	-45,0	-60,0
Inga trygghetsvärdar ("röda jackorna")	-4,0	-4,0	-26,0	-29,0
Slopad extraavgift för färdtjänstresor längre än tre mil	18,0	18,0	18,0	18,0
Fri tilldelning av färdtjänstresor. Pilotprojekt	50,0	50,0	50,0	50,0
Summa V	672,0	15 530,4	16 655,8	17 148,4

	V tillägg 2025	2025	2026	2027
Regionstyrelsen. MK förslag		2 874,8	3 016,5	3 111,1
Klimat & Energisatsningar	30,0	30,0	30,0	30,0
Besparing politikerarvoden och politisk organisation	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Besparing Fordonsdalen	-6,0	-6,0	-6,0	-6,0
Summa V	2 059,0	2 896,8	3 038,5	3 133,1
Kulturnämnden MK förslag		619,3	636,8	657,5
Uppräkning verksamhetsstöd för kulturlivet	15,0	15,0	15,0	15,0
Ökad tillgång till kultur inom vården	5,0	5,0	5,0	5,0
Ökade anslag studieförbund	10,0	10,0	10,0	10,0
Summa V	30,0	649,3	666,8	687,5
Klimat- och regionutvecklingn. MK förslag		189,8	196,4	203,2
Ökat stöd till Skärgårdsstiftelsen			24,0	24,0
Summa V	0,0	189,8	220,4	227,2
Patientnämnden. MK förslag		36,1	37,3	38,5
Fastighets- och servicenämnden. MK förslag		0,0	0,0	0,0
SUMMA ANSLAG VÄNSTERPARTIETS FÖRSLAG		105 648,8	110 603,2	115 092,2
Mittenkoalitionens resultat		75,4	2 254,0	2 037,0
V FINANSIERING OCH RESULTAT				
Skatthöjning 15 öre 2025	1 261,0	1 261,0	1 322,0	1 382,0
Skatthöjning 5 öre 2026			452,0	491,0
Ingen skattesänkning med 5 öre 2026			430,0	430,0
Justering resultatkrav SLSO			-100,0	-100,0
RESULTAT VÄNSTERPARTIETS FÖRSLAG		208,4	2 385,0	2 275,0

3. Kompetensförsörjning och personalens arbetsvillkor

Kompetensförsörjning både på kort och lång sikt är den enskilt viktigaste framgångsfaktorn för kvalitet i regionens verksamheter. Minskad personalomsättning och bromsad inhyrning av personal och dyra konsulter är avgörande för att få till ett fungerande lagarbete i personalgrupperna, kostnadskontroll och en ekonomi i balans. Vi har därför samlat alla våra förslag kring personalfrågor och kompetensförsörjning i ett eget avsnitt. Det är regionstyrelsen som ytterst ansvarar för HR-frågor, men det berör naturligtvis alla nämnder och bolag. De uppdrag vi lägger här ska övergripande handhas av regionstyrelsen men är även uppdrag till de olika nämnderna i tillämpliga delar.

3.1 En arbetsgivare dit personalen söker sig

För att kunna rekrytera, behålla och utveckla personal måste regionen vara en bra arbetsgivare. Vänsterpartiet satsar på en offensiv personalpolitik, där vi förbättrar arbetsmiljön, lönerna och inflytandet för vår egen personal. På så sätt kan regionen lättare rekrytera och behålla medarbetare. Med en delaktig och medskapande personal kan regionen utveckla kvalitet och hitta verkliga effektiviseringar. För att regionen ska kunna kliva in som en ansvarstagande arbetsgivare behöver vi i så stor utsträckning som möjligt ta tillbaka verksamheterna i egen regi, samt ha som minimumkrav att kollektivavtal finns och efterföljs i upphandlade verksamheter.

Hög personalomsättning medför stora kostnader. Fackförbundet Vision har visat att varje nyrekrytering i snitt kostar en halv miljon kronor i rekryterings- och introduktionskostnader. Många som byter jobb gör det på grund av missnöje med pressade arbetsvillkor, dåliga arbetstider och låga löner.

Lönepolitik och anställningsvillkor ska förbättras, så att det faktiskt lönar sig att stanna länge. Fast anställning och heltid ska fortsatt vara normen i regionens verksamheter.

Region Stockholm är en av landets största arbetsgivare och har därför ett direkt och stort inflytande i avtalsrörelsen kring arbets- och lönevillkor. Region Stockholm ska verka inom Sveriges kommuner och regioner (SKR) för en långsiktigt hållbar arbetsgivarpolitik. Vänsterpartiet vill att regionen aktivt driver på för att SKR ska verka för en strategi för generell arbetstidsförkortning. Det duger inte att som arbetsgivare och enskilt största aktör passivt gömma sig bakom SKR.

Om specialiserad vårdpersonal går över till öppenvård som riktar sig till friskare patientgrupper innebär det att viktig specialistkompetens inte kommer till användning där behoven är som störst. Genom förbättrade arbets- och lönevillkor minskar vi också behovet av inhyrd personal och säkerställer att handledare finns för utbildning och introduktion av nya medarbetare. Stängda vårdplatser till följd av personalbrist leder till överbeläggning, minskad patientsäkerhet och stress. Att viktig vård och infrastruktur i dag ligger i privat regi försvårar kompetensförsörjningen, exempelvis för arbetsplatsförlagd utbildning och praktik.

3.2 Schyssta villkor i alla verksamheter som finansieras av regionen

Regionen finansierar en vildvuxen flora av privata utförare och entreprenörer. Det är av mycket stor vikt att arbetsvillkoren i dessa verksamheter är goda. Det ska vara kollektivavtal och seriösa villkor. Inga upphandlingar ska kunna vinnas genom dumpade löner och pressad arbetsmiljö för personalen. Verksamheter som finansieras av regionen kan sluta avtal antingen genom offentlig upphandling (Lagen om offentlig upphandling, LOU) eller vårdval (Lagen om valfrihetssystem, LOV). Båda avtalsformerna är styrda av EU:s upphandlingsdirektiv som ofta påstås innebära att upphandlande myndigheter inte kan ställa krav på kollektivavtalsvillkor i samband med upphandling samt att långa led av underentreprenörer möjliggörs. Det vill Vänsterpartiet att Region Stockholm utmanar juridiskt, då kollektivavtal och maximalt två underentreprenörsled är två enkla åtgärder för att stärka arbetsmiljön, förebygga lönedumpning och trygga personalens rättigheter i de privatdrivna verksamheterna. Med all typ av upphandlad vård har regionen som beställande myndighet nästintill obefintligt inflytande över personalens arbetsvillkor och arbetsmiljö. För att kunna styra dessa frågor och för att säkra framtidens kompetensförsörjning är Vänsterpartiets målbild att alla välfärdens kärnverksamheter ska drivas i egen regi.

I takt med att vissa prioriterade verksamheter nu tas tillbaka i egen regi, så som AISAB, är det av yttersta vikt att personalens arbetsvillkor värnas i övergångarna. Vänsterpartiet anser att det är orimligt att personalen får sämre villkor i samband med övertag i väntan på att regionens strukturer hinner i kapp. Därför uppdras Regionstyrelsen att tillse att 24/7-avtalet gäller även för AISAB:s anställda från och med första kvartalet 2025.

I kollektivtrafiken är all drift av trafiken upphandlad. Vi ser hur det leder till press på försämrade arbetsvillkor. Personalens arbetsvillkor måste börja förbättras omgående. Vänsterpartiet vill därför att trafikförvaltningen tar ett större ansvar för arbetsmiljö, utbildning och kompetensfrågor för all personal som arbetar i kollektivtrafiken. Till dess att målet om att trafiken ska bedrivas i egen regi realiserats, ska SL ställa krav på kollektivavtalsvillkor, bra arbetsmiljö, kompetensutveckling, meddelarfrihet samt tillgång till utrymmen för rastrum och personaltoalett. Under arbetsdagen ska tillgång till toalett, omklädningsrum, lunchrum och pausrum säkras för all personal i kollektivtrafiken. Vidare är vår ambition att alla som arbetar inom kollektivtrafiken ska få åka avgiftsfritt i SL- och WÅAB-trafiken under och i anslutning till arbetstiden. Trygga anställda ger en trygg kollektivtrafik. Det är SL:s ansvar att de som arbetar i kollektivtrafiken har trygga anställningar, bra villkor, tillräckligt många kollegor med rätt utbildning och en bra arbetsmiljö utan ensamarbete. Det ansvaret kan inte överlåtas helt på trafikutövarna och måste krävas i all upphandling. För att få effekt måste kraven även gälla underentreprenörer. Generellt sett ökar risken för missförhållanden med antalet underentreprenörsled. Antalet underentreprenörsled måste därför begränsas.

3.3 Vårdpersonal

Vårdpersonalen är den viktigaste resursen inom hälso- och sjukvården och deras arbete ska värderas därefter. När personalen har goda villkor och en bra arbetsmiljö säkras också en god vård för invånarna.

Dagens splittrade vårdssystem har lett till att vårdpersonalen går på knäna med åtskilliga övertidstimmar och avbrutna semestrar. Många som arbetar inom vård och omsorg riskerar därför att själva bli sjuka av sina arbeten. Det är varken hållbart eller värdigt.

Det vill Vänsterpartiet ändra på. Genom en modern personalpolitik som förbättrar arbetsmiljön, arbetstiden och lönen för personalen kan regionen bli en eftertraktad arbetsgivare som lättare kan rekrytera, behålla och utveckla personalen. Forskning har visat att en god personalkontinuitet minskar återinläggningar och akutbesök för patienter med kroniska sjukdomar. Att satsa på personalen är alltså en ”win-win”-situation som gynnar alla.

Hållbara arbetsvillkor med fast anställning och heltid som norm

Vänsterpartiet vill se en kraftfull satsning på personalen. Det ska löna sig att stanna kvar på en arbetsplats. Att byta jobb ska inte vara den enda möjligheten att få höjd lön. För att säkerställa en god löneutveckling bör regionen införa ett system med permanenta lönetrappor för personal som stannar kvar i verksamheten.

Hög personalomsättning är dyrt och påverkar både arbetsmiljö och patientsäkerhet negativt. Många vakanser leder dessutom till stora omkostnader för inhyrd personal. Den totala kostnaden för inhyrning av medarbetare inom hälso- och sjukvården i Region Stockholm uppgick år 2022 till över 1,1 miljarder kronor. Den kraftiga minskningen av inhyrd personal som påbörjats under mandatperioden visar att man vill satsa på de egna medarbetarna, men mer måste till. Vänsterpartiet vill se varaktigt höjda ersättningar för obekvämt arbetstid för både undersköterskor och sjuksköterskor, samt att möjligheten till att skriva av studielån för personal som arbetat länge inom regionen utreds. Därför har Vänsterpartiet budgeterat för dubbelt OB-tillägg nattetid för undersköterskor från och med 2026. Medarbetare inom vården ska ha möjlighet till mer flexibla arbetsvillkor på individnivå gällande scheman och avtal. Regionen ska i enlighet med arbetsmiljökommissionens förslag jobba för större möjligheter för medarbetarna att jobba på distans. Den som på grund av livssituation kan tänka sig att jobba mer kväll och helg ska få göra det, med kortare veckoarbetstid. Samtidigt ser Vänsterpartiet positivt på att nya EU-direktiv om elva timmars dygnsvila nu införs i Sverige, som ska garantera samma rätt till dygnsvila som övriga på arbetsmarknaden. För att få till en hållbar arbetsmiljö i våra akutverksamheter med elva timmars dygnsvila krävs också en parallell förkortning av veckoarbetstiden.

Modern arbetstid och fortbildning

För att minska stressen och trygga hälsan för vårdpersonalen behöver tid ges för återhämtning. Vänsterpartiets mål är sex timmars arbetsdag med bibehållen lön. Men arbetstidsförkortning inom sjukvården kan och måste se olika ut beroende på verksamhetens uppdrag. Det kan handla om kortare arbetsdagar, kortare arbetsvecka eller anställningar där 100 procents lön ges för 80 procents jobb. Som ett första steg mot en långsiktig arbetstidsförkortning ska Region Stockholm reglera ned veckoarbetstidsmättet, för vårdpersonal som jobbar årets alla dagar och tider, från dagens 38,25 timmar till 37 timmar i regionens 24/7-avtal. Det är en reform som är efterfrågad av personalen och ger utrymme för återhämtning och minskade sjukskrivningstal.

Ett tvåårigt arbetstidsförkortningsprojekt som inkluderar 1400 medarbetare på regionens akutsjukhus (inklusive Norrtälje sjukhus) startar 2025. Syftet är att ge sjuksköterskor och undersköterskor på operationsavdelningar en mycket efterlängtat rätt till betald återhämtning. Operationsavdelningarna har historiskt dragits med hög personalomsättning och stor andel hyrpersonal. Arbetstidsförkortningsprojektet kommer förhoppningsvis ge andrum i verksamheterna och vara en första signal på vilken personalpolitik som Region Stockholm vill driva framåt som arbetsgivare.

För att medarbetare och verksamheter ska få utvecklas ska regionen ge vårdpersonalen tillgång till relevant vidareutbildning med bibehållen lön. Vänsterpartiet vill under

mandatperioden utreda möjligheten till obligatorisk fortbildningstid på cirka 15 procent av arbetstiden. Undersköterskor ska likt övriga inom vårdprofessionerna erbjudas betald specialistutbildning. Vidareutbildning är särskilt viktigt inom primärvården som ska ta över mycket vård från sjukhusen. Dagens produktionsstyrda ersättningssystem ger dåliga möjligheter till fortbildning, vilket på sikt försämrar primärvården. De privata vårdgivarna saknar ofta infrastruktur för att kunna erbjuda kvalitativa utbildningsplatser. För att stärka nyutbildades yrkeskompetens och trygghet vill Vänsterpartiet att regionen ska utreda förutsättningarna för att erbjuda nyutexaminerade sjuksköterskor ett kliniskt basår, samt ett traineeprogram för undersköterskor på akutsjukhusen. Det är att ta arbetsgivaransvar och visar att man satsar på och investerar i personalen från början.

En stor utmaning med kompetensförsörjningen i Region Stockholm är tillgången på praktik- och utbildningsplatser. Privat verksamhet har inte haft samma krav på sig som akutsjukhusen och verksamheter i egen regi vad gäller att utbilda vårdpersonal och studenter i regionen. Därför ska tillgången på praktik- och utbildningsplatser säkras genom verksamhet i egen regi samt krav i avtal med privata utförare av regionens verksamheter. Professionen har larmat om att exempelvis ST-läkare inom vårdval hud i Region Stockholm går miste om nödvändig breddad kompetens. Vänsterpartiet vill därför att ST-utbildning för läkare inom specialiteter där professionen bedömer så lämpligt, exempelvis hud, ska utgå från större enheter för att säkra nödvändig behörighet hos specialisterna.

Regional kommission för arbetsmiljön inom sjukvården

Vittnesmål och larm från vårdpersonal om ohållbar arbetsmiljö med medföljande risker för patientsäkerheten har avlöst varandra under de senaste åren. Dessa måste tas på största allvar. Efter krav från Vänsterpartiet tillsattes efter maktskiftet i regionen en regional kommission tillsammans med vårdfackliga organisationer med uppdraget att se över vårdens arbetsmiljö och vårdplatsbristen. Arbetsmiljökommissionen har nu presenterat en slutrapport med förslag till förändringar och insatser för att förbättra arbetsmiljön för vårdens personal. Denna rapport har överlämnats till förvaltningen för kostnadsberäkningar av förslagen.

Motverka tystnadskultur

Att förbättra vården är en viktig drivkraft för många vårdanställda. Tyvärr präglas delar av Region Stockholms sjukvård av en ökänd tystnadskultur. Handlingsutrymmet för medarbetare och chefer att förändra är litet. Det har inte minst det upprop från vårdpersonal i samband med avskedandet av en förlossningsläkare visat. Läkarförbundet genomförde en undersökning om tystnadskultur på Karolinska universitetssjukhuset som visade att 70 procent av läkarna upplevde en tystnadskultur på arbetsplatsen och att 40 procent av de fackliga företrädarna hade mötts av repressalier när de framfört kritik. En offentlig sjukvård som tystar ner personal hör inte hemma i en demokrati, och är ett hot mot patientsäkerheten. Regionen måste lyssna på sina medarbetare och fackförbund. Tystnadskulturen ska med alla medel motverkas. Regionen ska verka aktivt för att medarbetaren ska kunna, vilja och våga hjälpa patienter och medarbetare. Ett krav från Vänsterpartiet är därför att en extern granskning av tystnadskulturen på Karolinska sjukhuset genomförs, samt att en tidsbegränsning av chefsuppdrag utreds. De som leder vårdens organisation ska vara grundade och förankrade i de beslut som tas.

Rasism inom vården är ett problem som drabbar patienter genom sämre bemötande och vård, men även vårdpersonal. Det är känt att vissa vårdgivare som har avtal med Region Stockholm låtit patienter välja etnicitet på sin behandlande vårdpersonal. Det är bevis på en rasistisk struktur som är förkastlig och oacceptabel. Vänsterpartiet vill se en genomlysning av regionens avtal och direktiv med alla vårdgivare utifrån diskrimineringslagstiftningen

och införa sanktioner mot de vårdgivare som bryter mot den. Rasism inom sjukvården kan aldrig accepteras och det måste finnas tydliga konsekvenser för de vårdgivare som aktivt förstärker den.

3.4 Mer personal i kollektivtrafiken

Resenärer ska kunna känna sig trygga i och kring kollektivtrafiken och trygghetsarbetet måste inriktas på resenärernas olika behov. Vi vill ha mer synlig personal i kollektivtrafiken och ett utökat samarbete med civilsamhället. Personal på plats gör kollektivtrafiken tryggare och säkrare för alla, då de kan vara behjälpliga för personer med särskilda behov och minska vandalisering och nedskräpning. Ombordpersonal behövs på pendeltågen och lokalbanorna för både resenärer och för förarna som annars blir utelämnade som enda personal vid krissituationer. Därför är det viktigt att personal med adekvat utbildning och spårbehörighet återinförs ombord på pendeltågen och att de finns kvar på lokaltågen, samt att det finns gott om personal på stationerna. Det måste finnas tillräckligt med ordinarie personal med rätt utbildning i hela systemet för en trygg, säker och god resenärs- och arbetsmiljö. Ordningsvakter ska bara undantagsvis behöva kallas in. Därför väljer vi att skära ner på antalet ordningsvakter och i den takt som är möjlig avveckla systemet med trygghetsvårdar för att i stället omfördela resurserna till mer personal med adekvat utbildning såsom spårbehörighet. Detta innefattar exempelvis ombordpersonal.

Bättre arbetsvillkor

En för resenärerna väl fungerande kollektivtrafik kräver bra arbetsvillkor för personalen, vars yrkesstolthet är att ge och upprätthålla en god service för resenären, inte att spara pengar och skapa vinst åt ett företag. Personalen är den viktigaste tillgången och arbetsplatserna inom kollektivtrafiken ska präglas av tillit till de anställdas kompetens. Dagens återkommande upphandlingar skapar osäkra anställningar och pressade arbetsvillkor, vilket också går ut över kvaliteten på trafiken. I dag råder det allvarlig brist på bussförare, tågförare, verkstadspersonal och andra personalkategorier inom kollektivtrafiken. Under 2023 blev det tydligt hur försämrade arbetsvillkor ledde till akut förarbrist i pendeltågstrafiken, med reducerad trafik som följd. Problematiken kvarstår och vi vill därför snarast möjligt återinföra tågvärdarna i pendeltågstrafiken. I förhandlingarna inför 2024 års budget fick vi igenom ett permanent tillskott om 75 miljoner kronor för att öka säkerheten och tryggheten i pendeltågstrafiken. Pengarna är tyvärr inte tillräckliga för att återinföra tågvärdarna och därför satsar vi ytterligare 75 miljoner kronor så att det därmed sammantaget finns 150 miljoner kronor att använda för att återinföra tågvärdarna. För en välfungerande kollektivtrafik måste kompetensförsörjningen säkras vilket kräver förbättrade arbetsvillkor och slut på upphandlingarna av trafiken. Vårt mål är att kollektivtrafiken har en personal som trivs och är stolta över att bidra till en fungerande region. För att nå dit måste vi bedriva den i offentlig, egen regi utan vinstintressen.

I förhandlingarna med den styrande mittenkoalitionen fick vi i budgeten för 2024 igenom ett permanent trafiksamverkansforum för fackliga representanter, trafikförvaltningen och trafikutövarer. Tanken med forumet är att det särskilt ska beakta arbetsmiljöfrågor och under 2024 förväntades dialogen utröna hur kravställning och uppföljning avseende arbetsmiljö kan skärpas i upphandlingarna samt hur dialogen och samverkan i samband med större organisatoriska förändringar kan förbättras. Forumet har i skrivande stund tyvärr inte påbörjat sin verksamhet, ett första konstituerande möte är inplanerat under hösten 2024, och vi ser fram emot att arbetet kommer i gång och blir meningsfullt. Utan att förekomma vad forumet kommer fram till ser vi införandet av ett nöjd personal-index som ett möjligt

sätt att följa upp krav på goda arbetsvillkor. Ett index kan kopplas till sanktioner om inte trafikutövaren lever upp till en i upphandlingen specificerad nivå. För att säkerställa krav på goda arbetsvillkor är det viktigt att också den demokratiska insynen i upphandlingarna stärks. Upphandlingsunderlagen som specificerar kraven måste upp i trafiknämnden för politiskt beslut, och inte som nu vara delegerat till tjänstemännen. En översyn av Region Stockholms olika nämnders hantering av upphandlingar pågår i syfte att öka den demokratiska kontrollen.

Uppdrag och förändrade anslag

Uppdras till regionstyrelsen och alla nämnder i tillämpliga delar.

- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utveckla en personalstrategi för långsiktig personalförsörjning och kvalitetsutveckling. Regionen ska ligga i framkant som arbetsgivare för goda arbetsvillkor och personalinflytande.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att ge tydliga direktiv för hur Region Stockholm ska agera som arbetsgivare inom ramen för SKR.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att förverkliga att fast anställning och heltid ska vara normen i regionens verksamheter.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att skärpa kraven på goda arbetsvillkor i upphandlingar och skärpa kontrollen att kraven efterlevs. Utveckla samarbetet med fackliga organisationer kring uppföljning och kontroll av privata utförare och entreprenörer.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utreda möjligheten för att säkra att alla anställda i Region Stockholm omfattas av kollektivavtal, även i privata vårdföretag.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att säkra att vårdpersonal med specialistkompetens får högre lön och bättre arbetsvillkor. Påbörja ett arbete med tydlig löneutveckling för sjuksköterskor och undersköterskor inom dygnet-runt-verksamheterna som ger permanenta lönehöjningar när medarbetarna kvarstannar i verksamheten.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att avsätta 40 mkr år 2025, 100 mkr år 2026 och 60 mkr år 2027 till en tvåårig pilotverksamhet om arbetstid med schemalagd återhämtning för undersköterskor, operationssjuksköterskor samt anestesijüksköterskor på länets samtliga akutsjukhus.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att under 2025 sänka veckoarbetstidens heltidsmått från 38:25/h till 37 /h per vecka med bibehållen lön i Regionens 24/7 avtal för grupper som jobbar samtliga veckodagar och tider på dygnet.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att inkludera ambulanspersonal inom AISAB i 24/7-avtalet.
- ✓ Regionstyrelsen ges i uppdrag att under 2025 avsätta 100 miljoner kronor till insatser för en hållbar arbetsmiljö i Region Stockholms verksamheter där hälso- och sjukvården kommer att prioriteras.
- ✓ Regionstyrelsen ges i uppdrag att avsätta 300 mkr för strategiska och långsiktiga satsningar på kompetensförsörjning.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utreda möjligheten till att skriva av studielån för personal som arbetat länge inom regionen.

- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utreda möjligheten för att SL-kort ska kunna ges som förmån till vårdpersonal.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att återinföra tågvärdarna på pendeltågen.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att bibehålla ombordpersonal på Spårväg City, Lidingöbanan, Saltsjöbanan och Roslagsbanan.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att ta fram en lösning för att all personal i kollektivtrafiken under och i anslutning till arbetstiden ska kunna åka avgiftsfritt i SL- och WÅAB-trafiken.

Ändrade anslag jämfört med budgetförslag från mittenkoalitionen. Belopp i miljoner kronor

	2025	2026	2027
Personalsatsningar inom 24/7-verksamheter.	80	80	80
Tågvärdar på pendeltågen återinförs (utöver de permanenta extra 75 mkr för insatser i pendeltrafiken)	75	75	75
Behåll ombordpersonal på Roslagsbanan	20	20	20
Bibehåll konduktörer på Spårväg City, Lidingöbanan och Saltsjöbanan	38	38	38
Avgiftsfritt resande för personal i kollektivtrafiken under och i anslutning till arbetstid		10	10
Färre ordningsvakter	-30	-45	-60
Nedtrappning av funktionen trygghetsvärdar	-4	-26	-29
OB undersköterskor		178	178

4. Regionstyrelsen

4.1 Demokratisk styrning

Den demokratiska styrningen av regionen ska fördjupas på alla nivåer. Medborgarna och politiken ska ha insyn och det ska vara tydligt var och av vem viktiga beslut fattas. Där beslutsmakt lagts ut på privata aktörer eller styrelser med begränsad möjlighet till insyn är vår inriktning att makten ska återföras till de demokratiskt valda organen.

Den beställar-utförarmodell som ofta tillämpas i regionen leder till ökad byråkrati och administrativa kostnader. Modellen ska avskaffas. Vänsterpartiet vill införa en modell som bygger mer på samarbete och utveckling. På verksamhetsnivå ska regionen tillämpa tillitsbaserad styrning och lämna detaljstyrning med New Public Management som grund i det förflutna. Personalens kompetens, arbetsglädje och inflytande är kärnan för att styra effektivt mot god kvalitet.

Vänsterpartiet ser fördelar med att regionen bedriver servicearbete i egen regi, då förutsättningarna för samarbete och utveckling blir bättre. Det finns också en risk att den vinstdrivande aktören måste kompromissa med kvalitet och/eller arbetsvillkor för att kunna hålla konkurrensmässiga priser. Rengöring och underhåll är områden som regleras av hälso- och sjukvårdslagen. Så kallad facility management (FM) som är hanteringen av allt som rör skötseln av fastigheter, som fastighetsservice, lokalvård, kontorsservice, konferensservice, telefoni och kundtjänst, säkerhet och produktionsservice är exempel på vad som bör bedrivas i egen regi.

Politiken ska ha goda villkor att verka för att styra och ha insyn i en sådan stor organisation som Region Stockholm. Politiker ska ha arvoden som motsvarar arbetsinsats och ansvar och partistödet ska ge förutsättningar för partierna att vara medborgarnas kanal in i regionpolitiken. Samtidigt får inte arvoden vara orimligt höga. Då urholkas medborgarnas förtroende för politiken. Vänsterpartiet föreslår därför justeringar för politiska arvoden och i den politiska organisationen med 2 mkr.

4.2 Ta tillbaka det privatiserade

Vänsterpartiet vill återta all regionens kärnverksamhet i egen regi. De omfattande privatiseringarna är på systemnivå ineffektiva, odemokratiska och kostnadsdrivande. Återtagande låter sig inte göras över en natt utan bör ske gradvis och strategiskt planerat. Regionstyrelsen ska leda detta strategiska och långsiktiga arbete.

I de fall som privata alternativ bedöms som ändamålsenliga och viktiga komplement till det offentliga ska dessa upphandlas. Upphandlingarna ska vara transparenta och ställa tydliga krav på kvalitet, arbetsvillkor, klimatpåverkan med mera. Marknadslösningar som LOV och vårdval ska, så långt lagstiftningen medger, avskaffas.

När komplement till det offentliga är ändamålsenligt vill vi främst samarbeta med ideella aktörer. Formerna reserverad upphandling och IOP-avtal (Idéburet offentligt partnerskap) ska utvecklas.

4.3 Regional utveckling för en region som håller ihop

De ökande ekonomiska och sociala klyftorna får tydliga rumsliga uttryck i en storstadsregion. Det är stora skillnader i levnadsvillkor mellan kommuner i länet och mellan olika bostadsområden. Segregationen i sig blir ett problem som förstärker effekterna av socioekonomiska skillnader. När människor med olika bakgrund inte längre möts i vardagen i skolor, föreningar eller det offentliga rummet riskerar samhällsgemenskapen att krackelera. Fördomar och hat mot ”de andra” ökar. Med en aktiv regionplanering med ambitioner att utjämna kan klyftorna minska.

Vänsterpartiet vill att regionplaneringen ska bli mer styrande och få ytterligare resurser och större tyngd för att göra skillnad. Det räcker inte med fina planer, vi måste gå från ord till handling. Bristen på bostäder, framför allt hyreslägenheter med rimliga hyror gör att många av de stora yrkesgrupper som håller ihop samhället som undersköterskor, poliser, förskollärare och lokalvårdare har svårt att bo kvar eller flytta in i regionen vilket skapar katastrofala individuella situationer men också samhällsekonomiska problem. Genom ett ökat genomförande av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2060) kan de växande sociala klyftorna motarbetas och utvecklingen på sikt vändas.

I arbetet med framtagandet av den regionala utvecklingsplanen har vi inspirerats av 15-minutersstaden. Vi vill att alla boende i Region Stockholm ska ha nära tillgång till grundläggande service. En ska med cykel eller kollektivtrafik på kort tid kunna ta sig från hemmet till de viktigaste platserna: skolan, mataffären, kultur, idrott och natur. På det sättet kan vi minska behovet av klimatbelastande transporter och skapa trivsamma städer och samhällen. Även i landsbygdsområden och skärgården är det viktigt att det finns tillgänglighet till samhällsservice och kultur. Vård behöver finnas i hela regionen och regionen bör ta tillbaka kontrollen över var vården är placerad. Den fria etableringsrätten, som det tidigare borgerliga styret förlitat sig på, har lett till en överetablering i innerstaden medan det råder stor brist på vårdutbud i ytterområdena. Vänsterpartiets mål är att alla medborgare i regionen ska ha tillgång till vårdcentral, öppenvård inklusive öron-näsa-hals, gynekologi, mammografi, BUMM, hud, psykiatri för barn och unga och beroendevård inom 30 minuter från sitt hem med kollektivtrafik.

Den tillväxt som sker i regionen måste innebära en utveckling av samhället där resurser omfördelas. Fler anställda i vården, en grön omställning och satsningar på kultur och den gemensamma välfärden leder till hållbar samhällsutveckling. Offentlig konsumtion i stället för privat konsumtion är en bättre användning av jordens begränsade resurser. En gemensamt ägd simhall med tusentals besökare belastar klimatet mindre än tusentals privata pooler.

Livsmedelsförsörjningen i regionen måste bli mer robust för att vi i framtiden ska vara bättre rustade för kriser och utmaningar. Odling i vårt närområde skapar en större resiliens. Den regionala utvecklingsplanen och de regionala tillväxtmedel som delas ut ska värna jordbruksmark, skynda på omställningen till ett hållbart jordbruk och uppmuntra till såväl storskalig som småskalig odling vilket inkluderar stadsodling och kolonilotter.

Infrastruktur för transporter måste utvecklas i riktning mot minskade utsläpp. Vänsterpartiet verkar för satsningar på spårtrafik, god framkomlighet för bussar, cykelbanor och mot nya motorvägar. Den regionala trafikplaneringen ska utgå från att minska framtida bilberoende.

4.4 Anpassning till ett förändrat klimat

Klimatförändringarna innebär mer extrema väderförhållanden med fler värmeböljor, kallare vinterväder, skyfall, förändrade grundvattennivåer och snabba temperaturväxlingar. Ett varmare klimat påverkar folkhälsan direkt med värmerelaterade sjukdomsfall och dödsfall men också indirekt med bland annat förändrad luftkvalitet, förlängda pollenssäsonger och förändrade förutsättningar för smittspridning vilket kan påverka inflödet av patienter till sjukvården. Extremt väder påverkar möjligheten att bedriva vård i befintliga lokaler. Även i Sverige har operationer behövt ställas in för att operationssalarna varit överhettade eller lokaler blivit översvämmade. Framkomlighet för ambulanser och sjuktransporter samt sjukvårdens tillgång till vatten och el riskerar att påverkas i händelse av väderrelaterade olyckor.

Kollektivtrafiken är till sin natur väldigt beroende av väder. På andra håll i landet har vi sett väderrelaterade olyckor där tåg spårat ur eller vallar rasat p.g.a. översvämningar. I Region Stockholm påverkar snö, is, hetta och annat väder redan nu framkomligheten för kollektivtrafiken och tunnelbanestationer har översvämmats.

Region Stockholms alla verksamheter och byggnader behöver anpassas för denna nya verklighet för att även fortsättningsvis kunna leverera pålitlig sjukvård och kollektivtrafik. Vänsterpartiet vill att Region Stockholms förmåga att hantera extremväder och klimatförändringar kartläggs och redovisas för politiken på ett transparent sätt och att byggnader och regionens infrastruktur kontinuerligt anpassas. Anpassningarna kommer innebära stora investeringar på kort sikt men att inte agera kan bli väldigt kostsamt på lång sikt.

4.5 Region Stockholms interna hållbarhetsarbete ska möta klimatkrisen

Klimatsmart sjukvård med fler cirkulära flöden

När sjukhus och andra vårdfastigheter byggs eller byggs om ska både byggprocessen och de nya byggnaderna vara klimatsmarta och livscykelanalyser användas. Geografiskt nära och effektiv vård minskar behovet av och antalet transporter. Regionens upphandling av vårdmaterial måste präglas av hållbarhet och klimatsmarta val och maten som serveras i regionens vårdverksamhet ska ha låg klimatpåverkan.

Jordens resurser är ändliga och därför måste vi ställa om till att återbruka och använda varor och material om och om igen i stället för att tillverka nytt och kasta bort. I dag är vissa flöden i Region Stockholm till viss del baserade på återbruk. Textilier så som arbetskläder återbrukas, IT-utrustning och hjälpmedel i vården återtas när de inte längre behövs och lämnas vidare till nästa som behöver det. Men det räcker inte. För att nå nationella och regionala klimatmål måste cirkularitet genomsyra hela samhället och alla verksamheter. Vänsterpartiet vill att cirkularitet integreras i regionens kategoristyrningsarbete, alltså det arbete som görs för att samordna regionens enorma inköp. Fler flöden måste bli cirkulära för att minska sjukvårdens behov av engångsprodukter och minska svinn. Engångsmaterial ska bara användas när inga andra alternativ finns. Skyddsförkläden är ett exempel på en engångsartikel där det finns cirkulära alternativ. Genom att samla ihop de cirkulära förklädena, göra dem till pellets och sedan nya förkläden minskar plastförbrukningen med

två tredjedelar. Vänsterpartiet vill att pågående pilotprojekt ska skalas upp och bli standard i hela regionens egna och upphandlade verksamhet. Fler områden där det finns potential för cirkulära flöden behöver identifieras och genomföras.

Minska klimatavtryck från konsumtion, inköp och mat

Regionen påverkar genom sina stora inköp och upphandlingar de konsumtionsbaserade utsläppen. Den koldioxidbudget som 2023 utarbetades av Region Stockholm visar de egna verksamheternas utsläpp. Klimathandlingsplan för Region Stockholm som ska beslutas om under våren 2025 visar vilka åtgärder som behöver vidtas för att Region Stockholm ska nå sina klimatmål för egna verksamheter. För att kunna arbeta på ett konstruktivt sätt med de totala utsläppen behöver de konsumtionsbaserade utsläppen synas. Regionstyrelsen uppdras att kartlägga Region Stockholms konsumtionsbaserade utsläpp samt utveckla metoder för hur de ska beräknas. Metoderna ska så långt som möjligt baseras på faktiska utsläpp snarare än modelleringar. För att åtgärder ska kunna börja genomföras redan under budgetåret 2025 uppdras regionstyrelsen att avsätta 40 miljoner kronor som nämnder och bolag kan söka utöver ordinarie driftbudget för att täcka kostnader för att anpassa eller ställa om verksamheten på ett sätt som leder till utsläppsminskningar. Det innebär att vi kan åstadkomma de nödvändiga utsläppsminskningarna redan nu när de gör som störst nytta i stället för att vänta till att andra aktörers agerande har pressat priserna eller konkurrerat ut de gamla arbetsätten och produkterna. Vänsterpartiet ser att det är avgörande att politiken finansierar de åtgärder som behövs och satsar för att snabbt ställa om för minskade utsläpp. Fossila bränslen och produkter behöver fasas ut, engångsprodukter ersättas med cirkulära flöden och lägsta möjliga klimatavtryck kravställas i upphandling.

Livsmedelsproduktionen orsakar globalt stora klimatutsläpp. Dessa är till en viss del oundvikliga, men för att nå klimatmålen behöver klimatavtrycket från maten som serveras i regionens verksamheter minska. Region Stockholm är en stor aktör som köper in livsmedel för miljonbelopp varje år. Genom att höja hållbarhetskraven kan regionen påverka leverantörer och producenter för ökad hållbarhet och genom att öka andelen inköpt mat från lokala producenter kan regionens resiliens främjas. Det innebär i praktiken att en större del av de produkter som konsumeras behöver vara växtbaserade och matsvinnet måste minimeras. I dag arbetar regionens olika verksamheter med många olika metoder och det behövs en större samsyn kring både mål och medel för att säkerställa att alla patienter, oavsett ålder och andra demografiska faktorer, kan serveras god, näringsriktig, hälsofrämjande och samtidigt klimat- och miljömässigt hållbar mat. Vi vill därför på sikt att ett program för ökad måltidskvalitet kombinerat med låga klimatavtryck tas fram. För att stödja den biologiska mångfalden globalt ska en stor andel av inköpta livsmedel vara ekologiska.

Energieffektivisera och producera egen förnybar el

Energin som Region Stockholm köper ska vara förnybar. Men den billigaste och mest klimatvänliga energin är den vi inte behöver använda alls. Regionens verksamheter, inte minst kollektivtrafiken, är mycket energikrävande. Därför finns det stora möjligheter att spara pengar samtidigt som vi gör klimatnytta genom fortsatta energieffektiviseringar. På så sätt kan resurser på sikt fördelas om från energiinköp till välfärden. Vänsterpartiet vill att Region Stockholm kontinuerligt investerar för att genomföra energieffektiviseringar, i kollektivtrafiken såväl som i fastigheter, som sänker förbrukningen och därmed kostnaderna permanent.

Det projekt som pågår på Danderyds sjukhusområde, där man anlägger energibrunnar och geoenergi som ger tillgång till värme och kyla, visar att stora energivinster kan göras. Vänsterpartiet vill att Locum på sikt genomför liknande projekt vid regionens övriga sjukhus.

För att långsiktigt ta vara på solenergens potential ger Vänsterpartiet regionstyrelsen i uppdrag att ta fram en strategisk plan för solcellsutbyggnad i egen regi. Strategin ska beskriva omfattning, utbyggnadstakt och identifiera ytor som lämpar sig för solelsproduktion vilket bör innefatta såväl byggnader och depåer som överdäckning av parkeringsplatser. Strategin ska även utreda möjligheterna till energilagring i anslutning till solcellerna för att kunna använda solenergi under hela dygnet. De besparingar som ökad egenproduktion av el innebär ska komma regionens verksamheter till del och produktionen bör därför bedrivas i egen regi. Parallellt med framtagandet av strategin vill vi att utbyggnaden av solceller på depåer påbörjas under 2025 utifrån de potentialstudier som redan är framtagna. För att finansiera strategiska satsningar på solenergi prioriterar Vänsterpartiet bort att etablera ett programkontor för Fordonsdalen 2.0 då vi ser att ett regionalt drivet programkontor kommer ha väldigt begränsad påverkan på fordonsindustrins omställning och minskade utsläpp.

Minskade utsläpp från resor och transporter

Trafik och transporter står för ungefär hälften av alla utsläpp i regionen och klimatkrisen kräver att våra rese-mönster förändras radikalt. En storstadsregion är beroende av väl fungerande transporter och förutsättningarna att möta behoven med gemensamma mobilitetslösningar är i en storstad väldigt goda. Kollektivtrafiken ska vara så attraktiv att den tar andelar från biltrafiken och gör att fler kan gå och cykla. Framkomligheten för kollektivtrafiken måste prioriteras högre än privatbilismen. Systemet med trängselskatter behöver också utvecklas. Vänsterpartiet vill att trängselskatten regionaliseras och används trafikstyrande. Vi vill att den ska omfatta fler vägar och användas för att styra mot lägre trafikflöden och ökad framkomlighet för kollektivtrafiken. Intäkter från trängselskatten ska kunna användas till såväl drift som utbyggnad av kollektivtrafiken. Regionstyrelsen uppdras att utveckla en modell för en trafikstyrande regional trängselskatt och uppvakta staten för att genomföra förändringen.

Målen i den regionala utvecklingsplanen anger att 70 procent av resorna inom länet ska ske med gång, cykel eller kollektivtrafik 2030. Det finns dock ingen tydlig färdplan som beskriver utvecklingen dit och utvecklingen står i stort sett stilla. För att påskynda utvecklingen uppdras regionstyrelsen att ta fram en strategi för ett hållbart transportsystem. Strategin ska beskriva utvecklingen som behöver ske för olika transportslag så som bil, buss, spårbunden trafik, cykel och gång över tid och för olika typer av geografiska områden så som innerstad, olika typer av tätorter, regionala stadskärnor och landsbygd. Strategin ska syfta till att göra det övergripande målet om 70 procent resor med hållbara trafikslag 2030 konkret och visa en realistisk bild där geografiska och demografiska förutsättningar tas hänsyn till. Vänsterpartiet vill att kollektivtrafiken i högre grad ska vara skattefinansierad då väl fungerande kollektivtrafik är något som gynnar hela samhället. Trots att resandet med kollektivtrafiken har minskat efter pandemin då fler jobbar hemifrån eller går och cyklar så måste kollektivtrafiken fortsätta att byggas ut och utvidgas för att attrahera dem som i dag kör bil. Det är stommen i regionens resande och får inte hindras av tillfälligt minskade biljettintäkter. Vi vill att linjenätet utvidgas, turtätheten ökar och biljettpriset minskar för att på sikt ha en avgiftsfri kollektivtrafik.

En övervägande andel av medborgarnas resor i regionen är kortare än 5 kilometer, hela 70 procent beräknades 2019 kunna cykla till sitt jobb på kortare tid än 30 minuter. Det finns därför goda förutsättningar att fler ska cykla och då behövs fler och bättre cykelvägar. Vi vill att 30 procent av alla resor till och från arbetet ska göras med cykel 2030. Arbetet med cykelförhandlingar där regionen förhandlar med Trafikverket och kommuner för att bygga ut det regionala cykelnätverket behöver intensifieras för att fler och längre sträckor ska byggas årligen. Regionen ska också ta ett aktivt ledarskap för att säkra cykelparkeringar, möjlighet att ta med cykel i kollektivtrafiken och verka för ett regionalt lånecykelsystem

som anknyter till övrig kollektivtrafik. Ett ökat cyklande är inte bara bra för klimatet, det bidrar också till en förbättrad folkhälsa.

Region Stockholm behöver kraftigt begränsa flygresorna för både politiker och tjänstepersoner. Personer som representerar regionen ska inte nyttja södergående inrikesflyg, med undantag för resor till Gotland. Bromma flygplats ska stängas och en ny klimatanpassad stadsdel med modern kollektivtrafik och billiga hyresrätter skapas. Arlanda i sin nuvarande storlek kan hantera framtidens flygtrafik och att det ska vara möjligt att åka kollektivt till ett lägre pris till flygplatsen. Trots utmärkt järnvägsförbindelse är det en liten andel som nu reser med tåg till Arlanda. Region Stockholm uppdras att uppmana regeringen att avsluta avtalet med A-train som nu har monopol på Arlandabanan och tar ut en stationsavgift. Stationsavgiften behöver försvinna och Arlandabanan ingå i Trafikverkets spår för att kunna brukas på det sätt som är optimalt för samhället. Fler godstransporter in och ut ur regionen ska flyttas över till sjöfart och tåg. För att påskynda utbyggnaden och skapa bättre och snabbare tågtrafik mellan Oslo och Stockholm uppdras regionstyrelsen att bli delägare i samarbetet Oslo-Stockholm 2.55.

4.6 Social hållbarhet

Arbete med social hållbarhet ska vara integrerat i verksamheterna och inte ligga som en tyngande pålaga i form av en massa statistiska redovisningar. Social hållbarhet handlar om att följa konventioner och lagstiftning för att förverkliga lika rätt för grupper som vanligtvis är underordnade i en maktordning och/eller ”avviker” från rådande normer – barn, personer med funktionsnedsättning, kvinnor, hbtq-personer, rasifierade och nationella minoriteter.

Nyckelfaktorer för framgång i det arbetet är fortbildning av personal, normkritiskt förhållningssätt och systematik som ger lätthanterliga rutiner inför beslut och verksamhetsplanering. Regionstyrelsen ansvarar för att främja detta i hela organisationen.

Funktionsrättskonsekvensbeskrivning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som godkänts av Sverige, fastslår att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt i samhället som alla andra. Alla offentliga myndigheter, däribland kommuner och regioner, har ansvar för att konventionen blir verklighet och följs. Funktionsrättskonsekvensbeskrivning (FKB) är ett bra verktyg för att omsätta detta i praktiken. FKB innebär att regionen ska göra en helhetsbedömning av vilka effekter beslut har ur ett funktionsrättsperspektiv. Det underlättar för att kunna göra rätt från början. Region Stockholm har under 2023 beslutat att införa FKB vid ”alla relevanta beslut”. Det är viktigt att följa upp hur det tillämpas i praktiken så att FKB blir ett skarpt verktyg för att tillvarata rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

4.7 En effektiv organisation

Region Stockholm är en mycket stor organisation som förvaltar miljardbelopp av skattebetalarnas pengar. Regionledningskontoret behöver stärka sin roll för samordning mellan förvaltningarna, för ökad kostnadskontroll och stävande av en administrativ överbyggnad som inte gagnar kärnverksamheterna. Om inte denna stramhet finns i regionledningen riskerar alla ekonomiska utmaningar att resultera i nedskärningar i kärnverksamheterna.

Vi tillbakavisar styrning som sker med ospecificerade effektiviseringskrav. Det resulterar oftast i verksamhetsnedskärningar och/eller försämringar i personalens arbetsvillkor.

Vänsterpartiet anser att effektivisering i dag främst ska ske genom:

- En personalpolitik som minskar personalomsättning och behov av inhyrd personal.
- Samordning av verksamheter, inklusive tillbakatagande av privatiserad verksamhet.
- Personalens delaktighet och inflytande. Personalen besitter ofta kunskap som kan leda till nya effektivare arbetsätt och innovationer.
- Slopande av konstlade marknadsexperiment.
- Ökad kostnadskontroll i stora investeringar.

Uppdrag och förändrade anslag

- ✓ Regionstyrelsen uppdras att tillse att tillitsbaserad styrning och arbetsätt slår igenom på alla nivåer i regionens verksamhet.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att skärpa kostnadskontroll och uppföljning i stora investeringsprojekt. Tillse att ekonomiska kalkyler inför investeringsbeslut är realistiska.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utreda nya ägardirektiv till Locum avseende policy för hyressättning. Inriktningen på utredningen ska vara att undersöka modeller som ger lägre lokalkostnader för verksamheterna.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utreda KSON-modellens långsiktiga finansiering och om modellen kan tillämpas inom andra områden, till exempel geografiska områden eller verksamhetsområden.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utarbeta en strategi för succesivt återtagande av driften av kollektivtrafik i egen regi.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att Region Stockholm aktivt ska verka för att Spårväg Syd genomförs i sin helhet.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att stödja verksamheterna att forma fungerande rutiner för hur strategier för social hållbarhet integreras i verksamheterna på ett flexibelt och ändamålsenligt sätt.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att se över policy för upphandlingar för att ytterligare möta klimatnödläget och främja social hållbarhet. Stärk tillämpningen och uppföljningen av regelverket.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att kartlägga Regions Stockholms konsumtionsbaserade utsläpp samt utveckla metoder för hur de ska beräknas.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utveckla arbetet med livscykelanalyser för klimat- och miljöpåverkan vid investeringar i infrastruktur, byggnader och vid större renoveringar i befintligt bestånd. Livscykelanalyser och miljöklassificeringar ska användas som beslutsunderlag som komplement till ekonomiska kalkyler.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att möjliggöra och verka för storskaliga havsbaserade vindkraftparker i RUFSS och annan samverkan.

- ✓ Regionstyrelsen uppdras att avsätta 40 miljoner kronor för att möjliggöra att nämnder och bolag genomför utsläppsminskningar och energieffektiviseringar.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att inrätta sökbara investeringsmedel som nämnder och bolag kan söka för att genomföra energieffektiviseringar.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att ta fram en strategisk plan för solcellsutbyggnad i Region Stockholms regi som klargör framtida utbyggnad av solceller, dess omfattning, potential och identifierar platser som lämpar sig för solcellsproduktion.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att utveckla en modell för en trafikstyrande regional trängsel-skatt och uppvakta staten för att genomföra förändringen.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras öka cirkulära flöden och minska användningen av engångs-material i vården.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att minska klimatpåverkan från livsmedel som köps in och serveras i regionens verksamheter.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att integrera cirkularitet i kategoristyrningsarbetet.
- ✓ Regions uppdras att ta fram en strategi för hållbara transportsystem för Region Stockholm som stakar ut vägen till målet om 70 procent resor med hållbara trafikslag.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att bygga solceller på depåer som tidigare identifierats som lämpliga ytor för solpaneler.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att ta fram en IOP-strategi.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att i samarbete med SLSO utreda införandet av ”Gröna öar” med utvalda vårdcentraler inom SLSO:s primärvård, där det är max 1100 patienter listade per specialistläkare.

Ändrade anslag jämfört med budgetförslag från mittenkoalitionen. Belopp i miljoner kronor

	2025	2026	2027
Minskade klimatutsläpp och energieffektiviseringar	30	30	30
Besparing politikerarvoden och politisk organisation	-2	-2	-2
Besparing Fordonsdalen	-6	-6	-6

5. Hälso- och sjukvårds-, akutsjukhus- och primärvårdsnämnderna

5.1 Vård efter behov

Sverige är det OECD-land där ojämlikheten och klassklyftorna växer snabbast. FN:s världshälsoorganisation WHO (World Health Organization) har fastslagit att jämlika och goda uppväxt- och levnadsvillkor är grunden för en god hälsa. Region Stockholm är en ojämlig region med stora hälsoklyftor och skillnader i livslängd. Vänsterpartiet för en politik som motverkar segregationen i regionen, samt integrerar jämlikhet inom ordinarie styrning och ledning. Sjukvårdssystemet ska kompensera för samhällets ojämlikheter, ett arbete som Vänsterpartiet med 44-punktsprogrammet har påbörjat.

Vården i Region Stockholm är i dag splittrad, svårnavigerad och det finns en bild av att det inte är någon som har överblick över helheten och tar ansvar. Marknadiseringen av vården har bidragit till att företag konkurrerar om patienter och ägnar mycket energi och resurser åt aggressiv marknadsföring av sina vårdtjänster. Detta sker på bekostnad av att behandla patienter, utbilda personal och bidra till en sammanhållen vård. Att bollas runt mellan olika aktörer och behöva återberätta sin sjukdomshistoria varje gång påverkar patientsäkerheten negativt. Som invånare undrar en kanske var svaret på blodprovet blev av, eller var man ska vända sig för att få hjälp i djungeln av vårdaktörer på marknaden. Att i stället ha fasta vårdkontakter ökar förtroendet för sjukvården, och WHO har konstaterat att en förstärkt primärvård, med fast läkare på plats, är den viktigaste reformen för att minska hälsoklyftor och förbättra folkhälsan.

De allra mest utsatta människorna i vårt samhälle saknar ofta fast bostad, arbete och lever utan EU-sjukförsäkring. I den gruppen finns också barn som i dag inte garanteras sjukvård. Vänsterpartiet kommer fortsätta jobba aktivt för att alla i regionen ska ha rätt till hälso- och sjukvård. När regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna öppnar dörren för att lagstifta om ett angiverisamhälle, kommer Vänsterpartiet fortsatt stå upp för att de som är sjukast och mest utsatta i Region Stockholm ska ha rätt till vård utan att bli gripna av polis.

Region Stockholm ska fördela gemensamma resurser efter behov. Ohälsotalen är höga i regionens ytterområden och södra delar. Det finns ett stort behov av förebyggande insatser, förbättrad vård och mobila lösningar. Regionen behöver därför ta ett större ansvar för att säkra god geografisk spridning av sjukvården i länet. Vänsterpartiet har fått igenom en motion om att inrätta ett hjärt- och kärllcenter i regionens egen regi vid Södertälje sjukhus. Nu återstår verkställandet och vi kommer att fortsätta följa det arbetet noggrant under mandatperioden.

En väl fungerande och allsidig sjukvård ska finnas tillgänglig för alla och vara anpassad efter de lokala förhållandena i regionens olika delar. Jämlikhet och jämställdhet är inte detsamma som att göra lika för alla. Det innebär att vården ska se till varje enskild individ och utifrån dennes behov våga göra olika. För att nå dit behöver de nuvarande ersättningssystemen bytas ut och vården anamma ett tillitsbaserat arbetssätt.

5.2 Vårdcentralen – en plats för den nära vården

Vårdcentralen ska vara patientens självklara ingång till sjukvården, det ska vara en vårdgivare som känner sina patienter och har ett helhetsansvar för vården. En väl utbyggd, gemensamt ägd och tillgänglig primärvård är det viktigaste verktyget i arbetet mot de stora hälsoklyftorna i Region Stockholm. En god kontinuitet i form av en fast läkarkontakt kan ge positiva effekter som minskad sjukvårdskonsumtion, minskad läkemedelsanvändning, färre sjukskrivningar och färre besök på akutmottagningar. Sjukvården kan liknas vid ett ekosystem där vårdcentralerna är grunden för att övriga delar ska fungera. Därför vill Vänsterpartiet på sikt att de satsningar som görs på akutsjukhusen ska följas av likvärdiga satsningar på primärvården.

Listnings- och områdesansvar

Många upplever att det är svårt att få tid på sin vårdcentral. Det är krångligt att inte veta var man ska vända sig för att få hjälp när man är sjuk, och att behöva dra sin berättelse på nytt för flera olika personer innan man hittar rätt är inte ovanligt. Så ska det inte behöva vara. Vårdcentralerna ska stärkas och det ska vara regel snarare än undantag att som patient träffa samma vårdpersonal. Arbetet mot denna målbild ska ske genom att vårdcentralerna får listnings- och områdesansvar. Att vara listad på en vårdcentral ger bättre möjligheter för en nära vård där man känner sin läkare och sjuksköterska samt har rätt att vara patient och inte bara en diagnos.

Samarbetskedjorna mellan kommun, ASIH och särskilt boende för äldre (SÄBO) ska även stärkas genom att vårdcentralerna får områdesansvar. Då kan personalen lära känna sina patienter bättre och arbeta med förebyggande folkhälsoarbete, vilket hänger ihop med en ny områdesindelning för ASIH.

Vårdcentralerna är i dag mycket belastade. Många har en ansträngd ekonomi och har ett alltför stort uppdrag jämfört med den ersättning som de får. För att skapa bättre förutsättningar uppdras Primärvårdsnämnden räkna upp ersättningen till husläkarmottagningarna med 9 procent (2,9 procent mer än mittenkoalitionens budget, som blir möjlig genom en högre skattesats) utan krav om hänsyn till ökad volym. Vänsterpartiet kommer även bevaka att primärvårdens andel av sjukvårdsbudgeten ökar till 25 procent till år 2030. Om uppdragen ska bli fler måste även resurserna öka proportionerligt för att uppdragen ska kunna hanteras. En särskild andel av skatteintäkterna och statsbidragen bör årligen direkt avsättas till primärvården.

Detråderer helt okontrollerad etableringsmarknad enligt LOV (Lagen om valfrihetssystem) för primärvården som är obligatorisk enligt lag för regionerna att lyda under. En hemställan ska därför göras från Region Stockholm till regeringen om en inskränkning av etableringsrätten enligt LOV, då den över ett decennium gamla lagen påverkar och aktivt begränsar den jämlika tillgången till vård. Detta sker regelbundet genom att oseriösa aktiebolag startar vårdcentraler där det redan finns en överetablering, och dränerar de belastade vårdcentralerna på ”friska” lättmobiliserade patienter, och därmed även på ersättning.

I linje med en förstärkning av vårdcentralernas ekonomi driver Vänsterpartiet att vårdcentralernas ersättning bör indexeras utifrån full täckning av landstingsprisindex. Det är en ersättningsökning som ska ske utan ökade krav på besöksvolym eller antal listade patienter, för att ge vårdcentralerna möjlighet till andrum och verksamhetsutveckling. De förfrågningsunderlag som nu årligen utformas till vårdcentralerna ska även omstruktureras så

att det blir en mer långsiktighet i planeringen för primärvården att jobba efter. Vänsterpartiet ser gärna att om LOV och förfrågningsunderlagen finns kvar bör de sträcka sig över minst två års tid, för att minska på administrationen. Ytterligare en åtgärd för att begränsa och kontrollera etableringen av vårdvalsmottagningar är att införa en auktorisationsavgift vid ansökan att ingå avtal enligt LOV. Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras därför att utreda ett införande av auktorisationsavgift för aktörer som ansöker till LOV-områden.

För en ökad patienttrygghet och bättre arbetsmiljö för personalen har Vänsterpartiet bidragit till att det på sikt ska finnas ett tak på max 1100 invånare per allmänläkare i primärvården, i enlighet med Socialstyrelsens rekommendation. Som ett led i att nå målet om fast läkarkontakt ska införandet av ”Gröna öar” med utvalda vårdcentraler inom SLSO:s primärvård, där det är maximalt 1100 patienter listade per specialisläkare utredas. Utredningen ska göra en kostnadsberäkning som ska vara klar under första halvåret 2025.

För att skapa en god grund för kvalitetsgranskning av verksamheter samt hitta effektiviseringar och förbättringsmöjligheter i primärvården har en pilotstudie i form av Hippokratesrevisionen startats. Det är klinisk revision och granskning som utförs av professionen själva. Utvärderingen av projektet blir viktigt att följa för att på sikt kunna permanenta idén.

Vårdcentralernas begränsade ekonomi ska inte vara ett hinder för att anställa fler läkare. Därför ska regionen utreda möjligheten att bära lönekostnaderna för ST-läkare i allmänmedicin både under och efter avslutad specialisttjänstgöring. För att säkerställa vårdens kvalitet och öka personalens motivation att jobba kvar ska personal som arbetar på vårdcentral få avsatt tid för fortbildning där tio procent av arbetstiden går till kompetensutveckling samt tio externa utbildningsdagar per år.

För att skona patienter från omvägar och väntetider, samt för att minska gapet mellan primärvården och sjukhus, ska fungerande konsultationslinjer fortsatt upparbetas till organspecialister inom sekundärvården som samtliga vårdcentraler inom respektive område ska kunna nås dagtid.

Dagens stora utmaningar med psykisk ohälsa i befolkningen måste bemötas i tid. Detta genom en stärkt primärvård med fler psykologer, kuratorer och psykoterapeuter på vårdcentralerna som kan bli en del av första linjens psykiatri. Fler utbildningar om hbtqia+-frågor och hedersrelaterat våld bör riktas till primärvården för att höja kunskapsnivån hos vårdpersonalen.

Vård på lika villkor

Under 16 år av borgerligt styre har marknaden fått avgöra var och hur mycket primärvård det ska finnas i regionen. Detta går stick i stäv med svensk hälso- och sjukvårdslagstiftning som tydligt stipulerar att den med störst behov ska ges företräde och att vården ska ges på lika villkor för hela befolkningen. Den fria etableringsrätten har lett till en överetablering av vård i innerstaden medan det samtidigt råder stor brist på vårdutbud i ytterområdena. Därtill har regionen själv inte startat en enda egen vårdcentral sedan 2008.

För att säkra en jämlik vård över länet vill Vänsterpartiet satsa på de vårdcentraler som drivs i regionens egen regi samt att särskild ersättning ska ges till de vårdcentraler som verkar i områden med stora geografiska avstånd. Ett särskilt ekonomiskt stöd ska utgå till vårdcentraler med CNI (Care Need Index) över 1.7, det vill säga vårdcentraler som har ett upptagningsområde med flera bakgrundsrisker för ohälsa. Jouröppna vårdcentraler ska återinföras och förstärkas för att säkra en god kontinuitet även vid akuta besök utanför kontorstid.

För att stärka regionens rådighet över sjukvårdsrådgivningen 1177, som är en central del av hälso- och sjukvårdssystemet, har regionen nu övertagit driften i egen regi. Det är ett viktigt

led i arbetet med regionens säkerhet och beredskap, och kan på sikt ge bättre möjligheter till samverkan mellan fler och olika delar av vården i regionen. Syftet är att komma till bukt med det marknadssystem som tidigare premierade många enklare rådgivningssamtal framför korrekt rådgivning och vård efter behov.

Vaccinationsmottagningar

Vaccinationer är ett folkhälsoansvar. Primärvården i form av vårdcentraler och barnavårdscentraler ska likt i dag ansvara för basutbudet, söka upp och se till att nå de som ska erbjudas vaccination. Då Stockholms län är ett riskområde för TBE (fästingburen hjärninflammation) som kan ge allvarliga och ibland bestående besvär, kommer TBE-vaccination som ger ett gott skydd mot sjukdomen, att erbjudas kostnadsfritt till alla barn året då de fyller tre år.

I dag finns inga mottagningar för vaccinationer utöver basutbudet i regionens regi, de är alla upphandlade eller i privat drift. En utredning om möjligheten för vaccinationsmottagningar i egen regi i Region Stockholm med prioritering av områden med låg täckningsgrad ska därför påbörjas. Dessa vaccinationsmottagningar skulle även kunna bistå i arbetet med att i kapp-vaccinera mot HPV som görs i cancerförebyggande syfte. Mottagningarna är tänkta att bedrivas inom verksamheten för en redan existerande vårdcentral, som mot en ökad ersättning kan ansöka om tilläggsuppdraget.

Ersättningssystem

Vården styrs i dag av ekonomiska incitament. Dagens alltmer detaljerade kontrollsystem ökar även den administrativa bördan på personalen. Kvalitetsmått fokuserar på nybesök medan återbesök och kontinuitet i behandlingen inte premieras. En konsekvens av denna typ av ekonomisk detaljstyrning är att vårdinsatserna anpassas till ersättningssystemen snarare än till patientens behov.

Välfärdens organisering ska präglas av ett helhetsansvar och Vänsterpartiet vill röra sig bort från ett system som kräver att pinnar räknas snarare än att patienter vårdas. Ett nytt ersättningssystem ska utvecklas, där helhetsansvar och sjukvårdens etiska principer är vägledande. För att förbättra kontinuiteten ska det inte löna sig att vidareremittera patienter, utan snarare ska vårdgivare som sköter sina egna patienter i högre utsträckning premieras. Ersättningsmodellerna ska alltid syfta till att bidra till en mer behovsstyrd sjukvård. Ersättningarna ska ta hänsyn till vårdtyngd och medicinsk uppföljning för en sammanhållen vård.

Under det senaste decenniet har utomlänsfaktureringen för digital vård utvecklats i en explosionsartad takt. Krafttag krävs för att skattebetalarnas pengar ska användas till de invånare som behöver det mest och inte läcker ut till vårdgivare som cyniskt utnyttjar det regionala vårdssystemet för att ta ut stora summor vinst. Region Stockholm ska därför identifiera och påbörja juridiska processer samt identifiera och införa begränsningar i vårdavtalen. Detta med syftet att sluta betala för digital utomlänsvård. Region Stockholm ska därtill kraftfullt inom SKR verka för att digital vård lyfts ut från utomlänserättningen. En kartläggning över vilka grupper som i störst utsträckning använder digital vård i Region Stockholm visade att det främst är unga svenskar med hög utbildning och inkomst. Det vill säga motsatsen till de grupperna med störst behov av vård. För att använda de gemensamma resurserna där de gör störst nytta samt säkra att vården är behovsstyrd ska därför högkostnadsskyddet för digital utomlänsvård tas bort.

Vård före vinst

Våra skattepengar ska inte försvinna till privata bolag i skatteparadis eller slösas bort i byråkratiska upphandlingar av våra gemensamma sjukhus eller annan vårdverksamhet.

Ingen ska tillåtas bedriva sjukvård med det primära målet att tjäna pengar på bekostnad av patienters vårdbehov. 16 års högerstyre har gjort region Stockholm till landets mest extrema när det gäller privatisering av vården. De så kallade vårdvalen har lett till att regionen har över 500 olika vårdgivare att hålla koll på. Inte sällan är dessa vårdgivare dessutom underställda samma moderkoncern, vilket har skapat ett system av vårdjättar som styr stora delar av den så kallade vårdmarknaden i Region Stockholm. Vårdval driver upp kostnader, fragmentiserar vården, motverkar likvärdig vård och gynnar förhållandevis friska patienter. Pappersarbetet har mångdubblats för att följa upp avtal, fylla i blanketter och skicka fakturor enligt de interna köp- och säljsystemen. Dessutom behövs en stor kontrollapparat för att avslöja fusk och välfärdsbrottslighet. Under det senaste året finns det flera exempel på vårdgivare som inte följt avtal och uppfyllt sina förpliktelser mot Region Stockholm och dess invånare. Det handlar om vårdbolag som fuskat till sig skattepengar och om bolag som bedrivit vård utan evidens, ibland med allvarliga konsekvenser för patientsäkerheten. Det är högt prioriterat att arbetet för att stävja fusk och välfärdsbrott fortgår även under kommande år, för att upptäcka oseriösa aktörer och hindra ytterligare läckage av skattepengar. Problemen finns även i upphandlade verksamheter, en mängd upphandlingar överklagas vilket tvingar regionen att skapa en stor och byråkratisk överbyggnad för att hantera upphandlingarna. Tidsstudier från vårdcentraler har även visat att i genomsnitt 4 timmar per arbetsdag går till administration, tid som i stället kan läggas på den faktiska kärnverksamheten.

Omställningsplan för vårdval

Ett steg i riktningen mot mer behovsstyrd och mindre marknadsstyrd vård är den påbörjade omställningsplanen. Den baseras på en granskning av samtliga vårdval, där prioriteringarna varit att trygga en jämlik vård, föreslå åtgärder mot överkonsumtion av vård samt öka förutsättningar för forskning och långsiktig kompetensförsörjning i hela hälso- och sjukvårdsystemet. Steg för steg ska de vårdval som inte levt upp till kraven i granskningen åtgärdas genom antingen avveckling, ändrad avtalsform eller fortsatt utredning. Samverkan med patienter, vårdgivare och profession är centralt, och åtgärdsförslagen kommer att implementeras löpande. Kapaciteten för att omhänderta eventuell flytt av vård ska kartläggas innan avprivatisering eller revidering påbörjas. Vårdval förlossning, vårdval specialisttandvård för barn- och unga samt vårdval barn- och ungdomsmedicinsk mottagning är för Vänsterpartiet prioriterade för att påbörja avprivatisering under 2025. Dessa tre vårdval är särskilt brådskande att åtgärda med anledning av de sjunkande födelsetalen. När ersättningssystem och avtalsformer baseras på konkurrens och produktion leder det till drastiskt minskande patientunderlag vilket får svåra ekonomiska konsekvenser för vårdverksamheter som då börjar erbjuda vård som inte är medicinskt motiverad. Detta är särskilt tydligt i vårdvalet specialisttandvård för barn och unga där utredningar har påvisat onödiga sövningar.

Att ta politiskt ansvar för att vård finns tillgänglig för alla invånare i regionen är en prioritet för Vänsterpartiet. När vinstdrivna vårdgivare sett att intäktsmöjligheter begränsas av politiken har de inte tagit ansvar för sina patienter. Tvärtom har privata aktörer stängt sina mottagningar i förtid och därmed lämnat sköra patientgrupper vind för våg. För att skydda patienterna ska Region Stockholm stärka arbetet med att säkra vårdtillgången i samband med att vårdgivare avslutar sina avtal.

Regionen bör införa remisskrav i fler vårdval för att säkerställa rätt vård på rätt nivå. I stället för fler splittrande vårdval har Vänsterpartiet tillsammans med mittenkoalitionen utökat och permanentat mottagningen för postcovid till en mottagning för postinfektiösa tillstånd med tilläggsuppdraget att omhänderta patienter med Myalgisk Encefalomyelit/Kroniskt trötthetssyndrom. Patientgruppens behov blir trots dessa åtgärder inte adekvat omhändertagna. Därför ska mottagningen för postinfektiösa tillstånd få ett utökat uppdrag

där möjligheten för mottagningen att bli ett kunskapscentrum för ME/CFS med tydligt utbildande och konsulterande uppdrag till primärvården ska utredas.

Ett stort problem med den marknadsstyrda vården är att viss specialiserad vård inte finns tillgänglig i vissa delar av länet. I Norrtälje och Södertälje saknas till exempel tillgång till hudläkare och barnortoped. Vänsterpartiet vill att hudmottagningar öppnar i Norrtälje respektive Södertälje för att värna tillgången till vård för våra invånare i de mer perifera delarna av länet. Vänsterpartiet kommer verka för att den nya hudmottagningen i Norrtälje inkluderas i Region Stockholms utbud av hudsjukvård så att patienter från intilliggande områden i grannkommuner kan få vård utan att behöva åka långa avstånd. Särskilt psoriasispatienter ska värnas efter att länets största psoriasis-mottagning gick i konkurs i början av 2024. Vi önskar därtill att en separat upphandling av psoriasisvård genomförs som är reserverad för idéburna vårdgivare. Detta innebär att inga aktiebolag ska få lägga anbud, utan endast aktörer som återinvesterar eventuell vinst in i verksamheten. När sjukvård upphandlas till vårdval så går möjligheten till etableringskontroll och jämlik geografisk spridning förlorad. Vänsterpartiet anser att vården även i Region Stockholm ska följa hälso- och sjukvårdslagen och gå till de med störst behov. I dag finns signaler om att flera delar av den allmänna specialiserade öppenvården såsom barnortopedi, öron- näsa- halsmottagning och gynekologi inte finns i de delar av länet som är i stort behov av det. Genom politisk styrning och etableringskontroll vill Vänsterpartiet se till att mottagningar med en långsiktighet och stabil finansiering öppnas i de områden som är i behov av det, inte där det är mest lönsamt för vårdföretagen.

Privata sjukvårdsförsäkringar

I dag ger privata vårdföretag förtur till patienter som har privata sjukvårdsförsäkringar. Att faktorer som socioekonomi och försäkringsstatus får avgöra tillgången till vård är oetiskt och strider mot hälso- och sjukvårdslagen. Studier visar att personer med privata sjukvårdsförsäkringar får vård snabbare, sannolikt utan att det finns skillnader i medicinska behov. Den offentligt finansierade vården ska alltid prioritera lagenligt efter behov och ge vård av god kvalitet till alla. Ett förbud mot privata försäkringspatienter ska därför skrivas in i alla vårdavtal, och sanktioner ska kunna vidtas vid lag- och avtalsbrott.

Idéburna offentliga partnerskap

Idéburna organisationer har länge spelat en viktig roll i svensk välfärd och de har särskild kunskap som är viktig för att möta förändringar och problem i samhället. Regionen har därför mycket att vinna på att samverka med den idéburna sektorn. Det sker med fördel genom ett så kallat idéburet offentligt partnerskap (IOP), en form av samverkan mellan offentlig och idéburen verksamhet. IOP ska aktivt tillämpas så att regionen verkligen drar nytta av de idéburna organisationernas kompetens, erfarenhet och andra resurser. Region Stockholm ska öka sin kunskap om IOP för att få fler IOP-lösningar på plats. I andra regioner har betydligt fler IOP-avtal tecknats med den idéburna sektorn. Flera verksamheter som i dag gör stor samhällsnytta och bidrar till att hjälpa människor saknar helt avtal med regionen. Två exempel på denna typ av verksamheter är BOSSE-råd och stöd samt Röda Korsets kris- och traumacenter. Dagens system har missgynnat ideella aktörer då de ofta saknar ekonomiska muskler för att vinna upphandlingar mot privata vårdjättar. Regionstyrelsen uppdras därför att arbeta fram en strategi för att införa fler IOP-avtal i Region Stockholm.

Intraprenader

I Vänsterpartiets 44-punktsprogram ingår en punkt om intraprenader vilket innebär verksamheter som drivs av personalen. Intraprenader ger personalen inflytande och ägarskap över den egna verksamheten, arbetssituationen och förkortar beslutsvägar. Sammantaget ökar dessa insatser förutsättningarna för en jämlik vård. Under nuvarande

mandatperiod ska mittenkoalitionen tillsammans med Vänsterpartiet ta ställning till om en modell för intraprenader ska införas i Region Stockholm.

Öppen bokföring

För att begränsa vinstuttag och öka insynen bland aktörer som har avtal enligt lagen om valfrihetssystem (LOV), lagen om offentlig upphandling (LOU) och direktavtal bör så kallad öppen bokföring tillämpas. Det innebär att Region Stockholm kan ha full insyn i vårdgivarens egen bokföring och redovisningssystem för att säkerställa att oskäligen vinst inte tas ut och att resurser kommer verksamheten till gagn. Regionen ska kunna följa hur vinsten i företaget uppkommer och vart den tar vägen. Nivån på vinstmarginalen blir en avtalsfråga vid upphandling och ett aktivt styrinstrument. Transparensen leder till att färre oseriösa aktörer överhuvudtaget ger sig in på marknaden samtidigt som det gynnar de vårdgivare som gör rätt för sig.

5.3 En sjukvård med marginaler

Sverige har av tradition varit ett sjukhustungt land. Samtidigt har vi vid internationell jämförelse få vårdplatser på sjukhus. Samma utveckling finns överallt i världen, men Sverige har i mätningar det lägsta antalet vårdplatser per invånare i Europa. Inom OECD är det bara Indien, Mexiko och Chile som har färre.

Region Stockholm har sedan länge brist på vårdplatser för de som behöver läggas in för slutenvård. Regionen har i dag i genomsnitt 1,6 vårdplatser per 1000 invånare. Som jämförelse har Tyskland i genomsnitt drygt 8 vårdplatser per 1000 invånare. Beläggningsgraden i Region Stockholm har för flera av akutsjukhusen legat över 90 procent sedan många år tillbaka, vilket inte ger en tillräcklig marginal för att kunna bedriva patientsäker vård. I vårdplatsplanen har beläggningsgraden konstaterats vara särskilt hög inom intensivvården i regionen, vilket även syns i parametern överflyttning till annan IVA på grund av resursbrist i Svenska intensivvårdsregistret. Även erfarenheterna från covid 19-pandemin understryker vikten av en stärkt dimensionering av intensivvårdskapaciteten. Akutsjukhusnämnden och Karolinska universitetssjukhuset uppdras därför att beakta Socialstyrelsens riktvärde för intensivvårdsplatser och beläggningsgrad inom intensivvården i sin planering.

Den höga beläggningsgraden skapar extraarbete och stress kopplad till svåra etiska beslut bland vårdpersonalen. En studie av akutbesök på Stockholmssjukhusen har visat att den hårda belastningen går att koppla till en ökad dödlighet som motsvarar i genomsnitt 25 dödsfall per år. Samtidigt ser vi hur det nya politiska styret i Region Stockholm i samarbete med Vänsterpartiet gett sjukhusen mer andrum de senaste två åren. Underskotten är för första gången på länge hanterliga, väntetiderna på akutmottagningarna minskar och mer sjukvård utförs inom samtliga vårdens grenar.

Tillgång till personal med rätt kompetens är avgörande för att kunna säkra tillräckligt många vårdplatser. I dag är ungefär var tionde vårdplats stängd på grund av personalbrist. Bristen på personal är en av förklaringarna till överfulla akutmottagningar och överbeläggningar med patienter som får vänta på sin tur i korridorer, eller så utlokaliseras patienter och läggs in på den vårdavdelning som har en sängplats över. Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, har visat att utlokaliserade patienter löper 60 procent större risk att drabbas av vårdskador jämfört med andra inlagda. En förkortad veckoarbetstid i form av ett pilotprojekt på akutsjukhusens operationsavdelningar är ett första steg mot en mer välfungerande arbetsmiljö för vårdpersonalen.

Akutsjukvård

Invånarna i Region Stockholm har rätt till en vård på akutsjukhusen som är trygg och pålitlig. Vården ska vara patientcentrerad och präglas av säkra omständigheter. Sjukhusen ska organiseras utifrån patientens behov, och patienter ska inte skrivas ut för tidigt eller hänvisas runt till olika delar av vården. En parlamentarisk utredning med uppdraget att ta fram förslag på styrelseskick på akutsjukhusen och i SLSO har genomförts på Vänsterpartiets initiativ. Utredningen utfördes i samverkan med berörda verksamheter och fackliga organisationer och resulterade i beslut om att avbolagisera de akutsjukhus som i dag är aktiebolag, för att i stället bli förvaltningar under en ny nämnd, akutsjukhusnämnden. I och med inrättandet av akutsjukhusnämnden kommer insynen och ansvarsutkrävandet förtydligas i styrningen av regionens akutsjukhus. För att ha ett fungerande akutflöde krävs att samtliga delar av akutsjukvården fungerar och är samspelta. Som en del i det arbetet tas nu driften av prehospitäl vård i form av vägambulanser, jourläkarbilar och akutbilar över i egen regi, och kommer att styras av ambulanssjukvårdsnämnden från och med 2026. Förändringarna förväntas öka samordningen av vården, göra ansvar och roller tydligare samt förenkla den övergripande styrningen av vården. På sikt är Vänsterpartiets vision att regionens akutsjukhus ska styras av politiskt förtroendevalda tillsammans med personalrepresentanter.

För att underlätta vårdkedjor och utbildningsuppdrag på akutsjukhusen vill Vänsterpartiet möjliggöra att mer öppenvård bedrivs med bas på respektive sjukhus. En stor del av belastningen på akutmottagningarna beror på brist på vårdplatser men också på att akuten på Karolinska Universitetssjukhuset i Solna har ett minskat uppdrag med 88 procent – från 85 000 besök årligen till 10 300 besök efter att den nya intensivakuten öppnade 2018. Övriga akutsjukhus har därmed fått ta emot en större andel av akutbesöken. Vänsterpartiet vill därför utreda förutsättningarna för att ge Nya Karolinska sjukhusets akutmottagning ett bredare uppdrag för att kunna emot fler patienter med olika svårighetsgrad.

Sjukhusavtal

Avtalen för akutsjukhusen har historiskt utformats så att de alltmer gått mot en produktionsbaserad ersättning, där sjukhusen får betalt per vårdtillfälle. Detta går emot Vänsterpartiets vision om ett system som premierar vårdenheter som tar ett helhetsansvar för patienterna. Akutsjukhusen har dessutom varit kroniskt underfinansierade och gått med ständiga underskott. Verksamheterna har under lång tid av borgerligt styre tvingats att år efter år bedriva mer vård för mindre pengar. Akutsjukhusen har därför fått mer förutsägbara avtal med en högre fast andel ersättning för sina uppdrag. År 2025 ska avtalen räknas upp med 3,5 procent utan något ökat krav på beställning inom befintlig ram. Sjukhusavtalen ska ta hänsyn till de behov som finns, och regionen ska gå i en riktning mot att inte ha några kostnadsreducerande krav på sina egna verksamheter. En ny finansieringsmodell där effektiviseringar nås genom färre administrativa beställningar och krav från regionen ska tas fram utifrån sjukhusens verksamhet och uppdrag. Resurserna ska flyttas från onödig byråkrati och rättskanslier till personal, vårdplatser och ökad patientsäkerhet. För- och nackdelarna med interna köp- och säljssystem ska ses över och systemet med bonus och viten ska förändras för att inte generera undanträngningseffekter.

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) är ett bra exempel på hur samordnad vård kan uppnås. Modellen är dock underfinansierad och för att ytterligare stärka samarbetet ska överenskommelsen revideras och anslaget till Norrtälje sjukhus öka för att bättre matcha invånarnas faktiska behov och inte erhålla medel enbart baserat på befolkningsandel. Därför uppdras Hälso- och sjukvårdsnämnden att fördela statsbidrag till KSON utifrån en fördelningsnyckel som bygger på ålder och vårdbehov utöver

befolkningsandel. Fördelningsnyckeln ska syfta till att vara långsiktigt hållbar och ska inte behöva justeras genom extra tillskott på årsbasis, som det ser ut i dag. Som med all hälso- och sjukvård måste även Norrtäljemodellen ges förutsättningar att kunna långsiktigt planera sin verksamhet utan att behöva göra ständiga kortsiktiga besparingar som på sikt innebär ökade kostnader i form av exempelvis nyrekryteringar och omorganiseringar. Regionstyrelsen uppdras därför att utreda KSON-modellens långsiktiga finansiering och hur den kan tillämpas på andra områden.

Vänsterpartiet vill att alla akutsjukhus ska drivas i offentlig regi för att säkerställa att skattepengar går till sjukvård och inte vinstutdelning. Regionens enda privata akutsjukhus, Capio S:t Görans Sjukhus, avtal går ut 2026 och arbetet för en ny upphandling har påbörjats. Så som avtalen är utformade får Capio S:t Görans sjukhus en högre uppräknings ersättning 2025 än vad akutsjukhusen i regionens regi får. För att likställa förutsättningarna mellan akutsjukhusen i egen regi och Capio S:t Görans sjukhus uppdras hälso- och sjukvårdsnämnden att återinföra en kostnadsreducerande faktor på 2 procent i Capio S:t Görans sjukhusavtal.

ASIH – avancerad sjukvård i hemmet

Vårdformen ASIH, avancerad sjukvård i hemmet, är tänkt att frigöra platser och resurser på sjukhusen. Sedan 2013 har antalet ASIH-patienter ökat med över 60 procent, och sedan 2016 har andelen vårdplatser i regionen som består av så kallade ASIH-platser (Avancerad Sjukvård i Hemmet) ökat från 38 procent till 46 procent. Trots ökningen har belastningen på sjukhusen inte minskat. Vänsterpartiet anser att ASIH i dag är en underutnyttjad resurs i sjukvården. Högkvalitativ och avancerad sjukvård kan ges till fler patienter i hemmet om vårdvalsstyrningen av ASIH avskaffas. I stället skulle ASIH fungera mycket bättre om den var organiserad i tydliga geografiska områdesansvar där man samarbetar med sjukhus och vårdcentraler i sitt område. En förebild för sjukhusanslutna vårdplatser i hemmet är modellen som finns i Norrtälje i form av SAMS-teamet (sjukhusanslutna mobila sjukvårdsteamet), vars syfte är att stärka vårdkedjorna och förbättra patientsäkerheten. Vänsterpartiet ställer sig positiva till sjukhusens egna initiativ till innovationer med exempelvis virtuella vårdavdelningar där delar av akutsjukvården kan flyttas hem till patienten när så bedöms lämpligt. I dag är samordningen av avancerad sjukvård i hemmet bristande på grund av mängden aktörer och att ingen ASIH är knuten till särskilda sjukhus eller vårdcentraler. Ersättningssystemet gör även att ASIH är underfinansierat och vårdgivare tvingas till, likt i många andra vårdval att ta emot lättare patientfall för att kunna bära sina utgifter. En kroniskt sjuk patient som vårdas via vårdcentral men som stundvis behöver mer intensiv behandling ska kunna kopplas in till ASIH utan att behöva avskrivas från sin vårdcentral, vilket i dag inte är möjligt enligt avtalsmodellerna.

Närakuter

Primärvårdens största utmaning är bristande kontinuitet. Vänsterpartiet anser att det är fel prioritering av skattemedel att lägga hundratals miljoner kronor på en vårdform som inte existerar i andra regioner; närakuter. Närakuterna har inte minskat väntetiderna på akutmottagningarna, vilket var syftet, utan fragmentiserar och fördröjer i stället vården för patienter som söker akut. Därför vill Vänsterpartiet, i linje med stora delar av professionens önskemål, på sikt avveckla närakuterna. Inga fler närakuter ska öppna under mandatperioden. Regionens personella och finansiella resurser är begränsade, och resurserna från de närakuter som ligger utanför akutsjukhusen behöver styras om till vårdcentraler som kan ta ett helhetsansvar för patienten. I ett första skede ska ersättningsnivåerna till närakuterna ses över. Därefter bör befintliga närakuter drivas i egen regi samt bättre knyts samman med primärvården. Vänsterpartiet vill framöver införa jouröppna vårdcentraler dit patienter med mer brådskande besvär kan vända sig

kvällar och helger, samt säkerställa en jämlik geografisk spridning av dessa. Det är högt prioriterat att omställningen från närakuter till jouröppna vårdcentraler sker i ordnad form och genom en tydlig resursöverföring till primärvården.

5.4 Sjukvård för barn och unga

Barn har rätt till bästa möjliga hälsa, enligt både FN:s barnkonvention och svensk lag. Regionen ska ha som utgångspunkt att uppfylla detta och verka för att all barnsjukvård ska vara avgiftsfri i regionen, även barns besök på akuten. Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras därför att år 2025 ta bort avgiften för akutbesök för barn och unga. Även tidiga insatser är viktiga för att förebygga lidande och ojämlikhet i hälsa. Slutenvården för barn ska ha tillräckligt med vårdplatser för att kunna ta hand om alla som behöver vård. Familjeperspektivet ska genomsyra vården och det ska finnas plats för föräldrarna när deras barn vistas på sjukhus.

Hälsofrämjande insatser från start

De tidiga insatserna på familjecentraler och på barnavårdscentraler (BVC) är en mycket viktig del i det förebyggande folkhälsoarbetet. Jämlika förutsättningar och tillgång till exempelvis amningsstöd för föräldrar kan ha positiva effekter på folkhälsan, då amning har många hälsofördelar så som minskad risk för flertalet sjukdomar. Ett sätt att komma åt ojämlikheten inom området är att rikta särskilda amningsuppdrag åt BVC i områden med stora vårdbehov, samt att underlätta för fler att bedriva amningsmottagningar. Ur ett befolkningsperspektiv är att främja och stödja amning ett sätt att förbättra hälsan för både barn och föräldrar. Att vårdvalet marknadsutsatt barnavårdscentralerna är problematiskt ur både hälso- och jämlikhetssynpunkt. Det har gjort att det blivit en markant omfördelning av BVC:er som flyttats från stadens utkanter till innerstan. Barn som växer upp i eftersatta områden riskerar som det ser ut i dag att få sämre livsvillkor än barn från resursstarka områden. Därför är samhällsinsatser så som BVC i närområdet av särskild vikt i eftersatta områden, där de fyller en central funktion i att stötta föräldrar och barn.

Det ska finnas ett brett och tillgängligt utbud av familjecentraler i regionen, som samlar barnavårdscentral, barnfysioterapi, mödravård, socialtjänst, öppen förskola, barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och första linjens psykiatri för barn. Familjecentraler är en viktig samlingsplats för alla typer av familjer. De kan utvecklas till värdefulla mötesplatser för samarbete mellan funktioner som sköts av kommunen respektive de som sköts av regionen, för att kunna ge ett sömlöst stöd för familjer och barn. Likt all vård till de med störst behov behöver familjecentralerna finnas och verka i människors närområde.

En tillgänglig och sammanhållen barnsjukvård

Barnsjukvården ska vara tillgänglig för alla barn som behöver den. Den ska finnas där behoven är som störst. I omställningsplanen för vårdval som nu implementeras stegvis i regionen omfattades bland annat de barn- och ungdomsmedicinska mottagningarna (BUMM). Utredningen av de barn- och ungdomsmedicinska mottagningarna inom vårdval BUMM har visat att problem med geografisk ojämlikhet och samordning med andra vårdnivåer och kommuner kvarstår trots en nyligen genomgången revidering av vårdvalet. Vänsterpartiet har under det tidigare blågröna styret sett hur vårdval BUMM splittrat vårdkedjor och hur akutsjukhusen tvingats lägga ner alla barn- och ungdomsmedicinska mottagningar förutom en. Det har möjliggjort för privata aktörer att etablera sig i innerstaden där kostnaderna ökat markant för åkommor som inte bedömts vara medicinskt prioriterade. Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras därför att påbörja arbetet med att avveckla vårdval BUMM under 2025, samt att parallellt förbereda processen för att ge akutsjukhusen uppdrag

att inrätta egna BUMM-mottagningar i öppenvården. Arbetet sker i syfte att underlätta vårdkedjor, samverkan och kompetensutveckling, så att den fria etableringsrätten för de barn- och ungdomsmedicinska mottagningarna ersätts med mottagningar i offentlig regi.

Barn och ungdomspsykiatri

Alla barn och unga med psykiska besvär ska få snabb och effektiv hjälp. Barn ska inte behöva falla mellan stolarna, eller vänta i åratal för utredning och behandling. Primärvården behöver rustas med kompetenshöjande insatser för att kunna möta barn och unga med mildare psykiska besvär. För att säkerställa att samarbetet med bland annat elevhälsan inte försvåras vill Vänsterpartiet att BUP på sikt drivs i egen regi, vilket även skulle förbättra kontinuiteten samt bidra till en mer jämlik vård. En del av den markanta ökningen av psykisk ohälsa hos barn och unga i dag ska omhändertas inom BUP men en stor del bör och kan också mötas i en mer utbyggd elevhälsa och genom förändringar inom skolan. Socialstyrelsens riktlinjer för autism och ADHD förordar tidiga insatser, anpassningar i skolmiljöer och individanpassat stöd utan att en diagnos behöver vara fastställd. Det är därför betydelsefullt att BUP får förutsättningar att efterleva Socialstyrelsens riktlinjer i sitt arbetssätt.

En stor del av barn och ungas psykiska ohälsa upptäcks inom elevhälsan. Därför måste regionen aktivt arbeta ihop med kommunerna för att förstärka elevhälsan som också kan ge stöd vid problematisk skolfrånvaro. Barn- och ungdomspsykiatri ska finnas där barnen är, det vill säga nära skolorna och där barnen bor. Sådan närvaro kan skapas genom att öppna mindre BUP-filialer. En satsning på ökad tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatriska insatser kan även innehålla mobila enheter, uppsökande arbete och lotsfunktioner för familjer med barn som har neuropsykiatriska diagnoser (NPF). I dag bOLLAS många patienter mellan barn- och ungdomshabiliteringen och BUP på grund av bristande samverkan. Lotsfunktioner, med personal som hjälper till att guida till rätt vårdinstans, är ett sätt att förhindra att barn och unga blir skickade fram och tillbaka mellan olika instanser inom psykiatri. Lotsfunktionernas syfte är även att bidra till att skapa kontinuitet och trygghet.

Ungdomsmottagningarna ska finnas för alla ungdomar i regionen. Personal på plats ska ha god utbildning och hbtqia+-kompetens. I dagsläget finns det enbart kuratorer som kommunerna finansierar på ungdomsmottagningarna och det är ofta långa väntetider till att träffa en psykolog i övriga delar av sjukvården. Då den psykiska ohälsan bland ungdomar ökar och de i hög grad vänder sig till ungdomsmottagningarna för råd och stöd kommer Vänsterpartiet verka för att på sikt införa möjligheten att träffa psykolog kostnadsfritt på varje ungdomsmottagning. Vid händelser som gatuvåld är det ofta ungdomsmottagningarna som vittnen och drabbade vänder sig till. Hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden uppdras därför att kartlägga och förtydliga regionens stöd till personer som bevittnar eller är nära dödligt våld vid skjutningar och dylika händelser. I kartläggningen ska särskilt kommunernas perspektiv beaktas liksom nuvarande vårduppdrag.

Ätstörningsvården

Kunskapen och vårdutbudet för att stödja personer med ätstörningsproblematik behöver öka. Att korta väntetiderna till ätstörningsvård är högt prioriterat då det kan vara avgörande att få behandling i tid. Att slutenvården för patientgruppen nu avprivatiseras och övergår i egen regi är ett steg i rätt riktning för en evidensbaserad, sammanhållen och jämlik ätstörningsvård. Det senaste årets rättsliga processer med privata vårdgivare som gör mediala utspel för att skrämja patienterna är talande för hur ätstörningsvården i Region Stockholm bedrivits. Det är även ett kvitto på att vård för sköra patientgrupper måste värnas från vårdbolag som lägger mer resurser på PR-strategier än att anställa legitimerad personal. En stabil finansiering av ätstörningsvården med marginaler och fortbildning

till personalen är ytterligare prioriterade frågor för Vänsterpartiet. Vid återtagandet av ätstörningsvård i slutenvård till egen regi följer vi utvecklingen noga för att säkerställa att resurser och utrymme finns för att kunna skala upp vården vid behov.

Sjukhuslokalerna på Gamla Karolinska Universitetssjukhuset i Solna renoveras för uppstart av "Ungdomens hus" som är en sammanföring av psykiatrisk sjukvård för barn och unga. De verksamheter som planeras för att flytta in i Ungdomens hus är barn- och ungdomspsykiatri, Stockholms centrum för ätstörningar, Maria ungdom samt verksamheter med de nationellt högspecialiserade vårduppgifterna inom psykiatrin. Genom att dessa överlappande verksamheter samlas under ett tak stärks möjligheterna för samverkan mellan de olika klinikerna. För kontinuiteten kommer Vänsterpartiet verka för att Gamla Karolinska inte ska säljas av år 2036 så att Ungdomens hus kan fortsätta sin verksamhet och planera för en långsiktighet. Därför uppdras fastighets- och servicenämnden att, i samråd med Stockholms läns sjukvårdsområde, Karolinska universitetssjukhuset, hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen, påbörja planeringen för permanenta lokaler för Ungdomens hus och etappvis säkerställa en ekonomisk och verksamhetsmässigt hållbar investering över tid. Att knoppa av vårdfastigheter för att därefter som region gå in och hyra lokaler har tidigare styren med all tydlighet visat blir en förlustaffär. Vänsterpartiet vill även att BUP fortsatt ska kunna inrätta ätstörningsvård i sina lokaler då samsjuklighet är vanligt förekommande hos dessa patientgrupper.

5.5 Kvinnors hälsa

Sverige är ett patriarkalt samhälle där kvinnoförtryck förekommer både öppet och dolt, medvetet och omedvetet. Sjukvården är inget undantag. Det är betydligt fler kvinnor än män som blir utsatta för kränkningar och som inte blir tagna på allvar av vårdgivare. Kvinnor har även längre vistelsetider än män på landets akutmottagningar. Arbetet mot könsdiskriminering ska kopplas samman med arbetet mot diskriminering på grund av ålder, religion, etnicitet, sexuell läggning, könsidentitet och funktionsvariation. All löpande verksamhetsutveckling ska granskas från ett genus- och jämställdhetsperspektiv och relevanta styrdokument granskas ur ett jämställdhetsperspektiv.

Aborträtten inskränks i flera länder i vår omvärld. Aborträtten ska värnas i Sverige. All abortvård som erbjuds i regionen ska ske professionellt och med ett gott bemötande. Utförare som inte uppfyller dessa krav ska omedelbart bli av med sina avtal.

Kunskap om likheter och skillnader mellan kvinnor och män är en fråga om både bemötande och patientsäkerhet. Därtill är mäns våld mot kvinnor ett stort folkhälsoproblem som ska tas på största allvar. Kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Det kan handla om omsorg, vård och service, upplysningar, råd, ekonomisk hjälp och annat bistånd. Regionen ska också ha ansvar att bidra med ekonomiskt stöd till kvinnojourerna och till utbildningsinsatser. En stor utmaning i kvinnosjukvården i Region Stockholm är fragmentiseringen av vårdkedjor i vårdval. Om du behöver hjälp att bli gravid ska du först vända dig till en mottagning inom vårdval gynekologi (som har tilläggsuppdraget fertilitet), därefter ska du byta vårdgivare och gå in i vårdval barnmorskemottagning för att omhändertas under din graviditet. När förlossningen närmar sig så hackas vårdkedjan upp ytterligare i vårdval förlossning som därefter leder de nyförlösta in i vårdval fysioterapi ifall den födande drabbats av en förlossningsskada. Var barnet ska få sina regelbundna viktkontroller och gratis vaccinationer? Det får invånarna välja själva i vårdval barnavårdscentral (BVC). Vårdval BVC är dessutom drabbat av de sjunkande födelsetalen vilket riskerar leda till att barnavårdscentraler stängs i flera områden på grund av bristande lönsamhet. Det är ett obegripligt virrvarr av vårdgivare som

kvinnor i dag behöver nästla sig fram till. Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras därför att under 2025 revidera vårdval barnmorskemottagning i syfte att säkerställa en långsiktig finansiering, förbättrat teamarbete och en tydligare vårdkedja för de gravida.

Region Stockholm ska även säkra en god och sammanhållen vård för personer utsatta för sexualbrott. Insatserna mot våld och kränkningar med hedersmotiv ska förstärkas.

Akademisk vårdcentral för kvinnors hälsa

Det finns i dag åtta akademiska vårdcentraler (AVC) i regionen. AVC knyter samman utbildning av studenter, utveckling och forskning i primärvården med den patientnära verksamheten. Med anledning av de patriarkala strukturer som även påverkar hälso- och sjukvården ska primärvårdsnämnden i samråd med SLSO utreda förutsättningarna för att starta en AVC med specifikt fokus på kvinnors hälsa, och som bedriver forskning, utbildning och erbjuder stöd inom området.

Mottagning för våldsutsatta

Vänsterpartiet vill att en mottagning ska startas som innefattar ett kvinnofridscentrum som ska ha tät samverkan med kommunerna för målgruppen våldsutsatta kvinnor, likt samarbetet som i dag finns på MIKA-mottagningarna. En konsultativ funktion liksom på Nationellt centrum för kvinnofrid på Akademiska sjukhuset i Uppsala är ett bra sätt för att kunna besöka patienterna när de är ineliggande på sjukhus eller på planerade besök i annan vårdverksamhet. Enheten som jobbar mot våld i nära relationer under akademiskt primärvårdscentrum har goda kunskaper och bred erfarenhet av målgrupperna. Primärvårdsnämnden uppdras därför att inrätta en mottagning för våldsutsatta som samordnas med kommuner. Arbetet ska ske i dialog med den befintliga enheten som jobbar mot våld i nära relationer under akademiskt primärvårdscentrum.

Förlossningsvård

En trygg och säker förlossning ska vara en självklarhet. Ingen ska behöva föda barn på överfyllda förlossningsavdelningar med utmattade barnmorskor. Alla föräldrar ska kunna lita på att de får en trygg och säker förlossning. En sammanhållen vårdkedja, från barnmorskemottagning genom förlossningen till barnvårdscentral där familjerna lär känna barnmorskorna, är en viktig faktor för en god föräldrapplevelse. Så är inte fallet i dag. Med nuvarande ersättningsystem är förlossningsklinikerna upphandlade enligt LOV i vårdval förlossning. Med anledning av de sjunkande födelsetalen behöver en annan finansieringsmodell införas för att säkra långsiktighet och stabilitet inom vårdområdet. Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras därför att avveckla vårdval förlossning och ersätta vårdområdet med en annan avtalsform och finansieringsmodell som syftar till att främja en sammanhållen vårdkedja och långsiktighet i verksamheterna.

För att ge plats åt alla typer av förlossningar vill Vänsterpartiet på sikt införa en differentierad förlossningsvård med låg- och högriskenheter. Arbetsättet ”Min barnmorska” som finns på bland annat Huddinge, BB Stockholm och snart Södertälje sjukhus innebär en kontinuerlig fast vårdkontakt vilket ska värnas, stärkas och spridas till än fler förlossningskliniker.

5.6 Vuxenpsykiatri och beroendevård

Den psykiska ohälsan är ett av de största folkhälsoproblemen i dag och kvinnor är överrepresenterade när det gäller sjukskrivningar kopplade till psykisk ohälsa. Region Stockholm behöver en hälso- och sjukvård som kan fånga upp personer med psykisk ohälsa

i ett tidigt skede för att förhindra lidande och i värsta fall självmord. Vänsterpartiet vill att primärvården ska förstärkas med psykologer, kuratorer och psykoterapeuter för att vara en självklar del av första linjens psykiatri.

Vuxenpsykiatri i sluten- och öppenvård

Psykiatrin behöver byggas ut i eftersatta områden, där andelen med självrapporterad psykisk ohälsa är högre än i områden med mer gynnsamma socioekonomiska förhållanden. Insatser i dessa områden kan därför främja en positiv hälsoutveckling och utjämna skillnader i hälsa. Vänsterpartiet vill se en psykiatri och en beroendevård som är dimensionerad utifrån den sjukdomsburden som finns. Därför har vi bidragit till ett inriktningsbeslut som innebär att all psykiatrisk slutenvård och akutmottagningar, inkluderande ätstörningsvård och beroendevård, ska bedrivas i egen regi. Även sex av tio geografiska ansvarsområden i öppenvårdspsykiatrin ska drivas av SLSO, det vill säga i Region Stockholms regi. Målet med att ta över så stor andel av psykiatriska vården i egen regi som möjligt är att få en mer jämlik och fungerande vård samt att få det helhetsperspektiv som behövs för att kunna ge vård efter behov, på riktigt. Tvångsvård som ibland behöver ges till de mest sjuka patienterna kan enbart bedrivas i egen regi av juridiska skäl, varför en samlad vård kommer göra störst skillnad för de som behöver det mest. Det kommer dock fortsättningsvis vara av stor vikt för Vänsterpartiet att bevaka den kommande reformen noggrant så att patienter inte drabbas under omorganiseringsfasen.

Mittenkoalitionens beslut att gå vidare med att upphandla psykiatrisk öppenvård till lägsta pris i fyra av tio geografiska ansvarsområden, bland annat Järva, ställde Vänsterpartiet sig inte bakom. Om vård ska upphandlas behöver krav ställas på att aktörer som är med i upphandlingen inte får ta emot privatfinansierade patienter. Därtill ska idéburna aktörer tas i särskilt beaktande.

Beroendevård och samsjuklighet

Beroendecentrum, som drivs av SLSO, kommer fortsättningsvis ha ansvaret för nio av tio geografiska ansvarsområden. Vänsterpartiet välkomnar ett stärkt samarbete även framåt mellan psykiatrin och beroendevården, och följer hur arbetet med vidare politisk handling fortgår efter att Samsjuklighetsutredningens slutbetänkande överlämnades till regeringen under 2023. I slutbetänkandet rekommenderas bland annat att all behandling av skadligt bruk och beroende ska ske under regionernas ansvar, inklusive för de som i dag vårdas på så kallade HVB-hem samt i vissa fall inom tvångsvård under LVM (Lag om vård av missbrukare). Vidare rekommenderas införande av lågtröskelmottagningar som främjar fysisk och psykisk hälsa. Dessa förslag ställer sig Vänsterpartiet positiva till, då det skulle ge en skör och utsatt patientgrupp bättre tillgång till vård under hela vårdförloppet. Det kommer även innebära ett ökat behov av resurser till vuxenpsykiatri och beroendevård inklusive fler vårdplatser till beroendevården.

Utöver att införa lågtröskelmottagningar kommer Vänsterpartiet fortsatt verka för att Region Stockholm ska inleda projekt med brukarrum, i syfte att minska smittspridning och antalet överdoser bland personer med intravenöst missbruk. Brukarrummen skulle med fördel ligga i nära anslutning till lågtröskelmottagningarna vilket ger en kontaktyta till sjukvård och socialtjänst för en annars isolerad patientgrupp.

Många patienter med psykiatrisk sjukdom och/eller beroendesjukdom har samsjuklighet med somatiska tillstånd. För att göra sjukvården bättre för denna patientgrupp behöver stuprören mellan somatisk vård och psykiatrisk vård försvinna. Ett sådant sätt är att utveckla vårdformen avancerad psykiatrisk sjukvård i hemmet (APSIH) som funnits i bland annat Västra Götaland. Det innebär att patienter med psykiatrisk sjukdom ansluts

till APSIH och får på så vis hjälp med både sin psykiatriska sjukdom och sitt somatiska tillstånd. Vänsterpartiet vill att Region Stockholm utreder förutsättningarna för att kunna påbörja arbetet för att införa en sådan vårdnivå.

Vård vid könsdysfori

Region Stockholm har som en av tre nationella enheter erhållit tillstånd av Socialstyrelsen att få bedriva vård vid könsdysfori inom ramen för högspecialiserad vård. Det är ett ansvar som förpliktigar. Könsutredningsteamet vid Karolinska sjukhuset kommer att få fler patienter och ett större uppdrag. Redan innan det utökade uppdraget var köerna årslånga, varför enheten är i behov av större resurser. Detta för att kunna fullfölja det nya uppdraget som omfattar vård, forskning och utbildning av andra vårdgivare i frågor som rör vård för transpersoner. Det behövs mer forskningsmedel för att öka kunskapsläget och förbättra behandlingar, samt för att behålla och attrahera medarbetare, som i dag är svåra att rekrytera. Enligt verksamheterna saknas resurser för att upprätthålla kunskapsuppdraget till den nationella högspecialiserade vården. Ett nationellt kunskapscentrum kopplat till NHV-uppdraget skulle här kunna samla erfarenheter från flera NHV-enheter. Unga med könsdysfori ska inte behöva vänta i flera år på att få hjälp. Därför måste BUP könsinkongruens och könsdysfori, KID, få tillräckliga resurser för att kunna ge alla unga ett första möte inom tre månader från remiss. Det behöver även finnas stöd för de som redan står i långa vårdköer till könsdysforivården. De ska inte lämnas ensamma och riskera att må sämre i väntan på hjälp. Därför behöver ungdomsmottagningarna och habiliteringen ges i uppdrag och erhålla stärkta resurser för att kunna ta emot unga med könsdysfori i behov av stöd.

En värdig vårdmiljö

Psykiatrins patienter är värda en god vårdmiljö som bidrar till den läkande processen. För det krävs ett utvecklat samarbete med öppenvården och en upprustning av psykiatrins sedan länge nedprioriterade lokaler. Vänsterpartiet lägger stor vikt vid att prioritera renovering av psykiatrins lokaler som i dag är gravt undermåliga. Ingen med beroendeproblematik ska falla mellan stolarna inom socialtjänst, psykiatri eller beroendevård. Vårdkedjan behöver stärkas mellan avgiftning och kommunernas behandlingsinsatser. Den psykiatriska vården ska också vara aktiverande, varför Vänsterpartiet ser att kulturen här spelar en viktig roll. Patienterna inom psykiatrin behöver stödjas och stärkas. Därför behöver regionen utreda hur peer support, där personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa utbildas för att arbeta som stödpersoner, kan införas i verksamheterna.

5.7 Cancervård

Cancer berör oss alla. En fungerande vårdkedja med skyndsamt utredning, behandling och rehabilitering räddar liv och minskar lidande. Samarbetet mellan olika behandlande och utredande discipliner måste bli bättre än i dag så att patienter kan känna sig trygga under hela vårdförloppet. Styrningen av cancervården i Region Stockholm sker med stöd av Regionalt Cancercentrum (RCC) Stockholm-Gotland. För att integrera verksamheten bättre ska styrningen utvecklas under mandatperioden, och en utredning påbörjas med målet att ge förslag på att flytta in RCC:s verksamhet på något av akutsjukhusen. Den tidigare integreringen av verksamheterna som skett i Region Västergötland och Region Östergötland ska användas som förebilder i arbetet.

Prevention och screening

Tidig upptäckt av cancer är en av de viktigaste åtgärderna för att förbättra behandlingsresultat och överlevnad. Detta ansvar vilar ofta på primärvården och därför är det av yttersta vikt

att primärvårdens läkare får ordentligt med tid till sina patienter och goda möjligheter till kompetensutveckling. Omfattande och välfungerande screeningverksamheter är avgörande för att upptäcka cancer tidigt. För att säkerställa en god och jämlik mammografiscreening ska hälso- och sjukvårdsnämnden vidta åtgärder som kan öka deltagandet i programmet. Det pågår ett arbete, tillsammans med Kommunalförbundet för sjukvård och omsorg i Norrtälje, för att förbättra tillgängligheten till screening i de norra länsdelarna. Det är viktigt att det arbetet fullföljs. Organiserad prostatacancer-testning har genomförts inom ramen för ett pilotprojekt under åren 2022 till 2024 i syfte att hitta fler fall av prostatacancer i tidigt skede (samt att förbereda för förväntade kommande rekommendationer om screeningprogram från Socialstyrelsen). Under 2025 och 2026 planeras för utökning genom att bjuda in ytterligare ålderskohorter.

En av de viktigare åtgärderna för att minska insjuknandet i cancer är att förebygga ohälsosamma levnadsvanor. Här spelar primärvården en stor roll och måste få förutsättningar att kalla människor exempelvis över en viss åldersgrupp till regelbundna hälsosamtal. Politiken ska inte detaljstyra cancer vården i regionen, men det vilar ett politiskt ansvar att tillhandahålla verktyg för att garantera en god, jämlik och jämställd vård. Under sommaren 2024 startades ett pilotprojekt mellan Karolinska och Norrtälje sjukhus där cancerpatienter med hemvist i Norrtälje kunde få sin cancerbehandling lokalt på Norrtälje sjukhus för att slippa de tröttande resorna. En utvärdering av projektet visade att patienterna var mycket nöjda med att kunna få sin behandling närmare bostaden, och ur ett organisatoriskt perspektiv var projektet också lyckat. Vi ser positivt på att diskussionerna om att fortsätta eller permanenta projektet nu fortgår.

Jämlik vaccination mot HPV

HPV (Humant papillomvirus) är den vanligaste sexuellt överförbara infektionen. Den kan orsaka cellförändringar och cancer i könsorgan samt mun och svalg. Tack vare vaccin mot HPV går det i dag att skydda mot flera cancerformer orsakade av viruset. På sikt tros flera cancerformer kunna utrotas helt. Det har varit stor skillnad på införandet av vaccin mellan flickor och pojkar. Medan flickor och kvinnor fått möjlighet att vaccinera sig mot HPV upp till 28 års ålder, erbjuds denna möjlighet endast för pojkar i mellanstadiet. För en jämlik cancerprevention har de med störst risk att drabbas av HPV-relaterad cancer så som transpersoner och män med HIV+ efter påtryckningar från Vänsterpartiet nu erbjudits kostnadsfri vaccination mot HPV. Vi anser att alla personer som kan skyddas mot HPV-viruset genom vaccin bör få gratis tillgång till det, vilket innebär att i kappvaccinering mot HPV ska erbjudas alla personer under 26 år i Region Stockholm. Det är imperativt att regeringen här säkerställer finansiering av cancerförebyggande vaccin. Utökad vaccinering för riskutsatta grupper minskar lidande och sjukdomsburden bland hela befolkningen.

Strålkapacitet

Det har i tidigare regionala cancerplaner flera gånger påtalats att det finns risk för kompetensbrist och kapacitetsbrist gällande strålbehandlingsmaskiner. Situationen har tyvärr inte blivit bättre. När Capio S:t Görans Sjukhus fick uppdraget att bedriva onkologisk vård för vissa tumörgrupper var det villkorat att det skulle byggas fyra strålbehandlingsbunkrar för att garantera sammanhållen vård. Det har inte förverkligats. Jämfört med både Danmark och Norge har Sverige hamnat på efterkälken när det gäller strålbehandling, exempelvis får färre patienter behandling i tid och antalet strålkärl per miljon invånare är lägst. Flera onkologiska behandlingsenheter och avdelningar lider också i dag av svår personalbrist, vilket påverkar kvaliteten på vården. Vänsterpartiet vill därför att utbyggnaden av strålbehandlingsenheter ska utredas för att säkerställa kapaciteten i regionen.

5.8 Sjukvård för äldre

Befolkningen i Sverige blir allt äldre och personer över 65 år utgör en fjärdedel av landets invånare. Äldre personer är en heterogen grupp; många är friska och klarar sig själva och andra har stora vård- och omsorgsbehov redan som yngre pensionärer. En strategi för äldres hälsa har tagits fram, då Region Stockholm ska vara väl förberett att möta den demografiska utvecklingen och de behov som en åldrande befolkning har.

Samarbetet mellan sjukvård och kommunal äldreomsorg måste förbättras och vård planeras gemensamt. För att begränsa antalet olika aktörer hemma hos personer som behöver hemtjänst eller hemsjukvård och för att förstärka patientsäkerheten ska regionen och kommunerna komma överens om delegering av läkemedel i hemmet. Även läkemedelsrobotar skulle här kunna användas i större utsträckning som alternativ, och ska kunna inkluderas som ett förskrivningsbart hjälpmedel. För att detta ska kunna genomföras krävs en gemensam överenskommelse om kostnadsfördelning mellan Region Stockholm och länets kommuner.

Närsjukvården ska organiseras så att äldre människor inte tvingas söka sig till akutsjukhusen i onödan. Mobil röntgen ska införas så att äldre patienter inte ska behöva åka till akuten från äldreboenden eller från hemmet efter exempelvis fallolyckor. Vården ska samråda med både de äldre själva och deras närstående. Närstående förväntas stå för en stor del av omvårdnaden så hänsyn ska tas till deras uppfattning och behov av hjälp och stöd. Mer ska göras för att bryta det digitala utanförskapet och stärka vägarna in i vården för de som exempelvis inte har mobilt bank-id. Vänsterpartiet vill också öka patientdelaktigheten och därför möjliggöra för patienter i Region Stockholm att, likt invånare i andra regioner, får möjligheten att ta del av sin samordnande individuella vårdplan (SIP) digitalt genom att sammankoppla LifeCare med 1177.

Fler geriatriska slutenvårdsplatser

Antalet geriatriska slutenvårdsplatser har historiskt minskat sedan 2016, trots att andelen äldre blir allt fler. För första gången på många år ökade antalet geriatriska slutenvårdsplatser i Region Stockholm år 2024 med dryga 6 procent. För att förbättra vårdkedjorna samt tillgängligheten för äldre som behöver slutenvård har Vänsterpartiet verkat för att endast idéburna vårdgivare får ansluta till vårdval geriatrik. Syftet är att säkerställa att eventuella vinster i verksamheterna stannar kvar och går till skattebetalarnas vård. I många år har det varit uppenbart att behovet av geriatrisk slutenvård är särskilt stort på Södersjukhuset, där äldre får vänta orimligt länge på akutmottagningen. Södersjukhuset är ett av tre akutsjukhus i Region Stockholm (tillsammans med Karolinska sjukhuset i Solna samt Capio S:t Görans sjukhus) som inte har en egen geriatrisk enhet. Med en ökande andel äldre i befolkningen bör arbetet med geriatriska kliniker på akutsjukhusen påskyndas. Södersjukhuset kommer därför få medel för att öppna en geriatrisk avdelning, för att kunna vårda patienter i sängar i stället för i korridorer. I och med Beställarplan geriatrik kommer vården framåt finnas samlad på färre enheter med större utredningsmöjligheter såsom röntgen och närlaboratorium. Ersta sjukhus har redan skalat upp antalet vårdplatser och Södertälje sjukhus planerar att öka upp med ytterligare 20 vårdplatser under 2025.

Kunskapscentrum för osteoporos

Benskörhet (osteoporos) är en folksjukdom som drabbar ungefär varannan kvinna respektive var fjärde man under en livstid. Socialstyrelsen har satt som mål att tre av tio med sjukdomen ska få förebyggande behandling. I Stockholm får i dag knappt en av tio

med osteoporos tillgång till behandling. Tack vare initiativ från Vänsterpartiet kommer nu ett kunskapscentrum för osteoporos inrättas med ansvar för frakturkedjor på samtliga akutsjukhus i regionen.

Vården vid äldreboenden

Alla äldre ska kunna känna sig trygga i vården. Vänsterpartiet har som målsättning att sjukvårdskompetensen ska höjas på alla äldreboenden och samarbete mellan Regionen och kommunerna ska förbättras i linje med organisationen som finns i Norrtälje. I omställningsplanen är en utredning av vårdvalen ”Läkarinsatser i särskilt boende för äldre” samt ”Avancerad Sjukvård i Hemmet” inkluderad. I utredningen ska en genomgång av all vård i hemmet göras – inklusive SÄBO:n. För Vänsterpartiet är det av yttersta vikt att framöver minimera antalet aktörer och personer hos den äldre, röja undan stuprören mellan de olika vårdgivarna, samt att tydlig kontinuitet och kompetens finns tillgängligt på samtliga SÄBO:n och inom hemtjänsten. Genom att samla vården i hemmet kan ett ökat helhetsansvar nås. Äldreboenden ska ha bättre tillgång till personal med sjukvårdskompetens, både sjuksköterskor, undersköterskor, arbetsterapeuter och läkare. Många äldre är multisjuka och bristen på samordning kan bli katastrofal när många olika vårdgivare är inblandade. Alla multisjuka äldre ska ha en medicinskt ansvarig läkare som samordnar vården.

5.9 Funktionsrätt

Vänsterpartiet arbetar för en jämlik sjukvård för människor med funktionsnedsättningar och normbrytande funktionsvariationer. Under det förra blågröna majoritetsstyret beslutades om att införa avgifter på hjälpmedel som eldrivna rullstolar och ortopediska fotinlägg, utan att ha gjort en konsekvensanalys av vad detta skulle innebära för de berörda. Vänsterpartiet har med återinförande av högkostnadsskydd för tekniska hjälpmedel som en punkt i 44-punktsprogrammet, och arbetet för genomförande har påbörjats.

Personer med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning har ofta många utgifter för vård, sjukresor och hjälpmedel. De ska inte därtill bestraffas med avgifter. Hjälpmedel är en rättighet som ska vara kostnadsfri, och därför vill Vänsterpartiet på sikt avskaffa avgiften för hjälpmedel helt. Vänsterpartiet vill även höja anslagen för föreningsbidrag till intressepolitiska organisationer inom hälso- och sjukvård samt funktionsrätt, och ta fram en modell för årlig uppräknings av bidragen.

Synhjälpmedel och ledsagning

Syncentralen är en specialistverksamhet som utför habilitering, rehabilitering och förskrivning av hjälpmedel till personer med synnedsättning och blindhet. Vänsterpartiet har under 2023 bidragit till beslut om att Syncentralen ska tas över i egen regi. Vid val av nya lokaler för Syncentralen önskar Vänsterpartiet att större hänsyn tas till besökarna på Syncentralen. Exempelvis ska färdtjänst kunna parkera utanför och det ska inte vara lokaliserat på en hårt trafikerad gata. En bemannad reception på Syncentralen är också något som bör stå med i avtalet. Det råder brist på yrkesgruppen synpedagoger som har en viktig roll i att stödja personer med synnedsättningar i att klara vardagen, varför kompetensförsörjningen av synpedagoger behöver klarläggas. Primärvårdsnämnden uppdras att utreda införandet av en uppdragsutbildning för synpedagoger i samband med att syncentralen övergår i egen regi.

I samband med att kallelser utgår till samtliga besök inom vården ska en möjlighet att förboka ledsagning i samband med besöket införas. I dag kan patienter mötas av en

självincheckningsskärm i stället för en bemannad reception i samband med sitt vårdbesök vilket innebär en försämrad tillgänglighet för personer som inte är seende. All vård måste vara lika tillgänglig oavsett funktionsvariation.

Hörselhjälpmedel

Många människor behöver hjälp med hörselhjälpmedel, och med en åldrande befolkning lär behovet framåt öka. I Region Stockholm kan invånarna få hörselhjälpmedel endast genom vårdvalet primär hörselrehabilitering sedan den okontrollerade etableringsrätten infördes 2011. Koncernerna som tillverkar hörapparater har ostört under 13 år suttit på dubbla stolar som försäljare och vårdgivare. Detta förhållande öppnar för bedrägeri och vilseledande marknadsföring, där vårdgivare tjänar pengar på att sälja dyra hörapparater till sina patienter som fått betala stora summor ur egen ficka. Enligt nationella kvalitetsmätningen i hörselvård har Region Stockholm dessutom sämst kvalitet på hörselvård i landet. För att inte koncernerna ska kunna ägna sig åt försäljning av sina egna produkter till patienterna har Vänsterpartiet genom 44-punktsavtalet krävt att ”Fritt val av hörselhjälpmedel” avvecklas, vilket nu kommer ske 2025. Detta innebär att sortimentet av hörselhjälpmedel endast ska bestå av regionens egna upphandlade apparater. Däremot kvarstår vårdvalet och därmed är det fortsatt marknaden som styr hörselvården i Stockholm, då samtliga hörselmottagningar är privata. För att motverka detta har Vänsterpartiet fått igenom att Region Stockholm ska påbörja arbetet och vidta nödvändiga åtgärder för att ge SLSO möjlighet att öppna en mottagning inom primär hörselrehabilitering under 2026.

5.10 Tandvård

Vänsterpartiet anser att alla ska ha råd att kunna gå till tandläkaren när det behövs, inte bara de rika. Tänderna och munhälsan är viktiga delar av både den fysiska och psykiska hälsan och ska på sikt ingå i högkostnadsskyddet. I dag är tandhälsan en klassmarkör. Regionen har ansvaret för Folktandvården och ska värna om priser som folk har råd med.

Psykisk ohälsa kan medföra svårigheter att på egen hand sköta sin munhygien och upprätthålla kontakt med tandvården. Folktandvårdens uppsökande uppdrag för att förbättra tandhälsan i socioekonomiskt eftersatta områden och i särskilt eftersatta grupper ska stärkas. Särskilt prioriterade grupper är personer med psykisk ohälsa, demens, personer över 80 år samt personer med alkohol- eller drogberoende. Personer med psykisk ohälsa och beroendesjukdom ska erbjudas förmånlig tandvård för bättre munhälsa.

Vänsterpartiet eftersträvar en höjd ersättning för allmäntandvård till vårdgivare som erbjuder tandvård till barn och ungdomar. Detta för att påbörja arbetet med att vika upp ersättningssystemet och ge barn med störst vårdbehov och sämst tandhälsa bättre förutsättningar. Nyligen har det framkommit att privata tandläkare i ökande omfattning söver barn i samband med specialisttandvård. Trots en förbättrad generell tandhälsa bland barn och unga ses en fördubbling av antalet sövningar över en femårsperiod. En utredning pågår för att värdera huruvida ekonomiska incitament kan ha varit påverkande då Region Stockholm betalar en tandvårdspeng per barn till allmäntandvården, medan specialisttandvården ersätts för de ingrepp som utförs. Vänsterpartiet driver att vårdval specialisttandvård, som i dag till 78 procent består av privata mottagningar, ska avskaffas. Trots att åtta av tio mottagningar är privata är det ändå mottagningarna som drivs i

regionens egen regi som hanterar majoriteten av remisserna enligt en utredning från hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Det är förkastligt att barn utsätts för riskfyllda procedurer såsom sövning för att de politiskt beslutade ersättningsystemen premierar lönsamhet över evidens. Privata tandläkare har därtill i mycket låg utsträckning kollektivavtal med sina anställda. Vi vill ställa skarpare krav på detta vid avtal med Region Stockholm.

Arbetet mot fusket med olika tandvårdsbidrag ska koordineras bättre. Flera tandvårdsföretag har avslöjats för att ha mottagit bidrag för behandlingar som inte har genomförts. Krav om återbetalning av bidragen har framförts. De som fuskat ska polisanmälas och stängas av från framtida avtal och bidrag.

Uppdrag och förändrade anslag HSN

- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att återinföra en kostnadsreducerande faktor på 2 procent på S:t Görans sjukhus för att likställa förutsättningarna mellan akutsjukhusen i egen regi och det som är upphandlat.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att ge akutsjukhusen 3,5 procent i uppräkningsram utan något ökat krav på produktion inom befintlig ram.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att reservera 30 miljoner kronor till Södersjukhuset för att möjliggöra inrättande av en geriatrisk avdelning.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att inrätta ett kunskapscentrum för osteoporos med ansvar för frakturkedjor på samtliga akutsjukhus i Region Stockholm.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att inrätta ett hjärt- och kärlcentrum vid Södertälje sjukhus.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att återinföra högkostnadsskyddet för tekniska hjälpmedel.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att införa möjlighet att förboka ledsagning för personer med synnedbjudning i samband med vårdbesök.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att utreda ett införande av auktorisationsavgift för aktörer som ansöker till LOV-områden.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att fördela statsbidrag till KSON utifrån en fördelningsnyckel som bygger på ålder och vårdbehov utöver befolkningsandel.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att införa förbud mot att privata försäkringspatienter kan skrivas in i offentliga och nya vårdavtal.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att aktivt reservera fler upphandlingar till idéburna aktörer.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att ta fram åtgärdsförslag till möjlighet för vårdvalsverksamheter att stärka bemanningen av jourlinjer på sjukhusen.
- ✓ Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdras att öppna hudmottagningar med jämlik geografisk spridning, i första hand i egen regi och i andra hand upphandling enligt LOU. En särskild upphandling av psoriasisvård ska genomföras som är reserverad för idéburna vårdgivare.

- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden uppdras att under 2025 revidera vårdval barnmorskemottagning i syfte att säkerställa en långsiktig finansiering, förbättrat teamarbete och en tydligare vårdkedja för de gravida.
- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden uppdras att påbörja arbetet med att avveckla vårdval BUMM och vårdval förlossning och ersätta vårdområdena med annan avtalsform och finansieringsmodell.
- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden uppdras att utreda var barn- och ungdomsmedicinska mottagningar bör finnas för att tillgodose vårdbehovet, samt att återinföra barnmedicinsk öppenvård på akutsjukhusen.
- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden uppdras att utreda hur lotsar inom barn- och ungdomspsykiatri för patienter med omfattande vårdkontakter skulle kunna implementeras.
- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden uppdras att år 2025 ta bort avgiften för akutbesök för barn och unga.
- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden uppdras att utöka uppdraget till den postinfektiösa mottagningen på Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge samt utreda möjligheterna för mottagningen att bli ett kunskapscentrum för ME/CFS med tydligt utbildande och konsulterande uppdrag till primärvården.
- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen uppdras att höja anslagen för föreningsbidrag till intressepolitiska organisationer inom hälsa- och sjukvård samt funktionsrätt, och ta fram en modell för årlig uppräknings av bidragen.
- ✓ Hälsa- och sjukvårdsnämnden uppdras att i samråd med fastighets- och servicenämnden, SLSO, Karolinska universitetssjukhuset och regionstyrelsen påbörja planeringen för permanenta lokaler för Ungdomens hus och etappvis säkerställa en ekonomisk och verksamhetsmässig hållbar investering över tid.

Ändrade anslag jämfört med budgetförslag från mittenkoalitionen. Belopp i miljoner kronor

	2025	2026	2027
Förstärkt finansiering av KSON-modellen	50	50	50
Återinföra kostnadsreducerande faktor S:t Görans sjukhus (intäktspost)	-64	-64	-64
Återinföra högkostnadsskydd tekniska hjälpmedel	5	5	5
Borttagande av avgift akutbesök barn och unga	8	8	8
Anslag intressepolitiska organisationer sjukvård och funktionsrätt	5	5	5
Geriatrisk enhet Södersjukhuset	30	30	30

Uppdrag och förändrade anslag PVN

- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras räkna upp ersättningen till vårdcentralerna med 9 procent utan krav om hänsyn till ökad volym.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att inrätta en mottagning för våldsutsatta som samordnas med kommuner.

- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att avskaffa högkostnadsskyddet för digitala utomlänsbesök.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att utveckla Folktandvårdens uppsökande uppdrag i socioekonomiskt eftersatta områden.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras införa förmånlig tandvård för personer med psykisk ohälsa och beroende.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att påbörja arbetet och vidta nödvändiga åtgärder för att ge SLSO möjlighet att öppna en mottagning inom primär hörselsrehabilitering under 2026.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att införa möjlighet till att förboka ledsagning för personer med synnedbjudning i samband med vårdbesök.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att påbörja arbetet med att tillhandahålla en uppdragsutbildning för synpedagoger i samband med att syncentralen övergår i egen regi.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att påbörja avveckling av vårdval specialisttandvård barn- och unga och ersätta vårdvalet med annan avtalsform.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att aktivt reservera fler upphandlingar till idéburna aktörer.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att ge vårdcentralerna ett klart definierat områdes- och listningsansvar samt ett tydligt folkhälsouppdrag.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att förbättra koordinering av arbetet mot fusk med olika tandvårdsbidrag genom att anställa fler granskare av fakturor.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras i samråd med akutsjukhusnämnden ge varje geografiskt klusterområde (där en vårdcentral är samordningsansvarig) anvisning att utveckla fungerande konsultationslinjer till organspecialister inom sekundärvården som samtliga vårdcentraler inom respektive klusterområde kan nå dagtid 8–17.
- ✓ Primärvårdsnämnden uppdras att, i samråd med hälso- och sjukvårdsnämnden, identifiera och påbörja juridiska processer samt identifiera och införa begränsningar i vårdavtalen i syfte att upphöra att betala för digital utomlänsvård i de fall som aktörerna har fysiska mottagningar förlagda i Region Stockholm.

Ändrade anslag jämfört med budgetförslag från mittenkoalitionen. Belopp i miljoner kronor

	2025	2026	2027
Uppräkning av ersättningen till vårdcentralerna med 9 procent utan krav om hänsyn till ökad volym	260	260	260
Utveckling av Folktandvårdens uppsökande uppdrag i socioekonomiskt eftersatta områden	10	10	10
Förmånlig tandvård för personer med psykisk ohälsa och beroende	10	10	10
Mottagning för våldsutsatta	10	10	10

Uppdrag och förändrade anslag akutsjukhusnämnden

- ✓ Akutsjukhusnämnden uppdras att införa möjlighet till att förboka ledsagning för personer med synnedläggelse i samband med vårdbesök.
- ✓ Akutsjukhusnämnden uppdras att i samråd med Primärvårdsnämnden ge varje geografiskt klusterområde (där en vårdcentral är samordningsansvarig) anvisning att utveckla fungerande konsultationslinjer till organspecialister inom sekundärvården som samtliga vårdcentraler inom respektive klusterområde kan nå dagtid 8–17.

6. Trafiknämnden

6.1 En effektiv kollektivtrafik

Vi ser med oro på att resenärerna efter pandemin inte fullt ut återvänt till kollektivtrafiken och inte ser ut att göra det de närmaste åren. Resmönstren har också förändrats i och med att de som har möjlighet att arbeta hemifrån i större utsträckning gör det än före pandemin. De närmaste åren, 2025–2027, beräknas inte resandet komma upp högre än till 85–87 procent av 2019 års nivå. Pandemieffekterna i kombination med det allvarliga ekonomiska läget med en period av hög inflation, höjda bränsle- och energipriser, och en regering som inte skjtit till pengar i takt med kostnadsökningarna ställer krav på en politik som både lockar tillbaka resenärerna och en effektiv kollektivtrafik styrd av de behov som finns.

Under pandemin blev det tydligt att det är de som inte har möjlighet att arbeta hemifrån, inte har råd med bil och inte kan styra sin arbetstid som har det största behovet av en fungerande kollektivtrafik. Stombusslinje 179 mellan Vällingby och Sollentuna är hårt belastad och delsträckan mellan Kista och Rinkeby är värst drabbad av trängsel och fullsatta bussar. Detta gällde även under pandemin och Rinkeby var ett av de områden som hade flest dödsfall under våren 2020. Det visar med skrämmande tydlighet att vi måste ha en kollektivtrafik för alla. Vi måste satsa och förstärka där behoven är som störst. Det handlar om klass och rättvisa. Under en pandemi handlar det om människoliv.

Högre snitthastighet på busslinjer – omfördelning av väg- och gatuutrymme

Under pandemin gick resandet ned och invånarna i många städer och regioner fick uppleva en miljö utan trafikstockningar, buller, avgaser och smog. Många städer och regioner använde lärdomarna för att omfördela utrymmet från bilar till cykel, gång och kollektivtrafik för att skapa attraktiva och effektiva stadsmiljöer för människor att vistas och förflytta sig i. Vi vill att Region Stockholm tar en aktiv roll i omställningen till ett transportsnålt samhälle där cykel, gång och kollektivtrafik får större plats på bekostnad av utrymme för biltrafik. Regionen har också som mål att 70 procent av resorna inom länet ska ske med gång, cykel eller kollektivtrafik år 2030. Vi ser att det krävs ett helhetsgrepp för omställningen av trafiken med en tydlig strategi med tydliga mål för de olika trafikslagen och verktyg/åtgärder för att genomföra omställningen. Om det befintliga väg- och gatuutrymmet omfördelas behövs inte dyra och komplicerade utbyggnader av infrastrukturen. Om fler busslinjer får egna körfält och effektiv signalprioritering ökar framkomligheten. Därmed minskar också risken för så kallad kolonnkörning och oregelbundenhet vilket innebär att fler bussturer inte bara kommer fram snabbare utan också mer förutsägbart enligt tidtabellen. Om en större andel av vägytan kan gå till raka, säkra cykelvägar kan fler cykla, vilket bidrar till bättre folkhälsa och minskade utsläpp från transporter. För prioritering av kollektivtrafiken i gatuutrymmet är nyckeln en nära dialog med väghållarna; kommunerna och Trafikverket. Det är centralt att utveckla en fungerande finansieringsmodell med väghållarna, och att det vid planering och byggande av nya områden görs en prioritering för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Klimat- och regionutvecklingsnämnden uppdras att ta fram strategin för ett hållbart transportsystem. Trafiknämnden uppdras att bistå med sin kompetens i framtagandet av den.

För att skyndsamt möta behoven av snabb, effektiv kollektivtrafik utan trängsel måste kapaciteten snarast ökas på hårt belastade linjer. Vi vill höja snitthastigheten och därmed kapaciteten. Redan med samma antal bussar kan trängseln minska och tillgängligheten öka samtidigt som fler resenärer kommer fram snabbare. De hårdast belastade stomlinjerna och

tvärförbindelserna såsom exemplet med linje 179 ovan, ska byggas om till så kallad BRT-standard (Bus Rapid Transit) med helt separata vägar eller körfält och egna hållplatser motsvarande spårvägsstandard. Ett omfördelat utrymme för ökad framkomlighet för kollektivtrafik, cyklar och fotgängare medför en mer begränsad framkomlighet för privatbilismen, vilket gör kollektivtrafiken än mer effektiv och attraktiv för resenären och ökar potentialen att få bilister att välja kollektivtrafiken i stället. Till saken hör att investeringar i framkomlighet är de mest samhällsekonomiskt effektiva åtgärder vi kan vidta.

Trafikförvaltningen har ett pågående långsiktigt arbete med bred samverkan kring fler busskörfält, BRT-lösningar, införande av tvärgående expressbusslinjer, prioritering av kollektivtrafiken i vägrummet, ökad signalljusprioritering och bättre strukturer för att kommunicera och koordinera planering av trafik. Framkomlighetsåtgärder för befintliga stombusslinjer och andra tungt belastade busslinjer där effekterna blir som störst ska särskilt beaktas. Trafiknämnden ska i sin samverkan med kommunerna och Trafikverket prioritera att kollektivtrafiken får egna körfält. De sedan tidigare påbörjade åtgärderna för att öka framkomligheten ska fortsätta. En åtgärd som genomförts under 2024 är införandet av påstigning genom alla dörrar på innerstadens stombusslinjer. Vi föreslår att detta utvidgas till alla stombusslinjer i hela länet. Som en del i arbetet bör överenskommelser upprättas med Stockholms stad, andra kommuner och Trafikverket, om nödvändiga framkomlighetsåtgärder för att korta resenärernas restid ytterligare. Vidare uppdrar vi åt trafiknämnden att säkerställa att ett modernt signalprioriteringssystem med full funktionalitet för stombusslinjerna (expressbusslinjerna) och övriga tungt belastade linjer skyndsamt kommer på plats. För att påskynda framkomlighetsarbetet uppdras trafiknämnden att prioritera framdrift av det egna framkomlighetsarbetet och införandet av expressbussar i en sammanhållen process. För ovanstående arbete satsar vi 50 miljoner kronor extra i vår budget.

Kollektivtrafik till nybyggda bostadsområden

Alla i regionen ska ha tillgång till kollektivtrafik. När nya bostadsområden byggs ska det finnas fungerande kollektivtrafik från första inflyttningsdagen så att invånarna inte tvingas bli beroende av bil. Kollektivtrafiken ska säkerställas parallellt med att nya bostadsområden byggs. Det är fundamentalt att kommunerna som har planmonopol ser till att det finns en rimlig möjlighet för regionen att leverera kollektivtrafik av god kvalitet vid byggande av nya områden. Det är därför viktigt att regionen har en nära dialog och samverkan med kommunerna för att säkerställa att kollektivtrafiken planeras in vid ny- och ombyggnation. Kollektivtrafikens, cykel- och gångtrafikens framkomlighet måste prioriteras vid planläggning av nya områden och redan befintligt gatuutrymme omprioriteras till förmån för de klimatsmarta färdssätten. Vidare borde en mer klimatmedveten bilparkeringspolicy vid nybyggnation vara föremål för samverkan.

Utredningen om kollektivtrafikförsörjning av Norra Djurgårdsstaden, med en förlängning av Spårväg city till Ropsten, ska utgöra grunden för en fortsatt dialog om finansiering med berörda intressenter. Region Stockholm ska ta ett särskilt ansvar för att samordna samtalen mellan de två övriga parterna Stockholms kommun och Lidingö kommun. Trafiknämnden har under 2024 arbetat med uppdraget att ta fram och underteckna en avsiktsförklaring med berörda parter avseende förlängningen av Spårväg City till Ropsten och ska under 2025 ta avsiktsförklaringen vidare för att säkra den långsiktiga utvecklingen av kollektivtrafikförsörjningen av Norra Djurgårdsstaden.

Kollektivtrafikförsörjning av landsbygden

På landsbygden kan underlaget vara för lågt för vanliga busslinjer och då ska det i stället finnas tillgång till anropsstyrd kollektivtrafik. Det är också värt att undersöka möjligheten med så kallad kollektivtrafik on-demand, även kallad dynamisk kollektivtrafik, som

bland annat prövats i Säffle av Värmlandstrafiken. Bokningen sker via en app och bygger som all annan kollektivtrafik på samåkning där flera resenärer kan boka resor från olika hållplatser men också flexibelt utspridda stopp i närheten av där någon resenär vill stiga på eller av. Systemet räknar ut den bästa rutten, och återkopplar till resenärerna kring tider och annan relevant information. Dynamisk trafik kan också vara ett alternativ när nya bostadsområden successivt växer fram och det initialt inte finns resenärsunderlag för en vanlig busslinje. Trafikförvaltningen har under året genomfört ett pilotförsök med dynamisk kollektivtrafik på Mörkö som fallit mycket väl ut, med ett ökat resande utan ökade kostnader. Trafiknämnden uppdras därför att permanenta trafiken på Mörkö och påbörja implementering av dynamisk kollektivtrafik i områden där den bedöms som effektiv.

Demokratisk kontroll över trafiken

Efter en tvåårig trafikförändringsprocess presenteras årligen ett trafikförändringspaket som innebär justeringar av befintliga linjesträckningar, nedläggning av gamla respektive införande av nya linjer, samt översyn av trafikering och turtäthet. Under det rådande ekonomiska läget är det extra angeläget att den är demokratisk och transparent när det behöver prioriteras. Under föregående styre skedde trafikförändringsprocessen främst på tjänstemannanivå i kontakt med kommuner och trafikföretagen. Det förekom också politiska samråd mellan kommunpolitiker och representanter från den styrande majoriteten i trafiknämnden. Vi vill se att denna viktiga process med trafikförändringarna återdemokratiseras och att representanter från trafiknämndens samtliga partier får delta vid de politiska samråden, vilket tidigare var ordningen. Det är viktigt för den demokratiska möjligheten till insyn och påverkan, samt viktigt för att kunna ge undrande väljare svar på varför förändringar sker. Vi vill även se att den långtgående delegationen till trafikförvaltningen tas tillbaka och att det är trafiknämnden som fattar beslut om trafikförändringarna. Kommunernas remissvar och trafikförvaltningens svar till kommunerna ska behandlas av trafiknämnden innan beslut tas om trafikförändringarna. Trafikförvaltningen har påbörjat ett arbete för att öka tranparansen och det demokratiska inflytandet över trafikförändringsprocessen och det är viktigt att arbetet både fortsätter och intensifieras för att uppnå det efterfrågade resultatet.

Vi är tydliga i vår prioritering av kollektivtrafiken när ny infrastruktur ska byggas eller gammal ändras eller byggas ut. Investeringar ska styras av behoven. I dag är många större projekt framförhandlade med medfinansiering av kommuner och staten, vilket innebär att vilka projekt som blir av styrs av vilka kommuner som har råd, inte av vilka investeringar i regionens kollektivtrafik som skulle göra störst nytta. De framförhandlade investeringarna måste följas upp och behov i kommuner som inte har råd med medfinansiering får inte bortprioriteras.

Nej till nya motorvägar

Vi säger nej till nya motorvägar i Region Stockholm eftersom de stjäl viktiga resurser från kollektivtrafiken och leder till ökat bilberoende och ökade utsläpp. Vänsterpartiet har i alla instanser sagt nej till Förbifart Stockholm som nu byggs och Tvärförbindelse Södertörn som Trafikverket på uppdrag av regeringen planerar att bygga. Naturvårdsverket är kritiska till motorvägen Tvärförbindelse Södertörn. De menar att det inte kommer att räcka med effektivare fordon och ökad andel förnybara drivmedel för att nå våra nationella klimatmål för transportsektorn. Även biltrafikarbetet behöver minska. Motorvägsprojektet är, trots vissa förbättringar för kollektivtrafik och cykel, främst inriktat på ökad framkomlighet för biltrafik. Det kommer att ge bilen ökade konkurrensfördelar jämfört med klimatsmarta alternativ. Vänsterpartiet vill se ett stopp för planerade motorvägsprojekt i länet. Vi säger även nej till Östlig förbindelse. Nya motorvägar skapar nya barriärer och leder till en utspridd region, där fler måste och kan

ta bilen till arbete, utbildning och fritidsintressen, samtidigt som många inte har råd med egen bil och därmed utestängs från regionens alla möjligheter. Vi kräver att alla nya vägbyggen omprövas utifrån om de är förenliga med den framtid vi vill ha och om de bidrar till eller motverkar att klimatmålen nås.

Trafikverkets fortsatta arbete med att förverkliga Tvärförbindelse Södertörn har bidragit till de kraftiga kostnadsökningarna för genomförandet av Spårväg Syd, vilket därmed hotar hela projektet. Regeringen har under 2024 bestämt att staten inte ska bidra med sin del till att täcka kostnadsökningarna och projektet har stannat av helt. Det är allvarligt. För Vänsterpartiet är det självklart att det är Spårväg Syd som måste prioriteras framför motorvägen. Tvärförbindelse Södertörn är en dinosaurie från en annan tid då nya motorvägar ansågs vara lösningen på transportproblem. Både själva bygget av motorleden och den därefter ökade biltrafiken medför allvarliga konsekvenser för miljö och klimat, samt för den sociala hållbarheten.

Kombinerad mobilitet

För att göra kollektivtrafiken mer tillgänglig är det väsentligt att underlätta för resenärerna att ta sig till och från kollektivtrafik, samt att kunna kombinera olika trafikslag. Ett ”hela resan”-perspektiv är viktigt med en inkludering av cykel- och gångvägar till och från stationer och hållplatser i planeringen av kollektivtrafik. Säkra cykelparkeringar ska finnas nära kollektivtrafiken, och fordonen ska utformas för att möjliggöra att cyklar kan tas med ombord. Nästa steg i trafikförvaltningens långsiktiga arbete med cykel ombord på kollektivtrafik är att ta fram en handlingsplan. Trafiknämnden uppdras att underlätta för att kombinera cykel och kollektivtrafik genom att inom ramen för handlingsplanen utreda utökade möjligheter att ta med cyklar i kollektivtrafiken. Vi vill vidare att Region Stockholm underlättar skapandet av ett sammanhållet regionalt låncykelsystem genom att erbjuda kommuner att koppla låncykelsystem till SL-appen.

6.2 Tillgänglighet

För att kollektivtrafiken ska vara tillgänglig för alla måste den anpassas för människor med olika normbrytande funktionsvariationer, ålder och kön. Fordon, vagnar och miljöer ska utformas så att de blir mer välkomnande, med öppna spärrlinjer i tunnelbanan och pendeltågstrafiken, samt med påstigning genom alla dörrar på bussarna. En god belysning ökar även det tillgängligheten och är viktig för att skapa trygghet i kollektivtrafiken och på vägen till och från den samma. Vidare är det viktigt för tillgängligheten att rulltrappor och hissar fungerar och att information om problem med dem inkluderas i den kontinuerligt uppdaterade trafik- och störningsinformationen. Reparationer av hissar och rulltrappor ska ske skyndsamt. Tillgång till toaletter behövs vid fler stationer. Utrymningsvägarna på alla stationer måste vara anpassade för människor med funktionsnedsättningar. I funktionshinderorganisationerna finns det mycket kunskap både om problem och om problemlösningar inom kollektivtrafiken. Dessa kunskaper skall användas på ett bättre sätt än nu och framför allt efterfrågas innan beslut tas och genomförs. Utöver fysiska anpassningar av fordon, stationer, hållplatser och bryggor är det viktigt att det finns synlig personal på stationer, tåg och bussar som kan vägleda resenärerna, samt att ledsagartjänsten utvecklas och erbjuds för hela resan, från dörr till dörr, för de som behöver. Tågvärdarna på pendeltågen var exempelvis en trygghet för de resenärer som behöver ramp vid på- och avstigning.

6.3 Trygg och välkomnande kollektivtrafik

Kollektivtrafikens uppgift är att göra regionen tillgänglig för alla. Tillgång till fungerande kollektivtrafik är en förutsättning för att kunna delta i samhället. Därför ska alla känna sig välkomna i kollektivtrafiken och ha möjlighet att resa vart de vill i länet. Det är tyvärr inte fallet i dag och det behöver regionen ändra på. Ett första steg är att göra den kollektivtrafik som finns välkomnande och trygg för alla.

För att resenärerna ska känna sig välkomna är det viktigt att de visas tillit. Därför ska regionen på sikt införa öppna spärmlinjer och resenären visas förtroendet att hen har giltig biljett. På så sätt kan vi ta bort de hindrande och allt annat än välkomnande spärrarna i tunnelbanan och pendeltågstrafiken samt ha ombordstigning genom bussarnas alla dörrar. Det i sig kortar restiden och minskar risken för så kallad kolonnkörning. Dessutom förbättras även bussförarnas arbetsmiljö, när hot och våld i samband med biljettviseringen minskar. Med detta sagt måste en spärrfri kollektivtrafik utvecklas i nära dialog med arbetstagarorganisationerna och ska inte syfta till personalminskningar.

En annan aspekt av att känna sig välkommen är miljön i kollektivtrafiken. I dag präglas den av kommersiella budskap, som för många inte upplevs som inkluderande och välkomnande. Vänsterpartiet vill att konsten ska få ökat utrymme och reklamen minska, samt att de nya tunnelbanestationerna blir reklamfria. Vårt mål är att kollektivtrafiken ska vara fri från kommersiella budskap. Innan vi nått dit kräver vi en mer kraftfull och etisk reklampolicy. För resenärernas och personalens trivsel ska våra gemensamma utrymnen vara fredade från diskriminerande, sexistisk och stereotyp reklam. SL ska också vara fri från fossil- och spelreklam, samt partipolitisk reklam. I enlighet med vår framförhandlade överenskommelse med den styrande koalitionen har trafikförvaltningen genomfört en översyn av reklampolicyn som resulterat i vissa förbättringar som infördes under 2024 i samband med att nya reklamavtal upphandlades. Vi finner dock att det finns fog för att strama åt policyn ytterligare.

Trygga plattformar

Många upplever plattformarna som otrygga, speciellt vid trängsel. Varje år sker det olyckor där människor hamnar på spåret med både skador och dödsfall som följd. Denna typ av olyckor är djupt tragiska för den direkt drabbade och dennes anhöriga, men de är även traumatiska för andra resenärer, tågförare och räddningspersonal. I många städer världen över finns det olika former av plattformbarriärer, och sedan ett antal år tillbaka på de nya pendeltågsstationerna i centrala Stockholm, för att förhindra suicid och olyckor samt skapa tryggare miljöer. Barriärerna minskar även buller och skapar en generellt bättre resenärsmiljö. När den nya tunnelbanan mellan Fridhemsplan och Älvsjö nu planeras för automatisk drift förutsätter vi att stationerna utformas med plattformbarriärer. Vidare vill vi att möjligheten till barriärer beaktas på de stationer som nu håller på att byggas och att det på sikt införs på redan befintliga stationer med början där behoven är störst.

6.4 Taxor

Kollektivtrafikens uppgift är att göra regionen tillgänglig för alla. Dagens biljettpriser gör att många inte har råd att resa i den utsträckning de skulle önska. I den svåra ekonomiska situation många nu upplever efter en längre period med inflation, kraftigt ökade mat- och energipriser och reallönesänkningar ser vi det som ännu mer angeläget att underlätta genom

en frysning av taxan. Vänsterpartiet vill på sikt införa avgiftsfri kollektivtrafik för alla. Att sänka taxan är en central reform för att minska utsläpp och buller, förbättra folkhälsan och underlätta för alla invånare att ta sig till jobb, skola, vänner och familj.

Det tidigare borgerliga styret höjde priset på SL-kortet varje år. Ett 30-dagars kort höjdes med 180 kronor från 690 kronor 2016 till 970 kronor i januari 2022. Det är en höjning på 22,8 procent, medan inflationen under samma period endast var 9,6 procent. Inför 2023 års budget lyckades vi i förhandlingarna med mittenkoalitionen stoppa den årliga höjningen av taxan som tidigare styre ägnat sig åt, och i budgetförhandlingarna inför 2024 års budget fick vi igenom en frysning av det reducerade priset. I andra europeiska huvudstäder sänker man priser, vilket innebär en större tillgänglighet och att fler reser kollektivt. I Tyskland har det införts en biljett för 49 euro per månad som gäller på all lokal och regional kollektivtrafik i hela landet. Vänsterpartiet har nationellt ett förslag om en liknande biljett, en Sverigebiljett för 450 kronor per månad som skulle ge tillgång till alla trafikslag som ingår i den regionala kollektivtrafiken över hela landet; lokalbussar, regionbussar, spårvägar, tunnelbana, pendeltåg och regionaltåg. Tyvärr har regeringen och Sverigedemokraterna bestämt att inte tillföra några ytterligare pengar till kollektivtrafiken, vilket innebär att vi i rådande ekonomiska situation får nöja oss med en frysning av den generella taxan på 2024 års nivå, det vill säga att 30-dagars kortet för en vuxen även 2025 kommer kosta 1020 kronor. På sikt ska samma biljettpriser och taxebestämmelser som inom SL-trafiken också gälla i färdtjänsten och den kollektiva sjötrafiken.

Tidigare har biljettintäkterna setts som relativt stabila, men under pandemin visade det sig vara ett skört system. Med en högre skattefinansieringsgrad hade intäktsbortfallet inte blivit lika stort och med helt avgiftsfri kollektivtrafik hade det varit noll. Med andra ord hade det varit ett mer förutsägbart finansieringssystem om trafiken i högre grad finansierades via skatten.

Gratis för barn och unga

För många barnfamiljer och unga är biljettpriset avgörande för om en resa kan genomföras eller inte, om man kan hälsa på en vän eller släkting eller delta i en fritidsaktivitet. I budgetförhandlingarna med mittenkoalitionen inför budgetåret 2023 fick vi igenom ett permanent gratis sommarlovskort 2023 och att det under 2024 har utökats till att gälla alla skollov. Vidare har vi fått igenom att barn och unga upp till och med elva år får resa gratis i vuxens sällskap från och med 2024. I årets budgetförhandlingar lyckades vi få igenom att det reducerade priset inte höjs 2025 och därmed ligger kvar på 2022 års nivå. För att underlätta vardagen för barnfamiljer och unga förlänger vi skolkortets giltighetstid till att gälla dygnet runt på vardagar och fritidskortet omvandlas till ett helgkort giltigt från fredagar och helgaftnar från klockan 12. Vår målsättning är att snarast möjligt gå längre och föreslå att regionen även inför fria resor för alla barn och unga upp till 20 år. Det skulle vara en viktig jämlikhetsreform som dessutom skulle vänja unga vid att se kollektivtrafiken som det naturliga färdmedlet även när de blir vuxna. På så sätt skulle reformen även bidra till att öka kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna. Vi måste få fler att ställa bilen och ta bussen. Det är avgörande för klimatet.

6.5 Skärgårds- och pendelbåttrafiken

Den kollektiva sjötrafiken, skärgårdstrafiken och pendelbåttrafiken ska utvecklas och integreras bättre i den övriga kollektivtrafiken, så att pendling både till regioncentra och mellan öarna möjliggörs. Pendelbåttrafiken ska utvecklas såväl på Mälaren som Saltsjön för att skapa alternativ till bilen och förbättra tvärförbindelserna. Övergångar mellan land-

och sjöresor måste vara smidiga, bryggorna måste vara tillgänglighetsanpassade och det bör finnas väderskydd. Möjligheten att ta med sin cykel i sjötrafiken ska förbättras, liksom cykelparkering och cykelväg till och från bryggor. Båtarna ska så långt som möjligt drivas med el kompletterat med fossilfritt bränsle vid behov. Båttrafiken på Mälarens vatten och i skärgården bör på sikt integreras och samordnas med övrig SL-trafik, självklart med samma taxa, året om.

Det finns en stor potential att använda länets vattenvägar mer effektivt och bygga ut sjötrafiken. På det sättet kopplas bostadsområden, stadsdelar, ösamhällen och kommuner ihop med varandra, byggbar mark tillgängliggörs, genvägar skapas och vägar liksom övrig landbaserad kollektivtrafik avlastas. Vi ser positivt på det arbete som pågår för att etablera nya pendelbåtlinjer mellan Sundbyberg och Gamla stan, mellan Norra Ulvsunda och Hägersten samt mellan Ropsten och Täby.

Vänsterpartiet vill se att den kollektiva sjötrafiken i skärgården och på Mälaren utvecklas till en integrerad del av kollektivtrafiken, med smidiga övergångar till landtrafiken. Det ska vara ett gemensamt system, inte som i dag uppdelat i två. Den kollektiva trafiken på vatten, skärgårdstrafiken, har i dag sitt eget biljettsystem. Det innebär dyrare resor till sjöss samt att resenärerna som gör en resa med både SL och Waxholmsbolaget får lösa två biljetter. Det medför att de med sämre ekonomiska förutsättningar inte får tillgång till den stora och vackra del av vår region som skärgården utgör. Vidare är taxesystemet till sjöss krångligt och svårt att förstå sig på, vilket ytterligare försämrar tillgängligheten. Att resenärerna på pendelbåtarna reser med SL-biljetter spär på förvirringen ytterligare. Det dyra och krångliga biljettsystemet gynnar heller inte skärgårdens utveckling. Det enda rimliga är att all kollektivtrafik i länet på sikt har samma biljettsystem, samt att ingen grupps resande begränsas. Alla måste ha rätt till samma tillgänglighet under samma villkor.

6.6 Färdtjänst

Att kunna nyttja den reguljära kollektivtrafiken och i de fall det inte är möjligt, på annat sätt, kunna resa i Stockholms län är en rättighet föra alla. Därför prioriterar Vänsterpartiet tillgänglighet till och möjligheter att nyttja den särskilda kollektivtrafiken för de grupper av trafikanter som har behov av denna.

Nuvarande taxeregler inom den särskilda kollektivtrafiken – färdtjänsten – innebär att resor längre än tre mil blir dyrare för resenären. En resa med färdtjänst- eller rullstolstaxi som är kortare än 30 kilometer kostar 86 kronor. Därefter tillkommer 86 kronor per påbörjade 30 kilometer. Detta är orättvist och diskriminerande och slår mot en redan utsatt grupp i samhället. Färdtjänsten är en del av kollektivtrafiken och Vänsterpartiet anser att de som har rätt till färdtjänst ska kunna resa på samma villkor som resenärer i den reguljära kollektivtrafiken. Trafiknämnden uppdras därför att slopa extraavgifter för färdtjänstresor längre än 30 kilometer.

Alla som är beviljade färdtjänst har, till skillnad från övriga resenärer i Region Stockholms kollektivtrafik, begränsningar i antalet resor de får göra. I budget för 2023 fick Vänsterpartiet igenom en ökning av tilldelningen av antalet fritidsresor för färdtjänst från 228 till 250 per år. Antalet fritidsresor med rullstolstaxi är sedan tidigare 500 per år. För att uppnå så jämlika förutsättningar som möjligt mellan resenärer inom den reguljära och den särskilda kollektivtrafiken uppdras trafiknämnden att i ett pilotprojekt, ta bort begränsningar i antalet fritidsresor för både färdtjänst- och rullstolstaxi. Vänsterpartiet anser att denna reform skulle öka möjligheten till rörelsefrihet för de berörda trafikanterna, till en rimlig kostnad.

Om det vid uppföljning visar sig att projektet leder till att kostnaderna skjuter i höjden är vi öppna för att se över andra reformer som syftar till större rörelsefrihet för berörda trafikanter.

Ökad trygghet

Det finns resenärer som känner sig otrygga när de reser med färdtjänsten. Många faktorer påverkar, men en pålitlig service med välutbildade förare som stannar kvar i yrket är en viktig förutsättning. Det nya färdtjänstavtalet har inneburit en förbättring jämfört med tidigare avtal vars ersättningssystem bidrog till allvarliga problem, främst i ytterområdena, med bilar som kom sent eller inte alls. Vänsterpartiet kommer följa det nya avtalet noga för att säkerställa att alla resenärer, oavsett var i regionen man bor, får en färdtjänstbil när de beställer en.

Bra arbetsvillkor och kollektivavtal för förarna inom färdtjänsten behöver säkerställas. Vidare behöver de få en bra utbildning för att utföra sitt uppdrag på bästa möjliga sätt. Vi stöder Transportarbetarförbundets arbete med att ta fram en kategori ”omsorgsförare” som ett kvitto på genomgången utbildning och avklarad examination. I och med införandet av en sådan certifiering skulle krav på omsorgsförare kunna krävställas i upphandlingarna och säkerställa en högre kvalitet och bättre arbetsvillkor.

6.7 Egen regi

Kollektivtrafiken är en samhällsviktig funktion. Samhällsviktiga funktioner ska inte åläggas privata aktörer att driva och ha ansvar för. Egen offentlig regi ger den rådighet och kontroll som krävs för smidig hantering av kriser och andra oförutsedda händelser.

Trängsel är ett stort problem och hindrar många att resa med kollektivtrafiken, både innan pandemin och under den. I dag är kollektivtrafiken uppsplittrad i många olika avtalsområden, och det går varken att flytta personal eller fordon mellan dessa om det skulle uppstå trängsel. Pandemin har bekräftat det vi länge hävdade; ska trafiken kunna anpassas till resenärernas behov, måste regionen ha full kontroll över både fordon och personal. Då måste den drivas i egen regi med egna anställda. Vi vill därför ta tillbaka och driva kollektivtrafiken i egen regi för att ha kunskap om trängsel, behov och brister och för att kunna anpassa och planera trafiken. Krisen i pendeltågstrafiken med neddragen trafik och inställda avgångar är tyvärr ett tydligt exempel på problemen med att bedriva kollektivtrafik genom upphandlingar. Vi fick igenom i budget 2024 att avtalet för pendeltågstrafiken ska övervägas särskilt i trafikförvaltningens arbete med att identifiera minst ett trafikavtal som är lämpligt att driva i egen regi. Nu har tyvärr Trafikförvaltningen bestämt att ändå påbörja en ny upphandling av pendeltågstrafiken. Vi anser fortsatt att det nödavtal Trafikförvaltningen har med SJ om driften av pendeltågen ska utvärderas och att lärdomar ska tas med in i arbetet inför upphandling, eller egen regi enligt Trafikförvaltningens numera neutrala syn på driftsformer.

Skatte- och biljettintäkterna ska oavkortat användas till kollektivtrafiken. I dag går skattepengar till de upphandlade företagens vinster, ledning och administration. MTR:s avtal att sköta trafikeringen av tunnelbanan har genererat bolaget cirka 100 miljoner i privata vinster per år under tio år. Konkurrensen vid upphandlingarna är bristfällig med ett fåtal större företag som lägger anbud. Trafikutövarna är företag som i flertalet fall ägs av andra stater. MTR, som utöver tunnelbanan också körde pendeltågen, ägs till exempel av kinesiska staten, vilket innebär en viss säkerhetsproblematik. Upphandlingar, överklaganden och kontrollsystem kostar dessutom mycket pengar. Om all kollektivtrafik

drevs utan upphandlingar i egen regi skulle alla dessa resurser i stället komma resenärerna till godo, i form av bättre trafik. Med en central tjänstemannaorganisation skulle regionen ha en högre kompetens och bättre kontroll att utveckla trafiken och hantera trafikstörningar.

Trafikförvaltningen har under 2025 genomfört en utredning om egen regi, som bekräftar vår uppfattning och föreslår två trafikområden som lämpliga att ta över i egen regi vid innevarande trafikavtal går ut 2029; bussområdena Sigtuna/Upplands Väsby och Ekerö. Utredningen fann inga belägg för att upphandlad kollektivtrafik skulle vara mer effektiv än egen regi, snarare att trafik i egen regi presterar i nivå med upphandlad trafik. Däremot är uppfattningen att arbetsmiljön, kvalitén och flexibiliteten blir bättre med egen regi. Vi ser fram emot att det nu görs en fördjupad utredning för de två bussområdena Sigtuna/Upplands Väsby och Ekerö samt att kostnadsantaganden och kalkyler detaljeras för att nämnden ska kunna fatta beslut om driftsform senast under 2025. På liknande sätt bör även sjötrafiken behandlas för möjligt övertagande av bastrafiken och annan trafik i egen regi. Under året har trafikförvaltningen också utrett möjligheten att ta över trafikledning och störningsinformation inom sjötrafiken i egen regi och funnit att det finns fördelar med det. Vi uppdrar därför att trafiknämnden tar tillbaka trafikledning och störningsinformation i egen regi. För att bygga upp förvaltningens förmåga att ta över trafik i egen regi satsar vi 5 miljoner kronor år 2025 utöver de 15 miljoner kronor som vi förhandlat in i mittenkoalitionens budget för ändamålet ”stärka kompetensen inom egen regi”. För planåren 2026 och 2027 avsätter vi 70 miljoner kronor per år för att skapa förutsättningar för trafiknämnden att ta över trafik i egen regi när trafikavtal upphör.

6.8 Elektrifiering

Självklart ska kollektivtrafiken i första hand drivas av el producerad från sol, vind och vatten, som är de mest miljövänliga energikällor vi har. Förbränningsmotorer är inte miljömässigt effektiva och har en verkningsgrad på bara 40 procent, medan en elmotor i ett vägfordon har en verkningsgrad som är ungefär dubbelt så hög. Detta gäller även fordon som körs på förnybara bränslen, som inte heller är utan miljö- och klimatpåverkan. Elbussar är tysta och släpper inte ut avgaser. De bidrar till en renare och tystare stadsmiljö. I dessa tider av krig i Europa och höjda bränslepriser tydliggörs också att elektrifiering av kollektivtrafiken bidrar till ett större oberoende från omvärlden och priserna på bränsle. Det är oförståeligt och djupt problematiskt att regeringen och Sverigedemokraterna valde att avveckla det statliga stödet för införande av elbussar, och att successivt avveckla stadsmiljöavtalen som också bidragit till omställningen. Vi vill att elektrifieringen av bussflottan påskyndas.

Med elektriska trådbussar och bussar som laddar under färd (In Motion Charging, IMC) går det snabbt att införa ett klimatsmart system med hög kapacitet till en relativt låg kostnad. Trådbussar erbjuder en kapacitetsstark, bekväm och kostnadseffektiv trafik, fri från buller och avgaser. Tillgängligheten för passagerarna är god och linjedragningen tillförlitlig. Vänsterpartiet vill att trafikförvaltningen i sitt arbete med elektrifieringen av busstrafiken beaktar möjligheten att införa trådbusstandard på de fem stomlinjerna i innerstaden, vilket skulle möjliggöra för IMC-bussar som delvis går samma sträcka att ladda från samma tråd.

Påskyndandet av elektrifieringen gäller även för fordonen inom färdtjänsten samt fartygen i den kollektiva sjötrafiken. Inom färdtjänsten finns tekniken för övergång till el, och vi vill säkerställa att den sker omgående med en ur ett resursperspektiv rimlig hastighet. I sjötrafiken bör samma sak ske utifrån de tekniska begränsningar som finns. Regionen ska vara pådrivande för teknikutvecklingen, konverteringar av äldre båtar och fartyg till

eldrift, inköp av eldrivet nytt tonnage samt säkerställa att den laddinfrastruktur som behövs kommer på plats.

Inom ramen för de uppdrag som finns kopplade till elproduktion inom trafiknämnden och regionstyrelsen pågår ett arbete med att öka mängden egenproducerad el. Under 2025 intensifierar trafiknämnden ett strategiskt arbete med att kraftigt öka antalet solcellsanläggningar vid de egna fastigheterna och anläggningarna. Utöver att förbereda redan befintliga tak för solceller är det väsentligt att nya depå- och stationstak anpassas samt att möjligheten till nya tak över bussupställningsplatser beaktas. Egenproducerad el minskar kostnaderna för Region Stockholms inköp av energi och minskar koncernens klimatavtryck.

Uppdrag och förändrade anslag

- ✓ Trafiknämnden uppdras att stärka kompetensen och bygga upp förmågan att driva kollektivtrafik i egen regi.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att påskynda arbetet med expressbussarnas framkomlighet, bland annat genom att införa påstigning genom alla dörrar på alla stombussar i länet, och uppdatera signalprioriteringen för stombussarna med ett nytt och modernt system. Samt prioritera framdrift av det egna framkomlighetsarbetet och införandet av expressbussar i en sammanhållen process.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att utöka skolkortets giltighetstid till att gälla dygnet runt alla vardagar och omvandla fritidskortet till ett helgkort med giltighet från fredag klockan 12 till och med morgontrafikens start på måndagar, samt alla helgdagar.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att permanenta pilotprojektet med dynamisk trafik på Mörkö samt påbörja implementeringen av dynamisk trafik i områden där den bedöms effektiv.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att underlätta att kombinera cykel och kollektivtrafik genom att inom ramen för framtagandet av en handlingsplan utreda utökade möjligheter att ta med cykel i kollektivtrafiken.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att förvalta resultatet från utredningen om låncyklar 2016 och tillsammans med cykelkansliet utveckla ett erbjudande till kommunerna att kunna koppla/integrera lokala låncykelsystem med SL:s digitala plattform och kanaler.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att verka för att öka mängden konst och minska mängden reklam i kollektivtrafiken, samt att de nya tunnelbanestationerna utformas för att vara reklamfria.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att upprätta en plan för införande av plattformbarriärer i kollektivtrafiken utifrån en rangordning av stationernas behov.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att avskaffa extraavgiften för färdtjänstresor längre än 3 mil.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att, som ett pilotförsök, införa fri tilldelning av färdtjänstresor.
- ✓ Trafiknämnden uppdras att förbereda för att ta över sjötrafikens trafikledning och störningsinformation i egen regi.

Ändrade anslag jämfört med budgetförslag från mittenkoalitionen. Belopp i miljoner kronor

	2025	2026	2027
Taxereform Barn och unga	200	200	200
Fryst SL-taxa, ingen taxehöjning 30-dagarskort	250	250	250
Ökad ram för dämpade trafikanpassningar		600	600
Färdplan Egen regi		70	70
Egen regi, bygg upp förmåga på trafikförvaltningen (utöver beslutade 15 mkr i budget 2025)	5	5	15
Strategiska framkomlighetsåtgärder	50	50	50
Slopad extraavgift för färdtjänstresor längre än tre mil	18	18	18
Fri tilldelning av färdtjänstresor, pilotförsök	50	50	50

7. Klimat- och regionutvecklingsnämnden

7.1 Utlys klimatnödläge nu

Vänsterpartiet vill utlysa klimatnödläge för en handlingskraftig omställning. Det innebär att alla beslut som tas i regionen tas med klimatets bästa för ögonen. Beslut som tagits tidigare som innebär stora framtida klimatbelastningar måste kunna omprövas med den nya kunskapen vi har om utsläpp och klimatpåverkan. Ett exempel på det är Tvärförbindelse Södertörn som om den genomförs som planerat kommer att ha stor negativ påverkan på miljön och leda till ökade utsläpp från trafiken i många år framöver.

Vad vi ser och tar intryck av påverkar våra handlingar. Därför vill Vänsterpartiet ha ett mer långtgående förbud mot fossilreklam i kollektivtrafiken än det som är beslutat. Vi vill att det ska vara förbjudet att annonsera för alla varor och tjänster med stora fossila utsläpp, som bilar och resor med flyg och kryssningsfartyg.

7.2 Regional utveckling för minskade klyftor och minskade utsläpp

Stockholmsregionen har ett ohållbart klimatavtryck. De territoriella utsläppen, alltså de som släpps ut i vårt geografiska område har minskat över tiden men en stor del av stockholmarnas klimatavtryck kommer från vår konsumtion av importerade produkter och livsmedel samt från flygresor. Det kvalificerar oss i toppen bland världens värsta klimatbelastare per person. Genom att trappa upp arbetet med den regionala utvecklingen och ökad samverkan med länets aktörer kan Region Stockholm påverka mot minskade totala utsläpp. Det räcker inte med fina planer, vi måste gå från ord till handling.

Vänsterpartiet vill att regionplaneringen ska bli mer styrande och få ytterligare resurser och större tyngd för att göra skillnad. Genom ett ökat genomförande av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS 2060) kan de växande sociala klyftorna motarbetas och utvecklingen på sikt vändas. För att nå en större måluppfyllnad ges klimat- och regionutvecklingsnämnden i uppdrag att stärka organisationen och arbeta aktivt med de sex områden som pekats ut i 2023 års utvärdering av den regionala utvecklingsplanen "Läget i Stockholmsregionen". Nyckelområdena är; snabba på omställningen för minskad klimatpåverkan; minska de inomregionala skillnaderna i livsvillkor; stärk kompetensförsörjningen och inkludera fler på arbetsmarknaden; verka för en bättre bostadsförsörjning som möter invånarnas behov; säkerställ ett mer robust och pålitligt transportsystem samt säkra energiförsörjningen för ökad elektrifiering.

Hela näringslivet behöver ställa om till cirkulära och hållbara processer. Region Stockholm samordnar redan ett arbete med branschens aktörer inom bygg- och anläggningssektorn för att minska utsläppen under namnet klimatarena. Det arbetet ska fortlöpa och utökas parallellt med att Region Stockholm arbetar proaktivt med kravställning vad gäller material och massahantering i regionens egna bygg- och anläggningsprojekt. Därutöver uppdras klimat- och regionutvecklingsnämnden att med utökade resurser utveckla ett nytt

verksamhetsområde för att tillsammans med näringslivet och offentliga aktörer minska utsläppen från plast.

I arbetet kopplat till RUFSS 2060 vill Vänsterpartiet att de utmaningar som finns i att skapa cirkulära strukturer för materialåtervinning adresseras. Det behövs samordning och utpekade fysiska platser där material kan lagras till dess att de kan tillvaratas i nya projekt. Den regionala masshanteringsplanen för Stockholms län bör tillämpas i all bygg- och anläggningsverksamhet som Region Stockholm är involverad i.

RUFSS 2060 ska verka för och underlätta både storskalig och småskalig förnybar energiproduktion, exempelvis genom havsbaserade vindkraftsparker. Den storskaliga produktionen är viktig för att öka volymen av förnybar energi och avhjälpa effektbristen i det nationella kraftnätet, medan den småskaliga produktionen, där elen tillverkas och lagras nära där den används, är viktig för att det skapar ett resilient samhälle som kan klara framtida potentiella kriser och utmaningar.

7.3 Skydda vatten, skog och biologisk mångfald

Havsnivån stiger allt snabbare och kan i värsta fall redan till år 2050 påverka Mälaren och dess dricksvatten. Vänsterpartiet anser att den regionala vattenförsörjningsplanen som länsstyrelsen tar fram behöver ha en starkare styrande status och peka ut åtgärder för att hushålla med den resurs som färskvatten är. Vattenförsörjningsplanen bör även hantera de utmaningar som kommer med höjda vattennivåer.

För att långsiktigt säkra en god folkhälsa behövs robusta ekosystem och en stark biologisk mångfald. Skogar, våtmarker och hav bidrar med nödvändiga ekosystemtjänster men är också viktiga kolsänkor.

RUFSS 2060 bör ge förutsättningar för samordning kring vattenvård och biologisk mångfald för att på relativt kort sikt uppnå god ekologisk och kemisk vattenstatus i hela länet. Orsaken till försämrade vattenkvalitet är främst trafik, jordbruk, exploatering, eftersatta VA-system och klimatförändringar. Trafiken är även en stor källa till mikroplaster och utsläpp som hamnar i hav, sjöar och vattendrag. Minskad trafik kommer alltså leda till bättre och renare vatten.

För att främja biologisk mångfald måste den gröna infrastrukturen, alltså skogar, parker och grönområden, hänga ihop för att skapa möjlighet för arter och att röra sig och sprida sig. Stor hänsyn bör i RUFSS 2060 tas för att skydda dessa sammanhängande grönområden och dess ekosystem som spelar en avgörande roll för människors välmående. För att säkra livsmedelsproduktion ska åkermark bevaras och inte bebyggas.

7.4 Politiken har ansvar för bostadsförsörjning

I ett välfärdssamhälle är bostadsförsörjningen samhällets ansvar, men det krävs att många olika aktörer samspelar för att systemet skall fungera. Det åligger staten att nationellt stödja byggandet av bostäder vilket den nuvarande högerregeringen väljer att inte göra. Kommunerna sätter ramarna för byggandet genom sitt planmonopol medan

byggföretagen i dagens system i praktiken bestämmer vilken typ av bostäder som byggs, i vilken omfattning och på vilka platser utifrån kapitalismens principer snarare än samhällets behov.

Regionerna har också ett lagstadgat ansvar för bostadsförsörjningen. Stockholms bostadsmarknad är regional med stora förflyttningar mellan kommuner vilket kräver en starkare regional roll för att driva på för att alla kommuner ska ta ansvar för bostadsförsörjningen. Klimat- och regionutvecklingsnämnden uppdras att inrätta ett bostadskansli med uppdrag att genom utåtriktat arbete, kunskapsspridning och pilotprojekt driva på, utveckla och att tillsammans med kommunerna hitta nya sätt för att kraftigt öka tillgången till bostäder. Det finns en stor brist på bostäder i regionen men framför allt finns det brist på bostäder som medborgare har råd att bo i. Det regionala bostadskansliet ska verka för att bostadsmålen i RUFSS ska realiseras och att länets bostadsbestånd ska kompletteras med det som saknas, i de flesta fall hyresrätter som medborgare har råd med. Klimat- och regionutvecklingsnämnden uppdras även att inom det inrättade bostadskansliet utreda hur ett regionalt ägt byggbolag skulle kunna påverka möjligheterna att bygga kostnadseffektivt i regionens kommuner. Vänsterpartiet vill se att det byggs klimatsmart, energieffektivt och nära till kollektivtrafik, ett ökat byggande i trä, fler passivhus och fler plushus. Livscykelanalyser ska tillämpas för att säkerställa att materialen man använder ger lägsta möjliga utsläpp i det långa loppet. Resiliens och säkerhet vid kris måste vara en självklar del av samhällsplaneringen så att det finns nog med skyddsrum, jordkällare och andra utrymmen nära våra bostäder som minskar vår sårbarhet.

Vänsterpartiet är emot all utveckling mot marknadshyror. För en fungerande bostadsförsörjning krävs regleringar som håller hyreskostnaderna nere. Vänsterpartiet vill även på sikt utreda möjligheterna för ett regionalt allmännyttigt bostadsbolag som kan ta ansvar för försörjningen av bostäder.

7.5 Folkhälsa, utbildning och arbete ska inte vara en klassfråga

Trångboddhet, utbildningsnivå och låg inkomst är faktorer som ökar risken att bli allvarligt sjuk. Regionens folkhälsorapport 2023 visar ännu en gång att utbildning och inkomst har stor betydelse för vår hälsa och hur länge vi lever. Det är oacceptabelt att den femtedel av befolkningen som har högst inkomst när de är 30 år kan förväntas leva mer än sex och ett halvt år längre än den femtedel som har lägst inkomst. Personer som inte gått ut gymnasiet har exempelvis 3,5 gånger högre risk för stroke och 2,6 gånger högre risk för hjärtinfarkt jämfört med personer som har eftergymnasial utbildning.

I 2023 års uppföljning av RUFSS 2050 redovisas att andelen barn som efter grundskolan är obehöriga till gymnasiet ökar och utgör nu 11,3 procent av alla elever i regionen. Det är en utveckling i helt fel riktning. Skillnaderna mellan kommunerna är stora och varierar upp till 18,3 procent. En likvärdig och kompensatorisk skola är grunden till framtidens kompetensförsörjning. Att ha klarat gymnasiet gör enorm skillnad för hur väl en person klarar sig i samhället och den fortsatta hälsan. Vänsterpartiet vill se en större regional samordning och styrning av gymnasieskolornas och yrkesutbildningarnas utbud för att bättre matcha framtida kompetensbehov. Det är dyrt att starta en jordbrukslinje jämfört med samhällsvetenskaplig linje vilket har lett till ett underskott av det första och ett överskott av det andra. Därför behövs styrning utifrån samhällets behov i stället för nuvarande marknadslösning. Folkhögskolorna kompletterar andra skolformer samt

erbjuder en andra chans till gymnasiebehörighet. Ett bra stöd till folkhögskolorna gynnar både kompetensförsörjningen och folkhälsan.

Kompetensförsörjning är en del av det regionala utvecklingsansvaret, och regionen bör ta ett större samordningsansvar för att möta de utmaningar som finns med matchning på arbetsmarknaden och kompetensutveckling som en grön omställning innebär. Omfattande gröna investeringar i energismarta bostäder, kollektivtrafikens infrastruktur och förnybar energiförsörjning skapar jobb och kräver kompetens. Regionens arbete med kompetensarena och matchning på arbetsmarknaden behöver i högre grad ta ett socialt ansvar med särskilda insatser för att nå människor som står utanför arbetsmarknaden. Det krävs också ytterligare arbete för att rekrytera personal till vården. Regionstyrelsen uppdras att utreda hur regionens utbildnings- och rekryteringsmässor Bazar kan utvecklas med kompletterande mindre mässor som i högre utsträckning nå dem som står långt från arbetsmarknaden.

Folkhälsa främjas framför allt med breda och uthålliga insatser på samhällsnivå för att minska klasskillnader. Tillfälliga generella projekt, inriktade på individens beteende och livsstil, kan vara ett komplement, men ger i allmänhet liten effekt. Insatserna för folkhälsa behöver bli skarpare och riktade till grupper och områden som behöver insatserna mest. Ett tryggt arbete med en lön som går att leva på är en förutsättning för en god hälsa. För att få ett jämlikt och hållbart samhälle måste regionen i alla lägen agera för trygga anställningar med kollektivavtal och bra arbetsmiljö.

Fysisk aktivitet, idrott och rörelse stärker folkhälsan och behöver vara en del av samhällsplaneringen. Barn och unga ska ha säkra miljöer och kunna gå och cykla till förskola, skola och sina aktiviteter och det behöver finnas tillgång till idrottsplatser. Den idrottsmiljö som används mest är spår, stigar och leder i park, skog och mark samt vattenytor. Bevarade och nyetablerade grönområden ger alltså både ekosystemtjänster och en ökad folkhälsa. Underlag från Riksidrottsförbundet visar att det är stora skillnader mellan bostadsområden med olika socioekonomisk status i hur stor andel barn och unga som deltar i organiserade idrottsaktiviteter. De grupper som deltar mindre kommer ofta från hem med sämre ekonomi och lägre utbildningsnivå. Till dem som har sämre möjligheter till organiserade aktiviteter hör också många personer med funktionsnedsättningar av olika slag. Forskningen visar dessutom att skillnader i aktivitetsgrad som etableras i unga år ofta består upp i åldrarna. Vänsterpartiet vill framöver undersöka om regionens satsningar till idrotts- och friluftsrörelsen och Friluftsrörelsen kan få ett särskilt fokus på att öka möjligheten att delta i avgiftsfria idrottsaktiviteter i eftersatta områden.

Region Stockholms ska vara en bra plats att åldras på. Äldre människors liv, vård, omsorg och tillgång till bostäder och kultur behöver vara en del av den regionala planeringen. Vi vill därför att regionen ansöker om medlemskap i WHO:s globala nätverk för äldrevänliga städer och samhällen.

7.6 Levande landsbygd och skärgård

160 000 personer i Stockholms län lever på landsbygden. Landsbygden har ett egenvärde för dem som bor och verkar där. Vänsterpartiet vill att landsbygden ska leva och att all samhällsservice skall vara rättvist fördelad. Landsbygden och skärgården har stor betydelse för en hållbar region med ökad självförsörjning av livsmedel, för att ta upp koldioxid för att kompensera våra utsläpp, för storstadens friluftsliv och mycket mer. Naturen är den största tillgången för boende och lokalt företagande och en förutsättning för en hållbar

samhällsutveckling. Dess djurliv och biologiska mångfald måste skyddas och bevaras. Vänsterpartiet vill därför se ett högt stöd till Skärgårdsstiftelsen som förvaltar en stor del av skärgården. Vi vill att det investeringsstöd Region Stockholm har tillfört under en längre tid ska bestå. En större press för självfinansiering av Skärgårdsstiftelsen kan leda till en kommersialisering av skärgården som gör att endast personer med god ekonomi kan besöka och nyttja det som stiftelsen råar över. Ökad självfinansiering kan också innebära negativa aspekter där avyttringar eller ökade antal arrenden kan göra att natur upplevs privatiserad eller där biologisk mångfald begränsas.

Regionen ska verka för nödvändig utbyggnad av elnät och IT-nät så att alla fastboende, inklusive företag och distansarbetare, har en säker uppkoppling och att vattenförsörjningen är god. Den regionala utvecklingsplanen ska innefatta goda förutsättningar för jordbruk. En ökad lokal livsmedelsproduktion stärker regionen och gör den mer robust. Därför ska inte heller åkermark bebyggas.

Skärgårdens utveckling ska så långt som möjligt koncentreras till de så kallade kärnöarna genom detaljplaneläggning inriktad på dagens hamnar och bebyggelsecentra och förses med fullvärdiga VA-system. Strandskyddet ska värnas och respekteras. Det gynnar både den svenska allemansrätten, djurlivet och biologisk mångfald. Det fiske som bedrivs ska vara hållbart och vattenmiljöer ska vårdas för att minska giftiga utsläpp och gynna djurlivet.

Vänsterpartiet vill att skogsbruk i länet ska ske utan kalhuggning för att öka skogens funktion som kolsänka och skydda ekosystemet. Arbetet med återställning av våtmarker behöver accelerera. Regionen stödjer ekonomiskt Skärgårdsstiftelsen som är en stor aktör i skärgården. Vi vill att Region Stockholm ska utveckla samarbetet med Skärgårdsstiftelsen för att stärka de naturvårdande insatserna. Den planerade nationalparken i den obebodda ytterskärgården bör utökas och få bestämmelser som tillgodoser rimliga behov hos skärgårdens befolkning. Regionen bör i samarbete med Skärgårdsstiftelsen, stat och kommun verka för inrättande av nya naturreservat där så behövs.

Uppdrag och förändrade anslag

- ✓ Klimat- och regionutvecklingsnämnden uppdras att allokera fem miljoner kronor under 2025 för att stärka upp arbetet med de utpekade nyckelområdena i Stockholmsregionen.
- ✓ Klimat- och regionutvecklingsnämnden uppdras att genom klimatarena accelerera uppdraget att minska utsläppen från bygg- och anläggningssektorn.
- ✓ Klimat- och regionutvecklingsnämnden uppdras att inrätta ett regionalt bostadskansli samt genomföra pilotprojekt och utåtriktat arbete för att öka tillgången till bostäder i Region Stockholm
- ✓ Klimat- och regionutvecklingsnämnden uppdras att utveckla ett nytt verksamhetsområde inom Klimatarena Stockholm med fokus på att minska utsläppen från plast.

Ändrade anslag jämfört med budgetförslag från SCMP. Belopp i miljoner kronor

	2025	2026	2027
Ökat stöd till Skärgårdsstiftelsen		24	24

8. Kulturnämnden

8.1 Kultur för alla

Kulturområdet är ett av Region Stockholms fyra kärnområden. Trots goda kulturpolitiska mål är det fortfarande många människor i länet som inte har möjlighet att delta i eller uppleva kultur och konstnärlig verksamhet. Tydliga påverkande faktorer är utbildning, klass och bostadsort. Kultursatsningarna i Region Stockholm är mycket ojämnt fördelade och en stor del av kulturutbudet är centrerat till Stockholms innerstad. Vänsterpartiet vill på sikt att regionen tar fram en ny övergripande och sammanhållen kulturstrategi med mål som fångar regionens olika förutsättningar och som bygger på en ökad finansiering. Vänsterpartiet vill skapa möjligheter för alla människor i hela regionen att både ta del av och skapa kultur och ge de ekonomiska förutsättningarna för detta. Vi vill minska de geografiska och sociala ojämlikheterna i tillgången till kultur i regionen. Som det är nu satsar Region Stockholm minst i landet på kultur per invånare och har långt kvar till att ens använda en procent av regionens budget till kultur.

Vi måste på alla sätt försvara yttrandefriheten och den konstnärliga friheten som i dag hotas att beskåras från olika håll.

Stödet till kulturen ska innefatta alla typer av kulturyttringar, inte minst de nationella minoriteternas kultur och kulturarv. Kulturen ska vara synlig i det offentliga rummet och kollektivtrafiken. Redan nu stödjer regionen konst i tunnelbanan men vi vill att kulturen ska få ännu mer synlighet på bekostnad av kommersiell reklam. Kultur och kulturinformation i kollektivtrafiken ska utökas även till pendeltåg, bussar och busshållplatser.

Det fria kulturlivet är en central del av Region Stockholms kulturstöd. Vänsterpartiet ger kulturnämnden i uppdrag att värna det fria kulturlivets förutsättningar och öka stödet till det fria kulturlivet inom nuvarande stödformer, verksamhetsstöd och projektstöd, med de särskilt tillförda medlen om 20 miljoner kronor samt inom nämndens ekonomiska ramar. Ökade kostnader för hyror, el, löner och alla typer av inköp har inneburit ökade kostnader för att producera kultur. Genom ökad stödgivning kan regionen bidra till att invånarna fortsatt får god tillgång till kultur till rimliga priser.

För att skapa synlighet för kulturaktörer och kulturscener i hela länet och ge fler möjlighet att upptäcka kultur vill Vänsterpartiet genom samarbete med kulturarrangörer erbjuda kulturrabatter till den som köper SL:s periodkort, vi kallar det ”Kulturresa med SL”. Kulturförvaltningen uppdras tillsammans med Trafiknämnden att utreda hur ett samarbete där aktörer får subventionerad synlighet genom SL när de erbjuder rabatterade kulturupplevelser till de med SL-kort kan utformas. Syftet är att öka synligheten för kulturarrangemang och därmed locka en större och bredare publik samtidigt som SL:s periodkort blir mer attraktiva.

Att göra kultur tillgänglig handlar även om att underlätta för människor med normbrytande funktionsvariationer att kunna tillgodogöra sig kulturupplevelser på lika villkor. En långsiktig ambition är därför att fler föreställningar och kulturupplevelser språk-, syn- och hörseltolkas.

Stockholm kvinnohistoriska är en ideell förening som lyfter kvinnohistoria i samarbete med aktörer i hela länet för att motverka underrepresentationen av kvinnors villkor i

historieskrivningen. Vänsterpartiet uppdrar kulturnämnden att utreda om ett samarbete med Stockholms kvinnohistoriska genom länsmuseum eller på annat sätt skulle kunna bidra till att uppnå de regionala jämställdhetsmålen.

Kultur i vården

Kultur och konst berikar människors liv och kan även bidra till förbättrad hälsa. Region Stockholms kompetenscentrum för kultur och hälsa arbetar med forskningsanknuten kunskapsutveckling och kunskapsspridning om evidensbaserade sätt att använda kultur i vården. Kulturnämnden uppdras att med tillförda medel om fem miljoner kronor finansiera en uppskalning av Kompetenscentrum för kultur och hälsa.

För att även skapa bättre förutsättningar för de kulturaktörer som redan nu kontinuerligt bidrar med kultur på regionens sjukhus ger vi uppdraget till kulturförvaltningen att göra om stödformen projektstöd Kultur och Hälsa till verksamhetsstöd och projektstöd. Därutöver ska den totala stödgivningen inom området ökas med fem miljoner. Verksamheter som till exempel Clownmedicin på Astrid Lindgrens barnsjukhus som möter sjuka barn och deras familjer har haft uppdrag sedan 1998 men endast fått projektstöd från år till år, en förändrad stödform möjliggör mer långsiktighet. Vänsterpartiet vill att patientgrupper inom psykiatrin ska ges bättre möjligheter att ta del av kultur.

Vid byggnationen av nya vårdmiljöer ska 1–2 procent av budgeten för byggprojektet avsättas till kultur och konstnärlig gestaltning vilket finansierar hela Region Stockholms konstbestånd. I praktiken har avsättningarna varit lägre och vi vill att beslutade policys ska följas och att det även ska avsättas resurser vid upprustning av befintliga vårdmiljöer. Hyrda och upphandlade lokaler bidrar inte ekonomiskt men har ändå rätt att ha sina lokaler utsmyckade då upplevelsen av Region Stockholms vård ska vara lika oavsett regiform. Detta har lett till en enorm urvattning av konstbeståndet och att konstlagren är tomma. Kulturförvaltningen uppdras att utreda och ta fram förslag på hur en finansieringsmodell kan se ut som värnar och kompletterar procentsregeln och möjliggör tillräcklig finansiering för konstnärlig gestaltning.

Vänsterpartiets ambition är att det på sikt ska finnas bibliotek på alla länets sjukhus som vänder sig till såväl patienter som personal. Vänsterpartiet vill att de forskningsresurser som finns på Södertälje sjukhus kompletteras med ett fysiskt bibliotek med service liknande den som finns på SÖS, Danderyd och Karolinska. Bibliotek spelar en viktig roll för patienter som kan söka hälsoinformation eller vila tankarna från sin behandling samt för personal som kan vidareutbilda sig och få tillgång till böcker nära sin arbetsplats.

Förbättra möjligheter att utöva kultur

En stor majoritet av landets kulturutövare är bosatta i Stockholmsregionen. Ungefär en femtedel av Region Stockholms bruttoregionalprodukt härstammar från de kulturella och kreativa branscherna. För att vidare utveckla regionens arbete vill Vänsterpartiet ta fram en handlingsplan för de kreativa och kulturella branscherna.

Film Stockholm ägs av Region Stockholm och medfinansieras av Stockholm Stad och har som huvuduppdrag att verka för att fler filmproduktioner filmas i länet och därmed skapa fler arbetstillfällen och möjlighet att bygga kompetens. Kulturnämnden uppdras att öka finansieringen till Film Stockholm med upp till fyra miljoner kronor, förutsatt att Stockholms stad ökar finansieringen med motsvarande summa. Om summan blir lägre än fyra miljoner ska de medel som inte betalas ut till Film Stockholm användas till att ytterligare stärka kulturstöden.

Inom det fria kulturlivet är ett överhängande problem brist på produktionslokaler, konstnärsateljéer och skenande hyreskostnader för scener. Region Stockholm äger ett stort

antal fastigheter som i vissa lägen kan stå outnyttjade under kortare eller längre perioder i samband med ombyggnad. Vänsterpartiet ger Locum i uppdrag att se över möjligheten att dessa lokaler kan erbjudas kulturlivet.

8.2 Folkbildning är en grundsten i samhällsbygget

Region Stockholms stöd till länets studieförbund och folkhögskolor är en viktig del av stödet till en bred folkbildning. Det innefattar allt från rena yrkesutbildningar, språkkurser, en möjlighet att läsa in gymnasiet, förberedande kurser för att ta sig in på högre utbildning och studiecirkel för att berika personliga intressen, växa som människa eller lära sig något nytt tillsammans.

De inomregionala skillnaderna i Region Stockholm är stora. Andelen som saknar examen från gymnasieskolan ökar och andelen varierar stort i olika kommuner. Samtidigt ser vi en grön omställning som kräver kompetensutveckling och en stor utmaning i matchning på arbetsmarknaden där många behöver utbildas för att möta rekryteringsbehov i bristyrken. Folkhögskolorna har en viktig roll att spela för att möta den samhällsutveckling som behöver ske.

Folkhögskolorna och studieförbunden bär också en samhällsutvecklande roll som möjliggörare av kultur. Det är på de här utbildningarna som många konstnärer, skådespelare eller författare börjar sin bana. Det är här människor utvecklas och ser nya sidor av sig själva, det är här många viktiga samtal och möten sker som berikar demokratin och enskilda människors liv. Studieförbunden är även länets största arrangörer av kulturevenemang. Vänsterpartiet ger uppdrag till Kulturförvaltningen att öka det finansiella stödet till studieförbunden med 10 miljoner för att stärka deras verksamhet i länet.

Folkhögskolorna delfinansieras av staten som kräver samfinansiering av regionerna. Kulturnämndens tidigare beslut innebär att det regionala stödet till Regions Stockholms folkhögskolor inom länet trappas upp även under 2025 för att 2026 harmonisera med den högre mobilitetsersättningen som ges när elever från Stockholms län studerar utanför länet. Vi uppmanar även regeringen och länets kommuner att öka sin del av stödet så att folkhögskolorna kan täcka sina kostnadsökningar och även fortsatt få möjlighet att spela en viktig roll.

Regionarkivet är arkivmyndighet inom Region Stockholm och lagrar, vårdar och tillhandahåller information som ska bevaras inom Region Stockholm. Vänsterpartiet finansierar dess lagstadgade uppdrag så att det inte belastar Kulturnämndens övriga budget.

Uppdrag och förändrade anslag

- ✓ Kulturnämnden uppdras att värna det fria kulturlivets förutsättningar och öka stödet till det fria kulturlivet inom nuvarande stödformer med särskilt tillförda medel om 20 miljoner samt inom nämndens ekonomiska ramar.
- ✓ Kulturnämnden uppdras att öka stödet till studieförbunden med 10 miljoner kronor.
- ✓ Kulturnämnden uppdras med tillförda medel om fem miljoner kronor att skala upp Kompetenscentrum för kultur och hälsa till tidigare omfattning.

- ✓ Kulturnämnden uppdras att omforma projektstöd till kultur och hälsa till verksamhetsstöd och projektstöd.
- ✓ Kulturnämnden uppdras att öka stödgivningen till Kultur och hälsa med 5 miljoner kronor i syfte att öka tillgången till kultur inom vården.
- ✓ Kulturnämnden uppdras att utreda en finansieringsmodell för konstnärlig gestaltning och inköp av konst som värnar och kompletterar procentsregeln.
- ✓ Kulturnämnden uppdras att utreda samarbetsprojekt "Kulturresa med SL" där samarbetande kulturarrangörer kan erbjuda rabatter till alla med SL:s månadskort.
- ✓ Kulturnämnden och Locum uppdras att underlätta för konstnärer och kulturutövare att få tillgång till Region Stockholms för tillfället oanvända lokaler.
- ✓ Kulturnämnden uppdras att utreda om ett samarbete med Stockholms kvinnohistoriska genom länsmuseum eller på annat sätt skulle kunna bidra till de regionala målen på jämställdhetsområdet.
- ✓ Kulturnämnden och regionstyrelsen uppdras att göra nödvändiga investeringar i Regionarkivets E-arkiv.
- ✓ Kulturnämnden och Regionstyrelsen uppdras att ta fram en handlingsplan för kreativa och kulturella branscher.
- ✓ Kulturnämnden uppdras att öka finansieringen till Film Stockholm med upp till fyra miljoner kronor, förutsatt att Stockholms stad ökar finansieringen med motsvarande summa. Om summan blir lägre än fyra miljoner ska de medel som inte betalas ut till Film Stockholm användas till att ytterligare stärka kulturstöden.

Ändrade anslag jämfört med budgetförslag från SCMP. Belopp i miljoner kronor

	2025	2026	2027
Uppräkning verksamhetsstöd för kulturlivet	15		
Ökad tillgång till kultur inom vården	5		
Ökade anslag studieförbunden	10		

9. Fastighets- och servicenämnden samt Locum

En förutsättning för att kunna erbjuda bästa möjliga vård och kollektivtrafik är att regionen har tillgång till ändamålsenliga lokaler, effektivt IT-stöd och andra servicefunktioner.

De lokaler som används i regionens verksamhet ska ägas av regionen. Vänsterpartiet vill endast undantagsvis att regionens fastigheter, byggnader och lokaler säljs. Det finns tydliga ekonomiska fördelar med att själv äga, i stället för att hyra från en privat aktör. Det gäller särskilt de fastigheter där regionen själv bedriver verksamhet. Att äga de egna verksamhetslokalerna har också andra fördelar för påverkansmöjligheter och flexibilitet för att snabbt kunna garantera tillgången till lokaler och möjlighet att snabbt anpassa lokalerna. Dessutom säkerställer eget ägande att regionen har tillgång till lokalerna för att upprätthålla långsiktigt underhåll.

Att egna lokaler blir billigast och bäst för invånarna bevisas inte minst av tidigare genomförda marknadsexperiment under 16 år av moderatlett styre. I dag tvingas regionen betala dyrt för att hyra de lokaler man tidigare ägt. OPS-lösningen (Offentlig-Privat Samverkan) vid Nya Karolinska är ett annat exempel på ett misslyckat och väldigt dyrt marknadsexperiment.

Fördelen med att själv äga sina lokaler är att, utöver underhåll, även miljöanpassning av lokalerna kan ske mer effektivt, när frågan inte behöver lösas i förhandlingar med privata värdar. Genom eget ägande får vi de bästa verktygen för att främja miljön och minska energiförbrukningen i den egna verksamheten. Vänsterpartiet vill certifiera regionens byggnader enligt LEED och/eller Miljöbyggnad. Genom certifiering får regionen ett systematiskt arbetssätt för att förbättra byggnaders miljöprestanda och en extern granskning av det egna arbetet. Dessutom leder certifiering till att det är lättare att överblicka målsättningar vad gäller exempelvis energiförbrukning, hållbarhet, driftskostnader.

Regionens byggnader och anläggningar behöver också energieffektiviseras på olika sätt, för att gynna regionekonomin och miljön. Som nämnts i tidigare avsnitt behöver produktionen av egen energi öka, för att dels minska regionens sårbarhet, dels bidra till en hållbar energiförsörjning i länet. Under 2024 har det tagits fram en fördjupning kring solceller i Locums klimatstrategi. Fastighets- och servicenämnden ska förbereda för ett genomförandebeslut för utbyggnad av solceller. Som ett första steg ska ett lämpligt bolag inom koncernen registreras som elproducent.

När regionen upprättar policys för inköp, genomför upphandlingar och liknande bör krav på kollektivavtal, eller kollektivavtalsliknande villkor, skrivas in i dokument och underlag.

Uppdrag och förändrade anslag

- ✓ Fastighets- och servicenämnden uppdras att förbereda för genomförandebeslut för utbyggnad av solceller utifrån framtagna strategi under 2025. Som ett led i det skall lämpligt bolag i koncernen registreras som elproducent.

10. Regionens bolag

Insyn och transparens ska prägla regionens bolag. Bolagens styrelser ska bestå av politiskt förtroendevalda. På så sätt ger vi invånarna större möjlighet till insyn och att utkräva ansvar. Styrelserna för region Stockholms akutsjukhus kommer att upplösas då den nyinrättade akutsjukhusnämnden inrättas den 1 januari 2025.

Då Region Stockholms organisation inom hälso- och sjukvården och trafiknämnden har en tydlig beställarfunktion, bör redovisningen av verksamheterna upprättas så att det är möjligt att bedöma huruvida verksamheten är effektiv ur beställarens synpunkt. Det är också grundläggande att revisionen synliggör hur regionen arbetar för att uppnå Parisavtalets åtagande för klimatanpassning.

Mål och ekonomiska krav för verksamheten fastställs årligen av regionfullmäktige. Styrelsen och ledningen ansvarar för att de fastställda målen uppnås inom ramen för de ekonomiska kraven. Ägardirektiven bör beslutas i särskild ordning av regionfullmäktige inför varje år. Innehållet i nuvarande ägardirektiv bör revideras med flera styrningskrav.

Följande generella direktiv ska gälla för samtliga bolag:

- ✓ Tillse att verksamheten bedrivs på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt.
- ✓ Arbeta aktivt för att minska sina nettoutsläpp av koldioxid i sin verksamhet. Beräknade kostnader ska inarbetas i bolagets investeringsbudget och resultaten av åtgärderna ska redovisas årligen.
- ✓ Arbeta för en fossilbränslefri organisation 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi i egen och upphandlad verksamhet.
- ✓ Minska regionkoncernens klimatpåverkan genom ökad andel ekologiska och klimatsmarta livsmedel i verksamheterna, minskat matsvinn och ökad insamling av matavfall.
- ✓ Inför successiva krav på fossilfria fordon i upphandlingar, med sikte på en fossilfri fordonsflotta 2030.
- ✓ Uppföljning av bolagen ska ske i regionstyrelsen och i regionfullmäktige.
- ✓ Integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten. Redovisa hur jämställdheten ser ut samt hur den utvecklas.
- ✓ Arbeta aktivt mot diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller repressalier.
- ✓ Integrera tillgänglighetsperspektivet i verksamheten.
- ✓ Lev upp till barnkonventionen genom att bedriva ett aktivt barnrättsarbete.
- ✓ Säkerställ förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap med fokus på kvinnodominerade yrken.
- ✓ Att utifrån personalpolicy samt andra riktlinjer och program säkerställa att bolaget är en bra arbetsgivare.

- ✓ Prioritera stöd till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet, liksom kompetensutveckling för både medarbetare och chefer, för att öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö.
- ✓ Bolagen ska ha kollektivavtal för sina anställda. Bolagen ska vid upphandlingar kräva att de upphandlade företagen bedriver en miljömässigt hållbar verksamhet samt tillämpar kollektivavtal för sina anställda.

11. Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) finansieras av de två medlemmarna Norrtälje kommun och Region Stockholm. På uppdrag av medlemmarna beställer KSON vård och omsorg som medlemmarna ansvarar för. KSON kan inte reglera sin ekonomi genom skatteinstrument eftersom ett kommunalförbund inte taxerar invånarna.

Norrtäljemodellen har, sedan den sjösattes som ett projekt 2006, dragits med besparingskrav och underfinansiering från medlemmarna Region Stockholm och Norrtälje kommun. Vid ett flertal tillfällen har medlemmarna varit tvungna att gå in och rädda KSON:s ekonomi med extra resurser. Vänsterpartiet arbetar för att en långsiktig och rättvis finansiering av vården i Norrtälje kommun ska bli verklighet.

Demografiska utmaningar

KSON ansvarar för vård och omsorg för invånarna i Norrtälje kommun som i dagsläget utgör knappa 3 procent av Regionens befolkning utspridda på en tredjedel av Regionens yta. De specifika geografiska förutsättningarna samt Norrtälje kommuns demografi gör att vård- och omsorgskostnader i kommunen kan beräknas vara högre än i övriga regionen. I Norrtälje kommun är dubbelt så många som i övriga regionen äldre än 80 år. Kommunen har därtill en jämförelsevis hög förekomst av psykisk ohälsa samt en hög förekomst av våld. Norrtälje kommuns demografi medför höga läkemedelskostnader, vilket måste tas i beaktning vid fördelning av den statliga läkemedelsförmånen. Vi ger i uppdrag till regionstyrelsen att ta fram en mer rättvis fördelningsnyckel av statliga bidrag.

Norrtälje sjukhus har i dag den lägsta ersättningen per patientbesök (DRG) av alla sjukhus i hela landet. Norrtäljebornas vård på sjukhus utanför KSON utgör dessutom en allt större del av KSON:s totala utgifter, eftersom regionens övriga sjukhus fått uppräkningskostnader som gjort vården där dyrare. Vänsterpartiet vill att en ny överenskommelse mellan KSON och Region Stockholm arbetas fram; en överenskommelse som tar hänsyn till de demografiska och geografiska förutsättningarna som finns i Norrtälje kommun, men som även fortsatt uppmuntrar innovation.

På Norrtälje sjukhus akutmottagning samlas i dag både närakut och akutmottagning i samma lokaler. Det är trångt och en sämre lösning än tidigare när en vårdcentral som hade jouröppet fanns i närliggande lokaler. Vänsterpartiet vill därför uppdraga KSON att tillse att närakutsuppdraget övergår till en jouröppen vårdcentral, inrymd i någon av de befintliga vårdcentralerna på Norrtälje sjukhus för att avlasta akutmottagningen i antal besökare.

Regionen måste också ansvara för att bra vårdcentraler med rimlig belastning finns i hela regionen. För KSON:s del handlar det om en geografiskt stor kommun, där ekonomiska och rekryteringsmässiga bekymmer finns för att kunna erbjuda primärvård i Hallstavik, Älmsta, Bergshamra och på Blidö. Vänsterpartiet anser att det är nödvändigt med särskilda satsningar för kontinuitet i Hallstavik, även inom mödravården, exempelvis genom utökad hembesöksprogram.

En förnyad Norrtäljemodell

Vänsterpartiet anser att medlemsbidragen till KSON framåt inte ska låsas fast i överenskommelser som inte tar hänsyn till behoven. Vården och omsorgen ska kunna lita på att det finns finansiering även för kommande år. En öppenhet gentemot medlemmarna där

respektive fullmäktige erhåller regelbunden information om framgångar och utmaningar måste inarbetas. Att redovisa statistik kring vården i Norrtälje tillsammans med statistik för övriga regionen är en prioriterad fråga för att kunna sprida de positiva utkomsterna av Norrtäljemodellen till fler områden i regionen.

Från kommunens ansvarsområde vill vi genomföra äldreomsorgslyftet, förbättra arbetsmiljön för anställda i omsorgen och erbjuda dem tillsvidareanställningar. Rätt till heltid är också en högt prioriterad fråga för oss. Av den anledningen bör Norrtälje kommun se till att KSON får del av de statliga bidragen för äldreomsorgslyftet utöver medlemsbidraget. Vänsterpartiet vill även i och med maktskiftet i Norrtälje kommun och överenskommelsen särskilt understryka vikten av stärkt finansiering av och samarbete med elevhälsan. Det nya styret i Norrtälje kommun gör nu en satsning på förstärkt kuratorsfunktion på ungdomsmottagningen, vilket vi välkomnar. Vi hoppas att det är starten på en positiv samverkan som kommer att ge barn och unga samma positiva utfall som redan åstadkommit för gruppen äldre genom Norrtäljemodellen.

Uppdrag

- ✓ Regionstyrelsen uppdras att statistik kring Norrtäljemodellens verksamhet och ekonomi kontinuerligt presenteras, tillsammans med statistik från övriga regionen, i lämpliga organ inom regionen. Syftet är att jämföra och tydliggöra modellens för- och nackdelar och kunna sprida goda erfarenheter vidare till fler (verksamhets- och geografiska) områden i regionen.
- ✓ Regionstyrelsen uppdras att tillse att närakutsuppdraget kan övergå till en jouröppen vårdcentral, inrymd i någon av de befintliga vårdcentralerna på Norrtälje sjukhus för att avlasta akutmottagningen i antal besökare.

12. Revisionen samt övriga nämnder, kommunalförbund och stiftelser

Revisionens roll ska stärkas. Revisionen är ett av regionfullmäktiges viktigaste redskap för att få kostnadskontroll och granska organisationens effektivitet och ändamålsenlighet. Detta är nu ännu viktigare utifrån regionens mycket kärva ekonomiska läge. Vänsterpartiet anser att revisionsrapporterna ofta har mycket hög kvalitet. Det finns också en systematik kring hur rapporterna följs upp av regionstyrelsen och -fullmäktige. Men vi vill ytterligare stärka denna systematik för uppföljning och återkoppling så att rapporterna får verkligt genomslag vid regionens verksamhetsplanering och utveckling. Om revisionen har behov av utökad ekonomisk ram för att fullfölja sina uppgifter så ska den få det.

13. Investeringar

Vänsterpartiet ansluter sig till mittenkoalitionens förslag till investeringsplan för 2025–2043.

Inom kollektivtrafiken vill vi undersöka möjligheterna att omprioritera Roslagsbanans förlängning till Centralen. Vi anser att Roslagsbanans förlängning till T-centralen inte är en kostnadseffektiv investering. Det finns åtskilliga andra investeringar i spårutbyggnad som är mer prioriterade och ger större fördelar för resenärerna. Det finns också stora osäkerheter i regionens större infrastrukturprojekt orsakade av den borgerliga regeringen. Dessa osäkerheter måste noggrant följas upp under 2025 och eventuellt föranleda revideringar i investeringsbudget 2026 och framåt.

Inom sjukvårdsområdet vill vi skyndsamt prioritera investeringar i permanenta lokaler för Ungdomens hus vid Karolinska sjukhusområdet, upprustning av psykiatrins och beroendevårdens akutmottagningar samt eftersatta lokaler på Norrtälje sjukhus.

Det behöver tydliggöras hur investeringsmedel för grön omställning disponeras. Vi föreslår att en del av dessa medel ska vara sökbara för verksamheterna för att underlätta energieffektivisering och klimatåtgärder.

Regionens fastigheter har fortfarande en outnyttjad potential för energiproduktion med solceller. Arbete pågår inom fastighets- och servicenämnden men, samordning med trafiknämnden och styrning med påverkan på investeringsmedel behöver bli effektivare.

14. Taxor och avgifter

Vänsterpartiet anser generellt att avgifter i offentlig verksamhet är det fördelningspolitiskt sämsta sättet att finansiera. Skattefinansiering via statsbidrag är det bästa, då den statliga skatten är progressiv. Skattefinansiering via regionskatten är det näst bästa, då det har en omfördelande effekt även om skatten inte är progressiv. Avgifter bör användas först i tredje hand eftersom de i praktiken belastar dem med små inkomster proportionellt hårdare än dem med höga inkomster. Taxor och avgifter kan användas för att styra konsumtionsmönster i önskvärd riktning.

Inom sjukvårdsområdet har Vänsterpartiet uppdragit hälso- och sjukvårdsnämnden att ta bort avgiften för akutbesök för barn och unga. För detta tillförs hälso- och sjukvårdsnämnden 8 miljoner.

Inga SL-taxor ska höjas under 2025. Det innebär att Vänsterpartiet tillför 250 miljoner i anslag till trafiknämnden för att kompensera för uteblivna intäkter för den höjning av månadskortet med 40 kronor som mittenkoalitionen föreslår i sin budget.

Skolkortet görs om till att gälla hela dygnet på vardagar. Fritidskortet görs om till ett helgkort med giltighetstid övrig tid på helgen. Bortfallet av intäkter är svårbedömt, men vi tillför 200 miljoner i anslag till trafiknämnden för att kompensera detta.

Vänsterpartiet har förhandlat fram en fortsatt fryst nivå på högkostnadsskyddet för färdtjänstens ordinarie pris. För 2025 är nivån fryst på 970 kronor. Vi tar bort extraavgiften för färdtjänstresor längre än tre mil och tillför 18 miljoner till trafiknämnden för att kompensera för det. Dessutom uppdras trafiknämnden att initiera ett pilotprojekt med fri tilldelning av fritidsresor för färdtjänst och rullstolstaxi. För detta tillför vi 50 miljoner till trafiknämnden.

Tabellverk

Skatteintäkter

Region Stockholms skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning						
Mnkr	Utfall 2023	Budget 2024	Budget 2025	Ändring B25/B24	Plan 2026	Plan 2027
Skatteintäkter	93 405	99 477	105 343	5,9%	110 463	115 490
Generella statsbidrag	7 718	7 894	8 597	8,9%	8 855	9 121
- varav läkemedelsförmånen	7 718	7 894	8 597	8,9%	8 855	9 121
- varav övriga generella statsbidrag	0	0	0	0,0%	0	0
Kommunalekonomisk utjämning	-4 095	-4 039	-5 436	34,6%	-5 946	-6 649
- varav inkomstutjämning	-2 803	-3 289	-3 143	-4,4%	-3 258	-3 385
- varav kostnadsutjämning	-2 332	-2 296	-3 153	37,3%	-3 184	-3 339
- varav regleringsbidrag/avgift	1 040	1 546	859	-44,4%	496	75
Summa skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	97 028	103 332	108 504	5,0%	113 373	117 962
Förändring från föregående år, mkr		6 304	5 172	0,0%	4 869	4 589
Förändring från föregående år, procent		6,5%	5,0%	0,0%	4,5%	4,0%
Budget 2024		99 477	104 798	0,0%	110 161	
Differens			3 706	0,0%	3 212	
Varav Budget 2024 utjämning		-4 039	-5 140		-5 925	
Differens		0	-297		-21	

Resultaträkning

Resultaträkning	Utfall	Budget	Prognos	Budget	Ändring	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2024	2025	Bu25/Bu24	2026	2027
Verksamhetens intäkter	30 784	29 682	31 034	29 462	-0,7%	29 801	29 801
Personalkostnader och inhyrd personal	-34 435	-34 740	-35 180	-37 451	7,8%	-38 815	-39 910
Pensionskostnader	-7 849	-9 161	-9 190	-7 535	-17,7%	-3 996	-4 812
Köpt hälso- och sjukvård, tandvård, mm.	-27 196	-28 153	-29 105	-30 027	6,7%	-31 419	-31 659
Köpt trafik	-16 005	-16 328	-16 677	-16 565	1,5%	-16 602	-17 071
Övriga kostnader	-31 387	-35 461	-32 320	-37 059	4,5%	-38 688	-39 259
Verksamhetens kostnader	-116 872	-123 844	-122 472	-128 638	3,9%	-129 521	-132 710
Avskrivningar	-7 080	-7 506	-7 307	-8 067	7,5%	-8 794	-9 174
Verksamhetens nettokostnader	-93 168	-101 667	-98 745	-107 242	5,5%	-108 514	-112 083
Skatteintäkter	93 405	99 477	98 965	105 343	5,9%	110 463	115 490
Generellt statsbidrag	7 718	7 894	8 347	8 597	8,9%	8 855	9 121
Utjämningsystemet	-4 095	-4 039	-3 840	-5 436	34,6%	-5 946	-6 649
Summa samlade skatteintäkter	97 028	103 332	103 472	108 504	5,0%	113 373	117 962
Verksamhetens resultat	3 860	1 666	4 727	1 263	-24,2%	4 859	5 879
Finansiella intäkter	238	201	227	190	-5,4%	188	188
Räntekostnader mm.	-1 360	-2 045	-1 441	-1 984	-3,0%	-2 060	-2 240
Pensionskostnader finansiell del	-3 750	-3 854	-4 460	739	-119,2%	-601	-1 551
Årets resultat	-1 011	-4 032	-947	208	0	2 385	2 276

Anslag

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Hälso- och sjukvårdsnämnden	66 896,8	70 788,0	73 633,4	76 697,6
Primärvårdsnämnden	14 072,9	15 558,4	16 351,0	17 159,9
Patientnämnden	35,0	36,1	37,3	38,5
Trafiknämnden	13 522,8	15 530,4	16 645,8	17 138,4
- varav trafikförvaltningen	11 983,3	13 760,2	14 864,2	15 345,1
- varav färdtjänstverksamheten	1 177,0	1 345,0	1 345,0	1 345,0
- varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	362,5	425,2	436,6	448,3
Kulturnämnden	587,0	649,4	666,9	687,6
Regionstyrelsen	2 714,0	2 896,8	3 038,5	3 133,1
- varav regionledningskontoret	556,2	565,6	568,5	568,5
- varav politiska organisationen	204,2	205,2	210,2	210,2
- varav bidrag och övrigt	1 953,6	2 126,0	2 259,8	2 354,4
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	163,4	189,8	220,4	227,2
Fastighets- och servicenämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	39,5	41,5	42,5	43,5

Resultatkrav

Mnkr	Budget 2024	Prognos 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Hälso- och sjukvård					
Hälso- och sjukvårdsnämnden	0,0	-310,0	0,0	0,0	0,0
Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje	0,0	-19,3	0,0	0,0	0,0
Primärvårdsnämnden	0,0	80,0	0,0	0,0	0,0
Patientnämnden	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Stockholms läns sjukvårdsområde	0,0	0,0	213,0	118,0	118,0
Karolinska Universitetssjukhuset	54,0	-700,0	44,0	44,0	45,0
Södersjukhuset AB	26,0	-41,2	23,0	24,0	24,0
Danderyds Sjukhus AB	23,0	23,0	25,0	25,0	25,0
Södertälje Sjukhus AB	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	7,0	33,8	6,0	6,0	6,0
Folktandvården Stockholms Län AB	-55,0	-40,0	70,0	110,0	110,0
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	7,0	4,0	2,0	2,0	2,0
Tobiasregistret AB	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
MediCarrier AB	3,4	3,4	15,0	15,0	15,0
Hälso- och sjukvård totalt	71,5	-957,5	404,0	350,0	351,0

Mnkr	Budget 2024	Prognos 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Kollektivtrafik					
Trafiknämnden	-254,0	-364,8	180,0	904,0	916,0
- varav trafikförvaltningen	41,0	60,1	60,0	109,0	111,0
- varav färdtjänstverksamheten	4,0	-16,4	3,0	3,0	3,0
- varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AB Storstockholms Lokaltrafik	-299,0	-408,4	117,0	792,0	802,0
- varav AB SL Finans	0,0	199,3	0,0	0,0	0,0
- varav SL Nya Tunnelbanan AB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- varav Waxholms Ångfartygs AB	0,0	26,0	10,0	11,0	11,0
Kollektivtrafik totalt	-254,0	-364,8	180,0	904,0	916,0
Kultur					
Kulturnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stockholm Film AB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kultur totalt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Regionstyrelsen	0,0	123,1	0,0	0,0	0,0
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fastigheter och service					
Fastighets- och servicenämnden	494,0	602,9	625,0	649,0	657,0
- varav serviceförvaltningen	-79,0	-55,1	6,0	7,0	7,0
- varav Landstingsfastigheter Stockholm	490,0	575,0	516,0	537,0	544,0
- varav NKS Bygg	83,0	83,0	103,0	105,0	106,0
Locum AB	4,0	54,0	3,0	3,0	3,0
Fastigheter och service totalt	498,0	656,9	628,0	652,0	660,0
Övriga					
Revisorskollegiet	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0
Landstingshuset Stockholm AB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Koncerngemensamma funktioner					
Skadekontot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Koncernfinansiering	-4 347,9	-407,0	-1 003,5	478,8	348,7
Koncernjusteringar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	-4 032,4	-947,0	208,5	2 384,8	2 275,7

*Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt, justerat för kostnadseffekt för förändrad diskonteringsränta för pensioner hos bolagen.

Resultat per enhet

Koncernfinansiering

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	120 817	122 095	127 109	131 698
Kostnader	-125 165	-123 098	-126 630	-131 349
Resultat	-4 348	-1 004	479	349

Skadekonto

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	19	19	19	19
Kostnader	-19	-19	-19	-19
Resultat	0	0	0	0

Regionledningskontoret

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	2 999	3 113	3 252	3 347
- varav anslag	2 714	2 897	3 038	3 133
Kostnader	-2 999	-3 113	-3 252	-3 347
- varav regionledningskontoret	-556	-566	-568	-568
- varav politiska organisationen	-204	-205	-210	-210
- varav bidrag och övrigt	-1 954	-2 126	-2 260	-2 354
Resultat	0	0	0	0

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	90 562	89 337	92 182	95 247
- varav anslag	66 897	70 788	73 633	76 698
Köpt vård	-70 395	-73 820	-77 072	-78 604
Läkemedelsförmånen	-8 215	-8 548	-8 908	-8 908
Övriga kostnader inkl. finansnetto	-11 952	-6 969	-6 203	-7 735
<i>Summa kostnader</i>	<i>-90 562</i>	<i>-89 337</i>	<i>-92 182</i>	<i>-95 247</i>
Resultat	0	0	0	0

Primärvårdsnämnden

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	14 476	16 103	16 816	17 625
- varav anslag	14 073	15 558	16 351	17 160
Kostnader	-14 476	-16 103	-16 816	-17 625
Resultat	0	0	0	0

Patientnämnden

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	42	38	39	40
- varav anslag	35	36	37	39
Kostnader	-42	-38	-39	-40
Resultat	0	0	0	0

Stockholms läns sjukvårdsområde

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Resultat	0	213	118	118

Karolinska Universitetssjukhuset

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Resultat	54	44	44	45

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Medlemsbidrag	530	1 862	1 990	2 061

Trafiknämnden inkl FUT

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	28 113	29 596	30 943	29 348
- varav anslag	13 523	15 530	16 646	17 138
- varav biljettintäkter	9 489	9 251	9 469	9 469
Summa kostnader	-28 367	-29 416	-30 039	-28 432
Resultat	-254	180	904	916

Trafikförvaltningen

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	13 994	14 212	14 813	14 813
- varav anslag	11 983	13 760	14 864	15 345
Kostnader	-13 953	-14 152	-14 704	-14 702
Resultat	41	60	109	111

Färdtjänstverksamhet

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	1 964	2 131	2 189	2 089
- varav anslag	1 177	1 345	1 345	1 345
Kostnader	-1 960	-2 128	-2 186	-2 086
Resultat	4	3	3	3

Förvaltning för utbyggd tunnelbana

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	1 055	1 107	1 084	1 096
- varav anslag	363	425	437	448
Kostnader	-1 055	-1 107	-1 084	-1 096
Resultat	0	0	0	0

Klimat- och regionutvecklingsnämnden

	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Mnkr				
Intäkter	163	190	220	227
- varav anslag	163	190	220	227
Kostnader	-163	-190	-220	-227
Resultat	0	0	0	0

Kulturnämnden

	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Mnkr				
Intäkter	655	703	721	741
- varav anslag	587	649	667	688
Kostnader	-655	-703	-721	-741
Resultat	0	0	0	0

Fastighets- och servicenämnden

	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Mnkr				
Intäkter	8 417	8 876	9 114	9 114
- varav anslag	0	0	0	0
Kostnader	-7 923	-8 251	-8 465	-8 457
Resultat	494	625	649	657
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	<i>581</i>	<i>625</i>	<i>649</i>	<i>657</i>

Landstingsfastigheter Stockholm

	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Mnkr				
Intäkter	4 214	4 530	4 709	4 709
Kostnader	-3 724	-4 014	-4 172	-4 165
Resultat	490	516	537	544

NKS Bygg

	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Mnkr				
Intäkter	2 336	2 406	2 417	2 417
Kostnader	-2 253	-2 303	-2 312	-2 311
Resultat	83	103	105	106

Serviceförvaltningen

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	1 984	2 056	2 106	2 106
- varav anslag	0	0	0	0
Kostnader	-2 063	-2 050	-2 099	-2 099
Resultat	-79	6	7	7
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	8	6	7	7

Revisorskontoret

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	48	44	45	45
- varav anslag	40	42	43	44
Kostnader	-48	-44	-45	-45
Resultat	0	0	0	0

Landstingshuset i Stockholm AB

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Resultat	0	0	0	0

*Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt, justerat för kostnadseffekt för förändrad diskonteringsränta för pensioner hos bolagen.

Södersjukhuset AB

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Resultat	26	23	24	24

Danderyds Sjukhus AB

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Resultat	23	25	25	25

Södertälje Sjukhus AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2024	2025	2026	2027
Resultat	6	6	6	6

S:t Eriks Ögonsjukhus AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2024	2025	2026	2027
Resultat	7	6	6	6

Folkandvården Stockholms Län AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2024	2025	2026	2027
Resultat	-55	70	110	110
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	110	70	110	110

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2024	2025	2026	2027
Resultat	7	2	2	2

Tobiasregistret AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2024	2025	2026	2027
Resultat	0	0	0	0

MediCarrier AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2024	2025	2026	2027
Resultat	3	15	15	15
<i>Resultat exklusive pensionseffekt</i>	11	15	15	15

Locum AB

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	394	428	427	427
Kostnader	-390	-425	-424	-424
Resultat	4	3	3	3

Film Stockholm AB

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Resultat	0	0	0	0

AB Storstockholms Lokaltrafik

Mnkr	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Intäkter	25 749	25 997	26 559	26 559
- varav biljettintäkter	9 580	9 343	9 561	9 561
Summa kostnader	-26 048	-25 880	-25 767	-25 757
Resultat	-299	117	792	802

Känslighetsanalys

Känslighetsanalys Mnkr	-3%	-2%	-1%	Budget 2025	+1 %	+2 %	+3 %
Intäkter							
Verksamhetens intäkter	-884	-589	-295	29 462	295	589	884
- varav biljettintäkter	-280	-187	-93	9 343	93	187	280
Samlade skatteintäkter	-3 255	-2 170	-1 085	108 504	1 085	2 170	3 255
Kostnader							
Personalkostnader och inhyrd personal	1 124	749	375	-37 451	-375	-749	-1 124
Pensionskostnader	226	151	75	-7 535	-75	-151	-226
Köp hälso- och sjukvård	901	601	300	-30 027	-300	-601	-901
Köpt trafik	497	331	166	-16 565	-166	-331	-497
Övriga kostnader	1 112	741	371	-37 059	-371	-741	-1 112
Avskrivningar	242	161	81	-8 067	-81	-161	-242
Finansiella intäkter	-6	-4	-2	190	2	4	6
Räntekostnader mm.	60	40	20	-1 984	-20	-40	-60
Pensionskostnader finansiell del	-22	-15	-7	739	7	15	22
Summa kostnader	4 133	2 755	1 378	-137 758	-1 378	-2 755	-4 133

Balansräkning

Balansräkning Mnkr	Utfall 2023	Prognos 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	688	712	602	703	703
Materiella anläggningstillgångar	144 811	157 231	171 255	182 653	185 008
Finansiella anläggningstillgångar	3 962	3 959	3 117	3 117	3 117
Summa anläggningstillgångar	149 460	161 902	174 974	186 473	188 828
Omsättningstillgångar					
Övriga omsättningstillgångar	12 970	13 137	13 215	13 223	13 223
Kassa och bank	4 163	2 513	2 220	2 239	2 239
Summa omsättningstillgångar	17 132	15 650	15 435	15 462	15 462
Summa tillgångar	166 593	177 552	190 409	201 935	204 290
Eget kapital					
Årets resultat	-1 011	-947	208	2 385	2 276
Övrigt eget kapital	27 000	25 989	25 042	25 250	27 635
Summa eget kapital	25 989	25 042	25 250	27 635	29 911
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	42 253	49 594	51 909	51 853	52 819
Andra avsättningar	532	489	372	372	372
Summa avsättningar	42 785	50 083	52 281	52 226	53 191
Skulder					
Långfristiga skulder lån och leasing	34 448	33 701	38 486	43 346	36 580
Övriga långfristiga skulder	31 679	36 692	42 490	46 783	52 664
Summa långfristiga skulder	66 127	70 393	80 976	90 129	89 244
Kortfristiga skulder	31 692	32 034	31 901	31 945	31 945
Summa skulder	97 819	102 427	112 877	122 074	121 188
Eget kapital, avsättningar och skulder	166 593	177 552	190 409	201 935	204 290
<i>Ansvarsförbindelse för pensioner</i>	<i>22 189</i>	<i>22 687</i>	<i>21 834</i>	<i>20 550</i>	<i>19 534</i>
<i>Soliditet inklusive ansvarsförbindelsen</i>	<i>2,3%</i>	<i>1,3%</i>	<i>1,8%</i>	<i>3,5%</i>	<i>5,1%</i>

Kassaflöde

Kassaflödesanalys	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mnkr	2023	2024	2025	2026	2027
Den löpande verksamheten					
Årets resultat	-1 011	-947	208	2 385	2 276
Justering för ej likviditetspåverkande poster	13 227	14 605	10 540	8 033	13 791
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	0	0	0	0	0
<i>Medel från verksamheten före förändringar av rörelsekapital</i>	<i>12 215</i>	<i>13 658</i>	<i>10 748</i>	<i>10 418</i>	<i>16 066</i>
Ökning(-) resp minskning(+) av förråd och varulager	45	-55	-78	-8	0
Ökning(-) resp minskning(+) kortfristiga fordringar	849	-112	0	0	0
Ökning (+) resp minskning (-) av kortfristiga skulder (exkl leasing- och lånefinansiering)	1 851	342	-133	44	0
	0	0	0	0	0
Kassaflöde från den löpande verksamheten	14 960	13 833	10 537	10 454	16 066
Investeringsverksamheten					
Investering i immateriella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Investering i materiella anläggningstillgångar	-16 761	-19 984	-21 573	-19 835	-15 181
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Investering i finansiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-16 761	-19 984	-21 573	-19 835	-15 181
Finansieringsverksamheten					
Nyupptagna lån	0	0	3 566	4 719	0
Amortering av långfristiga skulder	-758	-826	0	0	-6 766
Ökning/minskning långfristiga fordringar	-841	3	842	0	0
Förändring långfristiga skulder	813	544	2 027	-1 082	292
Förändring av leasingfinansiering	-1 006	-130	-232	-117	0
Erhållna bidrag	5 568	4 676	4 540	5 880	5 588
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	0	0	0	0	0
Övrig finansiering	0	0	0	0	0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	3 776	4 266	10 744	9 400	-886
Utbetalning bidrag till statlig infrastruktur					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur	0	0	0	0	0
Årets kassaflöde	1 975	-1 886	-293	19	-0
Likvida medel vid årets början	2 766	4 163	2 513	2 220	2 239
Likvida medel vid årets slut	4 741	2 277	2 220	2 239	2 239

Finansieringsbudget

Mnkr	Utfall 2023	Prognos 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
Investeringar	16 761	19 984	21 573	19 835	15 181
- varav nyinvesteringar	12 049	13 507	13 467	12 353	8 313
- varav ersättningsinvesteringar	4 712	6 478	8 106	7 482	6 867
Finansiering egen likviditet	-10 918	-13 833	-10 537	-10 454	-9 300
Medfinansiering	-5 844	-5 320	-5 959	-4 540	-5 880
Lån- och leasingfinansiering	0	-832	-5 078	-4 841	0

Vänsterpartiet Region Stockholm